

ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม
ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน

ปริญญานิพนธ์

ของ

วรนุช เสนีวงศ์ ณ อยุธยา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2547

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม
ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน

บทคัดย่อ

ของ

วรรณุช เสนิงค์ ณ อยุธา

ปี ๑๑.๑๑. ๒๕๕๗

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม ๒๕๕๗

วรรณุช เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา. (2547). ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย)

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :

รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ , อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา

การศึกษาครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครอบครัว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีบุตรเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 2 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทุ่งครุ จำนวน 305 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่สร้างโดยผู้วิจัย มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .97 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า ที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการให้มีการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนด้านการปฏิบัติ การแสดงออกและการมีระเบียบวินัย ระดับมาก
2. ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน โดยจำแนกตาม เพศ อายุ สถานะทางเศรษฐกิจและสถานะทางสังคม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการด้านการแสดงออกทางกาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**THE NEEDS OF ISLAMIC PARENTS ON YOUNG CHILDREN' S SOCIAL DEVELOPMENT
IN SCHOOL.**

AN ABSTRACT

BY

WORANUCH SENEVONG NA. AYUTTHAYA

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

May 2004

Woranuch Seneevong Na. Ayutthaya. (2004). *The Needs of Islamic Parents on Young Children's Social Development in School*. Master thesis. M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof.Dr. Kulaya Tantiplachiva, Dr. Rachun Boonthima.

The purpose of this study was to study the needs of Islamic parents on young children's social development in Tungkrui District school, Bangkok Metropolitan, and compare their needs in accordance with basic factor of family. 305 Islamic parents of the young children in 1-2 kindergarten of 2003 academic year, in Tungkrui District, as the sample of this research. The research instrument used for collecting data was a questionnaire developed by the researcher. The reliability of questionnaire was 0.97. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-Way ANOVA.

The results of the study were summarized as followed :

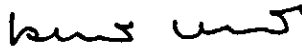
1. The needs of Islamic parents on young children's social development in school in the aspects of performance, expression, and discipline were at the high level.
2. The needs of Islamic parents according to gender, age, economic status and social status did not show any difference. But among the level of education, there are significant difference on the needs of physical expression at .05 level .

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม
ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน

ของ
นางสาววรรณุช เสนิ่งศ์ ณ อยุธยา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพรณี หะวานนท์)

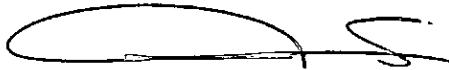
วันที่ ๒๗ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

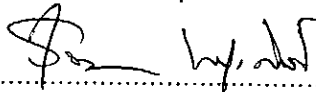
.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ดันติผลาชีวะ)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนันตพงษ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลลาชีวะ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา ที่ให้คำแนะนำ ข้อคิดและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ ความเมตตากรุณาเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ และอาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ที่กรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติม ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.วราภรณ์ รักรวิชัย อาจารย์พวงผกา จิตติยศรา อาจารย์วิไลลักษณ์ การิมี อาจารย์ทับทิม ทองแสง อาจารย์วรนนท์ ปรียากร ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ และให้คำแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ให้มีคุณภาพ

ขอกราบขอบพระคุณสำนักการศึกษา ผู้บริหาร เพื่อนครูโรงเรียนสามัคคีบำรุง เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ที่ได้ให้โอกาสทางการศึกษา และกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนนาหลวง ผู้อำนวยการโรงเรียนบางมด (ตันเปาว์วิทยาการ) ผู้อำนวยการโรงเรียนราษฎร์บูรณะ (มุขัมหมัดอุทิศ) ผู้อำนวยการโรงเรียนสามัคคีบำรุง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดทุ่งครุ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนคลองรางจาก อาจารย์ใหญ่โรงเรียนรางราชพฤกษ์ (นุชมีอุทิศ) อาจารย์ใหญ่โรงเรียนชูนสินทองประดิษฐ์อนุสรณ์ ที่ได้ให้ความกรุณาอนุเคราะห์ในด้านสถานที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และขอกราบขอบพระคุณผู้ปกครองทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและอำนวยความสะดวกในการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่จำเนียร เสนีวงศ์ ณ อยุธยา คุณพ่อวินิจ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา คุณวัชรี เสนีวงศ์ ณ อยุธยา คุณอำนาจ จันทอง ผู้สนับสนุนส่งเสริมการศึกษาของผู้วิจัยอย่างยิ่งตลอดมา และขอขอบคุณ คุณพิทักษ์ วงแหวน คุณรุ่งนภา รทสา คุณลักษณา ฤทธาณี คุณปัทมา คุณเวทย์วิริยะ คุณนาฎยา กำแหงฤทธิ์ คุณพัชรา นนทรี คุณวณิชชา บัวใบ คุณวันดี สุตสิน คุณอัจฉิมา ผงทอง คุณนคร ศิริสิงห์ ผู้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาให้การอบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย จนทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษา และขอขอบพระคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ นิสิตปริญญาโท สาขาการศึกษาปฐมวัย รุ่นที่ 4 ทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ คำปรึกษาตลอดจนเป็นกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ด้วยดีตลอดมา

ขอกล่าวขอบพระคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจจนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณพ่อวินิจและคุณแม่จำเนียร เสนีวงศ์ ณ อยุธยา ที่ได้อบรมเลี้ยงดูให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัย และพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์อันทรงคุณค่ายิ่ง

วรนุช เสนีวงศ์ ณ อยุธยา

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก
ทบวงมหาวิทยาลัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
สมมติฐานในการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย.....	10
ความหมายของผู้ปกครอง.....	10
ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู.....	10
การอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย.....	11
ความสำคัญของผู้ปกครองกับการศึกษาของเด็กปฐมวัย.....	16
บทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย.....	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย.....	18
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย.....	20
ความหมายของเด็กปฐมวัย.....	20
ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย.....	20
จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย.....	21
จุดประสงค์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย.....	22
การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย.....	24
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน.....	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย.....	26
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย.....	27
ความหมายของพัฒนาการทางสังคม.....	27
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย.....	28
ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม.....	32
ลักษณะพฤติกรรมทางสังคม.....	33
ระดับพัฒนาการทางสังคม.....	35
องค์ประกอบของพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย.....	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2	(ต่อ) การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย.....	38
	บทบาทของโรงเรียนในการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย.....	41
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย.....	41
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติของครอบครัวอิสลาม.....	43
	ความหมายของอิสลาม.....	43
	ศาสนาอิสลามสอนอะไร.....	44
	หลักปฏิบัติในศาสนาอิสลาม.....	45
	วัฒนธรรมอิสลามกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย.....	51
	การปฏิบัติของครอบครัวอิสลาม.....	52
	บทบาทของพ่อแม่และผู้ปกครองอิสลามกับการอบรมเลี้ยงดูด้านสังคม.....	55
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม.....	57
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	59
	การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	59
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	59
	วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ.....	60
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
	การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
	การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
5	สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	82
	สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	82
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	83
	อภิปรายผล.....	84
	ข้อเสนอแนะ.....	93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	94
ภาคผนวก.....	101
ภาคผนวก ก.....	102
ภาคผนวก ข.....	104
ภาคผนวก ค.....	106
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	114

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
13	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง.....	78
14	การเปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา ของผู้ปกครอง.....	79
15	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มี ต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน ด้านการแสดง ออกทางกาย จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง.....	80
16	การเปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริม พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามสถานะทางสังคม ของผู้ปกครอง.....	80

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้.....	7

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยเกิดขึ้นตั้งแต่อยู่ในครรภ์ เมื่อแรกเกิดเด็กเริ่มยิ้ม ร้องเสียงอ้ออามองตามเสียงคน ชอบสัมผัสเป็นพฤติกรรมเริ่มต้นของพัฒนาการทางสังคม การอุ้ม กอด จับของพ่อแม่เป็นการถ่ายทอดพฤติกรรมความรู้สึก วัฒนธรรมและสังคมให้แก่เด็กโดยลำดับ เด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะตอบสนองพฤติกรรมสัมผัสทั้งทางบวก ทางลบ เพื่อที่จะทำความเข้าใจด้วยกลไกการเรียนรู้ทางสมองของเด็ก กระบวนการนี้เรียกว่า กระบวนการปรับตัวทางสังคม (Socialization) ซึ่งจะรวมถึงการเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ด้วย (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542 : 67 ; อ้างอิงจาก Gordon and Browne ,1955 : 344) เด็กเริ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวก่อนเมื่อเริ่มโตขึ้นอายุ 3 - 6 ปีเด็กเริ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว มาสู่โรงเรียน เด็กจะต้องเรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับสังคมกับเด็กอื่นๆ โรงเรียนสอนเด็กปรับตัวให้ เข้ากับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เด็กจะเริ่มเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาการจึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ต้องคอยแนะนำและสังเกต ให้กำลังใจตลอดจนให้เด็กเรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับสังคมกับเด็กอื่นๆได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (วราภรณ์ รักรวิชัย. 2540 : 99) ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้แก่เด็กในขณะนี้จึงมีความสำคัญในการวางรากฐานทางบุคลิกภาพของเด็กและการปรับตัว

ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการเด็กเพราะเป็นแหล่งปลูกฝังลักษณะนิสัยและก่อให้เกิดพื้นฐานบุคลิกภาพแก่เด็กตั้งแต่ทารกแรกเกิด รวมทั้งเป็นแหล่งถ่ายทอดพลังใจ คุณธรรมและค่านิยมต่างๆ ของคนในสังคมให้แก่เด็ก โดยในแต่ละครอบครัวก็จะมีวัฒนธรรมการดำรงชีวิตเฉพาะของตน (จงกล เกษตุ้ม. 2541 : 2) พ่อแม่ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นผู้มีอิทธิพลเบื้องต้นทำหน้าที่อบรม สั่งสอน และถ่ายทอดวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมของสังคมให้แก่เด็ก (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542 : 6) ปฐมวัยเป็นวัยที่พ่อแม่จะปลูกฝังเด็กให้ทำสิ่งที่ดีงามตามแบบที่สังคมนิยมได้ พือาเจท์ ได้กล่าวถึงพัฒนาการเด็กในระบัพฐมวัยว่า เป็นวัยที่เด็กจะเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม โดยเด็กยังไม่เข้าใจว่าความดี ความไม่ดีเป็นอย่างไรจึงยึดถือความพึงพอใจของตนเองเป็นใหญ่ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 8) การจัดสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้านและโรงเรียนให้แก่เด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการในแต่ละช่วงอายุเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมที่ดี บิดามารดาที่ขาดความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการทางสังคมและบุคลิกภาพของเด็กจึงเป็นผู้สร้างพื้นฐานที่ไม่มั่นคงแก่เด็ก เป็นเหตุที่ทำให้เด็กเติบโตเป็นบุคคลที่ไม่มีคุณภาพจนก่อให้เกิดปัญหาต่อตัวเองและสังคม (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2522 : 6-26) ปัญหาทางสังคมที่มาจากการอบรมเลี้ยงดู เช่น ปัญหาพ่อแม่เคียดแค้นให้ลูกทำตามสิ่งที่พ่อแม่เห็นว่าดีเท่านั้น ลูกจะต้องพบแต่คำสั่งที่ว่า ต้องทำแบบนี้ ต้องเล่นแบบนี้ ผลของการเลี้ยงดูแบบคาดหวังเอาแต่กับเด็กจะทำให้เด็กเป็นคนเจ้าอารมณ์ปรับตัวกับสังคมภายนอกได้ยาก ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้มีองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมครอบครัวและศาสนายูด้วย ทำให้เด็กรู้สึกแตกต่างไปจากผู้อื่น (วราภรณ์ รักรวิชัย. 2540 : 24)

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาในจำนวนศาสนาใหญ่ของโลก 3 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ซึ่งปัจจุบันมีผู้นับถือมากกว่า 500 ล้านคน กระจายอยู่ตามส่วนต่างๆ ของโลก (พระครูวินัยธร ประจักษ์ จกกรมโม. 2545 : 209) กลุ่มประเทศหลักได้แก่ ปากีสถาน เปรูเซีย ตุรกี อินเดียและอินโดนีเซีย สำหรับประเทศไทยมีผู้นับถือมากที่สุดอยู่ใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี สงขลา ยะลา นราธิวาส (จรัญ มะลูลีมและคณะ. 2539 : 27) สำหรับกรุงเทพมหานครพบว่าประชาชนเขตหนองจอกมีผู้นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุด (สำนักการศึกษา. 2544 : 78) ศาสนาอิสลามมีลักษณะเฉพาะที่แนวความคิด การยึดถือและการปฏิบัติของอิสลามิกชน ซึ่งจะแตกต่างกันในข้อปลีกย่อยตามเขตพื้นที่อาศัยของผู้นับถือที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนที่เลื่อมใสและเข้ารับอิสลาม (นิรันดร์ ชันชวีธิ. 2542 : 1) ด้วยลักษณะนี้มีผลทำให้มีการประพฤติปฏิบัติที่แตกต่างกัน

ลักษณะการแสดงออกของผู้นับถือศาสนาอิสลามที่เป็นความเฉพาะได้แก่ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เช่น การแต่งกาย การทักทาย การบริโภค ฯลฯ สาเหตุมาจากหลักศาสนาที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติและเพราะศาสนาอิสลามได้กำหนดวิถีชีวิตปฏิบัติในชีวิตประจำวันไว้อย่างเข้มงวดซึ่งไม่อาจยอมรับความเปลี่ยนแปลงตามวิถีของคนกลุ่มใหญ่ได้ทำให้ผู้ปกครองต้องพยายามปลูกฝังและถ่ายทอดวัฒนธรรมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การอ่านและท่องจำอัลกุรอาน ฯลฯ ควบคู่กับการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาพร้อมกับเด็กอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เด็กได้เข้าถึงชีวิตมุสลิมอย่างแท้จริง ดังนั้นก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียนเขาจะได้รับความรู้ทางศาสนาอิสลามจากพ่อแม่ทั้งจากการปฏิบัติและการสอนอย่างมากซึ่งเป็นสิ่งที่เขาจะจดจำได้อย่างแม่นยำเพราะในวัยเด็กเป็นวัยที่จดจำ การสอนหรือการถ่ายทอดทั้งในเรื่องความศรัทธาและการปฏิบัติเพียงให้อ่านได้ ท่องจำได้ แต่ไม่เข้าใจความหมาย ไม่เข้าใจเหตุผลแต่สอนในลักษณะบังคับ การสอนลักษณะนี้จะเป็นอันตรายต่อเด็กเพราะเมื่อเกิดความไม่เข้าใจไม่ศรัทธาเมื่อถูกเพื่อน ๆ ถูกล้อ เขาจะไม่สามารถตอบได้ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและอาจไม่กล้าแสดงตนเป็นมุสลิมอีกต่อไป ลักษณะของการสอนและการปฏิบัตินี้มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมและการเรียนรู้ของเด็ก (เสาวนีย์ จิตหมวด. 2537 : 134)

เกรสแฮม ได้วิจัยพบว่า เด็กที่ขาดทักษะทางสังคมจะไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนได้ ทำให้มีการเรียนรู้ทางสังคมน้อยและมีปัญหาในการปรับตัว (ประกายจันท์ เหลลาอ่อน. 2539 ; อ้างอิงจาก Gresham. 1981 : 390) ความแตกต่างอันเนื่องมาจากประเพณีและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการอยู่ในสังคมของเด็ก ประกายจันท์ เหลลาอ่อน ได้ศึกษาปัญหาการเรียนการสอนเด็กวัยอนุบาลหลายวัฒนธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง เด็กอิสลามจะมีลักษณะเฉพาะในการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาทำให้เด็กต้องแยกจากสังคมเด็กศาสนาอื่น ๆ เพราะไม่สามารถปรับตัวได้ เช่น ปัญหาการที่เด็กศาสนาพุทธไม่เล่นกับเด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม เพราะเด็กไทยมุสลิมเล่นแรงนับเป็นปัญหาที่ต้องรีบแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะการที่เด็กเกิดความขัดแย้งกันแล้วนำความขัดแย้งไปเชื่อมโยงกับความแตกต่างทางศาสนา หากปล่อยให้นานไปจะทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อกันและลุกลามเป็นปัญหาใหญ่โต (ประกายจันท์ เหลลาอ่อน. 2539 : 78)

สิทธิชัย ไวยพิศ ได้กล่าวถึงปัญหาการจัดการศึกษาให้แก่ชาวมุสลิมว่า การเรียนการสอนทำได้ด้วยความยากลำบาก จะต้องอาศัยวิธีนุ่มนวลโดยเคารพทัศนคติและความต้องการของชนต่างวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ถือว่ามีความสูงส่ง ทั้งนี้เพราะชนบทรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งไม่ยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับ

การศึกษาอิสลามนี้รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาชาวไทยมุสลิมโดยยึดหลักการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการของศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีของประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นสำคัญ (สิทธิชัย ไวยพุมิ, 2520 : 8) แม้รัฐจะให้ความสนใจกับศาสนาอิสลามแล้วยังพบข้อขัดแย้งระหว่างครูกับศาสนาอิสลามทางด้านการส่งเสริมสังคมให้กับเด็กอีกเช่น ปัญหาต่อการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในชุมชนชาวไทยมุสลิมเป็นอย่างยิ่ง เช่น ที่โรงเรียนสุเหร่าจะเข้บ แขวงประเวศน์ เขตพระโขนง ผู้นำชุมชนมุสลิมและผู้ปกครองนักเรียนได้เรียกร้องให้ขับไล่ครู เนื่องจากสอนให้นักเรียนกราบไหว้ครู บิดามารดา และญาติผู้ใหญ่ (เดลินิวส์, 2528 : 20) สาเหตุสำคัญคือการไม่เข้าใจหลักการแห่งศาสนาของกันและกัน

เบงค์ (ประกายจัน เหลาอ่อน, 2539 : 2 - 3 ; อ้างอิงจาก Bank, 1994) กล่าวว่า การศึกษาแบบยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมในโรงเรียนนั้นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด คือ ครู เพราะครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งนักการศึกษาที่ให้ความสนใจในการจัดการศึกษาในสังคมที่มีหลายวัฒนธรรมพบว่า เด็กที่เรียนอยู่ในชั้นเรียนที่มีเด็กหลายวัฒนธรรมจะมาโรงเรียนด้วยทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนที่มีความแตกต่างไปจากตนเอง ในการจัดการศึกษาสำหรับชั้นเรียนที่มีเด็กหลายวัฒนธรรมในระดับชั้นอนุบาล ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในช่วยเหลือนักเรียนให้เริ่มต้นจากจุดที่ถูกต้อง โดยเพิ่มความละเอียดอ่อนหรือความระมัดระวังเป็นพิเศษเพราะเป็นรากฐานที่สำคัญมาก สำหรับการศึกษาในชั้นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ ซุนาล (Sunai, : 1994) ที่ว่าในชั้นเรียนที่มีเด็กหลายวัฒนธรรมนั้นการจัดการเรียนการสอนควรจะมุ่งเน้นในการพัฒนาเด็กให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีทัศนคติและมองเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นเป็นสำคัญตั้งแต่เด็กอยู่ในวัยอนุบาล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน จึงจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะปลูกฝังให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีและมองเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น จึงจะช่วยในการปรับตัวของเด็กจากบ้านสู่โรงเรียน ดังนั้นผู้ให้การศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญของวัฒนธรรมที่ติดตัวเด็กมา เช่น ศาสนาที่เด็กนับถือ เป็นต้น

การศึกษาอนุบาลเป็นการจัดการศึกษาที่จัดให้แก่เด็กวัย 6 ขวบแรก โดยมีจุดประสงค์หลักคือการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคลซึ่งการจัดการศึกษานี้จะเชื่อมสานต่อกันระหว่างบ้านและโรงเรียน ผู้ปกครองจะทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับครู ในขณะที่ครูจะทำหน้าที่เอาใจใส่ต่อสิ่งที่พ่อแม่สามารถบอกเล่าได้จากประสบการณ์ในครอบครัวซึ่งความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง จะทำให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่เรามักพบปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการจัดการเรียนการสอน และหากเรื่องที่สอนนั้นเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมด้วยจะมีปัญหามากยิ่งขึ้น

ในแง่ของการศึกษาปฐมวัย การเข้าใจถึงพื้นฐานเกี่ยวกับครอบครัวของเด็ก โดยเฉพาะผู้นับถือศาสนาอิสลาม ครูต้องมีไหวพริบที่ไวต่อวัฒนธรรมอื่นและระมัดระวังการล่วงเกินวัฒนธรรมอื่นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับความเท่าเทียมกันในประสบการณ์การเรียนรู้และสถานภาพ ที่ครูจัดขึ้น (ประกายจัน เหลาอ่อน, 2539 : 3) สิ่งที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนเป็นสิ่งที่ครูต้องตระหนัก การสอนเด็กเป็นสำคัญจึงมีความหมายมาก นอกจากหมายถึง การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติและใช้ประสบการณ์ตรงในการหยิบจับอุปกรณ์ การมีส่วนร่วมในการคิด และพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งมีครูเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้อันพัฒนาปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้ (กุลยา ดันติผลาชีวะ, 2545 : 36) ยังหมายถึง การที่ครูต้องเข้าถึงศาสนาและวัฒนธรรมของเด็กด้วย เมื่ออิสลามมีความเฉพาะ จำเป็นที่ครูจะต้อง

เข้าใจถึงวิธีการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมที่สอดคล้องตามหลักศาสนาที่ถือปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน เพื่อสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สัมพันธ์และตรงตามหลักศาสนา ปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครเป็นโรงเรียนที่เปิดทำการสอนในทุกศาสนาและมีจำนวนนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม 31,933 คน (สำนักการศึกษา. 2544 : 78) การที่มีเด็กอิสลามเป็นจำนวนมากในโรงเรียนครูควรมีความเข้าใจในหลักการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้ตรงกับพัฒนาการของเด็กตลอดจนการปรับการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับศาสนและวัฒนธรรมในสถานะเดียวกัน โดยเฉพาะพัฒนาการทางสังคมที่ศาสนาอิสลามเน้นถึง "การเสริมสร้างสังคมที่มั่นคงและสงบสุข" (มุณีเราะห์ บินติมมิน. 2543)

กรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีการบริหารแบบนครบาลที่ผู้บริหารต้องบริหารงานของจังหวัดแบบองค์รวม ทั้งด้านประชากร และด้านการศึกษา ซึ่งกรุงเทพมหานคร มีสำนักการศึกษาทำหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาของกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเขตการศึกษาเป็น 50 เขต ในแต่ละเขตจะมีระบบการศึกษาเป็นอย่างไรเหมือนกัน เขตทุ่งครุเป็นเขตที่มีการจัดการศึกษาโดยกรุงเทพมหานคร แต่พบว่าเป็นเขตที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลามถึงร้อยละ 60 (www.bangkok.com) และในจำนวนทั้งหมดนี้ได้เรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครดังนี้ โรงเรียนนาหลวง โรงเรียนสามัคคีบำรุง โรงเรียนบางมด (ตันเปาว์วิทยาคาร) โรงเรียนราชภัฏวชิรบูรณะ โรงเรียนราชพฤกษ์อนุชมิอุทิศ โรงเรียนวัดทุ่งครุ โรงเรียนคลองรางจาก และโรงเรียนซุสสินทองประดิษฐ์อนุสรณ์ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาของหลักสูตรบางเนื้อหาไม่สอดคล้องกับปฏิบัติทางศาสนา ในเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมให้กับเด็ก เช่น การไหว้ และการจัดกิจกรรมตามหน่วยการเรียนรู้การสอน พบว่าครูทั้ง 5 คน ให้ความเห็นตรงกันว่าปัญหา เช่น หน่วยการสอนเกี่ยวกับวันสำคัญ กิจกรรมทางศาสนา เช่น การแห่เทียนพรรษา การทำกระทงในวันลอยกระทง ผู้ปกครองไม่ต้องการให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมทั้งนี้รวมถึงพิธีราชสดุดีที่ต้องการเคารพบูชานี้ เป็นต้น

พัฒนาการทางสังคมจึงจัดได้ว่าเป็นพัฒนาการอีกด้านหนึ่งที่ต้องให้ความสนใจเพราะมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในชีวิตหากเด็กมีปัญหาการปรับตัวตั้งแต่เยาว์วัย เมื่อเติบโตขึ้นมักเป็นบุคคลที่มีปัญหาด้านการปรับตัวในสังคมและมักเป็นผู้ล้มเหลวในชีวิตการทำงานถึงแม้จะมีระดับสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ดีก็ยากที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตได้ (Andrews. 1988 : 1) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน เขตทุ่งครุ ทั้งนี้เพื่อนำข้อความรู้ที่ได้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมให้สอดคล้องตามหลักศาสนา โดยเฉพาะเด็กอิสลามที่เรียนรวมในโรงเรียนพุทธได้เรียนอย่างมีความสุขและเกิดการบูรณาการ การอยู่ร่วมกัน และความเข้าใจที่ดีของครูและผู้ปกครองต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครอบครัว

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับครูและสถานศึกษาที่ต้องสอนเด็กอิสลามได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้เหมาะสมสอดคล้องตามหลักศาสนาและลดข้อขัดแย้งอันอาจเกิดขึ้นเนื่องจากกระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียน ที่มีผู้เรียนผสมระหว่างศาสนา ตลอดจนความเข้าใจระหว่างบ้านกับโรงเรียนต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามและเป็นผู้ที่มีบุตรเรียนชั้นอนุบาล 1 - 2 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทุ่งครุ จำนวนทั้งหมด 8 โรงเรียน จำนวน 339 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่นับถือศาสนาอิสลามในเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ใช้ประชากร ทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 339 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย

1. เพศ
2. อายุ
3. สถานะทางเศรษฐกิจ
4. ระดับการศึกษา
5. สถานะทางสังคม

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม 3 ด้าน คือ

1. การปฏิบัติ
 - 1.1 การปฏิบัติต่อตนเอง
 - 1.2 การปฏิบัติต่อผู้อื่น
2. การแสดงออก
 - 2.1 การแสดงออกทางกาย
 - 2.2 การแสดงออกทางวาจา
3. การมีระเบียบวินัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม หมายถึง สิ่งที่ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามรู้สึกพอใจเมื่อมีผู้ตอบสนองตรงตามประสงค์โดยการตอบสนองนั้นเป็นไปตามหลักศาสนาหรือไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลามที่ควรต้องปฏิบัติได้ถูกต้องหรือสอดคล้องกับหลักศาสนาที่กำหนด
2. ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม หมายถึง ผู้ที่เป็นบิดาหรือมารดา หรือผู้ดูแลรับผิดชอบเด็กที่นับถือศาสนาอิสลามและมีบุตรหรือเด็กที่ดูแลรับผิดชอบเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 2 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทุ่งครุ
3. การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม หมายถึง การปฏิบัติที่เป็นการสนับสนุน ดูแลเอาใจใส่เด็กปฐมวัยในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งในการศึกษาคครั้งนี้กำหนดเป็น 3 ด้าน คือ
 - 3.1 การปฏิบัติ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและผู้อื่นในการอยู่ร่วมกันในสังคม
 - 3.1.1 การปฏิบัติต่อตนเอง หมายถึง การทำกิจวัตรประจำวันของเด็กในการดูแลตนเอง เช่น การเลือกรับประทานอาหาร การขับถ่าย และการรักษาความสะอาดของร่างกาย
 - 3.1.2 การปฏิบัติต่อผู้อื่น หมายถึง การแสดงออกของเด็กในการตอบสนองความต้องการของผู้อื่น เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การปฏิบัติตนในห้องเรียน
 - 3.2 การแสดงออก หมายถึง ลักษณะการกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
 - 3.2.1 การแสดงออกทางกาย หมายถึง การแสดงกิริยาท่าทางขณะพบปะกับผู้อื่น และการปฏิบัติที่เหมาะสมตามหลักศาสนาเช่น การไหว้ การแต่งกาย การปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง
 - 3.2.2 การแสดงออกทางวาจา หมายถึง การใช้คำพูดและภาษาในการสื่อสารกับบุคคลอื่น เช่น ทักทาย การกล่าวอำลา การกล่าวคำแสดงตนต่อหน้าผู้อื่น
 - 3.3 การมีระเบียบวินัย หมายถึง การบังคับควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติได้เหมาะสมกับสถานการณ์เวลา เป็นไปตามเงื่อนไข กฎ เกณฑ์ กติกา หรือข้อตกลงที่สังคมกำหนดไว้ เช่นการละหมาด การปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ
4. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนที่เรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 และ 2 ที่เป็นบุตรหรือเป็นผู้ที่ได้รับการดูแลจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทุ่งครุ
5. โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทุ่งครุ หมายถึง โรงเรียนนาหลวง โรงเรียนสามัคคีบำรุง โรงเรียนบางมด(ตันเปาว์วิทยาคาร) โรงเรียนราษฎร์บูรณะ โรงเรียนราชพฤกษ์อนุชมิอุทิศ โรงเรียนวัดทุ่งครุ โรงเรียนคลองรางจาก และโรงเรียนชุมชนทองประดิษฐ์อนุสรณ์
6. ปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม หมายถึง ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามประกอบด้วย เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และสถานะทางสังคม ดังนี้
 - 6.1 เพศ หมายถึง เพศของผู้ปกครองจำแนกออกเป็น 2 เพศ คือ เพศชาย และเพศหญิง
 - 6.2 อายุ หมายถึง อายุของผู้ปกครองนับถึงปัจจุบัน จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ ต่ำกว่า 25 ปี , 25 - 45 ปี และ มากกว่า 45 ปี

6.3 ฐานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง เงินเดือนหรือเงินที่ได้รับเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวในแต่ละเดือน จำแนกออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ไม่เกิน 5,000 บาท, 5,001 – 10,000 บาท และ 10,000 บาทขึ้นไป

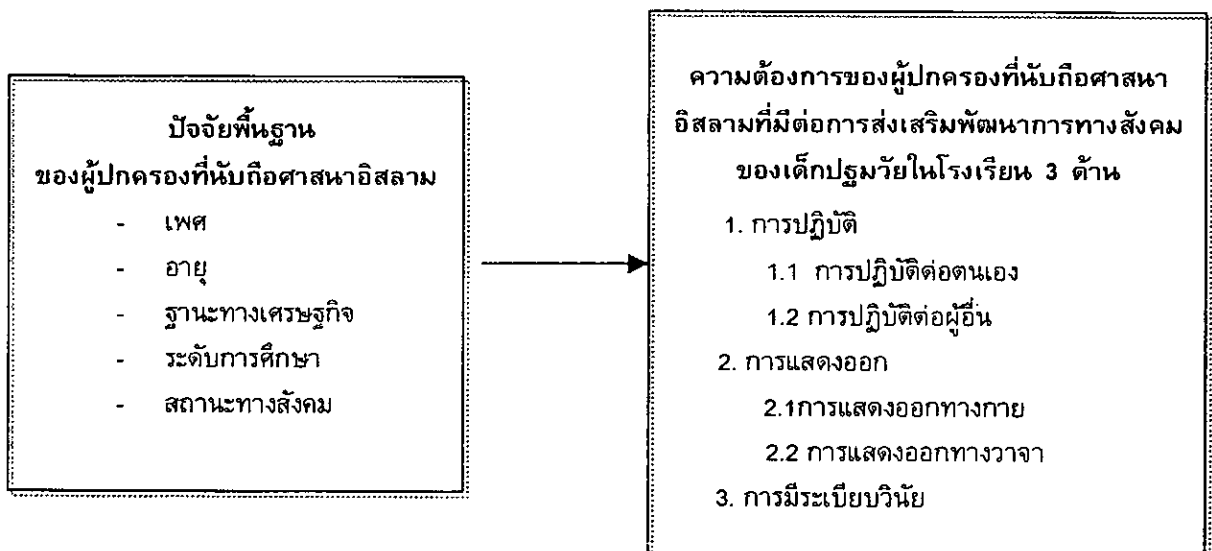
6.4 ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง จำแนกออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและต่ำกว่าปริญญาตรี และตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป

6.5 สถานะทางสังคม หมายถึง ตำแหน่งหน้าที่ของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับศาสนาของผู้ปกครอง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

6.5.1 ผู้ปกครองที่เป็นมุสลิมทั่วไป หมายถึง ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามแต่ไม่ได้ทำหน้าที่เผยแพร่ศาสนาโดยตรง

6.5.2 ผู้ปกครองที่มีตำแหน่งทางศาสนา หมายถึง ผู้ปกครองที่ทำหน้าที่โดยตรงต่อการดำรงศาสนาหรือเผยแพร่ศาสนา เช่น อิหม่าม ครูสอนศาสนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผู้ปกครองที่มีเพศต่างกัน มีระดับความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมแตกต่างกัน
2. ผู้ปกครองที่มีอายุต่างกัน มีระดับความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมแตกต่างกัน
3. ผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีระดับความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมแตกต่างกัน
4. ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมแตกต่างกัน
5. ผู้ปกครองที่มีสถานะทางสังคมต่างกัน มีระดับความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความต้องการของผู้ปกครองอิสลามด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ที่มีเด็กเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งหัวข้อได้ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
 - 1.1 ความหมายของผู้ปกครอง
 - 1.2 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู
 - 1.3 การอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
 - 1.4 ความสำคัญของผู้ปกครองกับการศึกษาของเด็กปฐมวัย
 - 1.5 บทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
 - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายของเด็กปฐมวัย
 - 2.2 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 2.3 จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 2.4 จุดประสงค์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
 - 2.5 วิธีการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย
 - 2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนในการพัฒนาเด็กปฐมวัย
 - 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 3.1 ความหมายของพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 3.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 3.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม
 - 3.4 ลักษณะพฤติกรรมทางสังคม
 - 3.5 ระดับพัฒนาการทางสังคม
 - 3.6 องค์ประกอบของพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 3.7 การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 3.8 บทบาทของโรงเรียนในการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 3.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติของครอบครัวอิสลาม
 - 4.1 ความหมายของอิสลาม
 - 4.2 ศาสนาอิสลามสอนอะไร
 - 4.3 หลักปฏิบัติในศาสนาอิสลาม
 - 4.4 วัฒนธรรมของศาสนาอิสลามกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
 - 4.5 การปฏิบัติของครอบครัวอิสลาม
 - 4.6 บทบาทของพ่อแม่และผู้ปกครองอิสลามกับการอบรมเลี้ยงดูด้านสังคม
 - 4.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

1.1 ความหมายของผู้ปกครอง

ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อแม่หรือบุคคลอื่น อาจเป็นญาติมิตรหรือผู้อื่นซึ่งพ่อแม่ไว้วางใจ ที่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูตลอดจนให้การศึกษาแก่เด็ก (ราชบัณฑิตยสถาน. 2525)

ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อแม่ หรือบุคคลที่รับเด็กไว้ในความดูแลโดยทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนด้วยความรักและเอาใจใส่ตลอดจนให้การศึกษาแก่เด็ก (ทรงพร สุทธิธรรม. 2534 : 31)

ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อ แม่ พี่ ป้า น้า อา คนรู้จัก หรือคนที่ไม่รู้จักก็ได้ที่ทำหน้าที่ดูแลชีวิตพื้นฐาน นำแนวทาง สอนสั่ง ช่วยเหลือและแนะนำเด็ก ถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ปกครอง (กุลยา ตันติผลลาชีวะ. 2542 : 2)

ดังนั้น ผู้ปกครองจึงหมายถึง พ่อแม่ หรือบุคคลที่รับเด็กไว้ในความดูแล รวมถึงผู้ที่รู้จักและไม่รู้จัก โดยทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนด้วยความรักตลอดจนให้การศึกษาแก่เด็ก

1.2 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู ดังนี้
 ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528 : 3) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีปฏิบัติของมารดาของเด็กก่อนวัยเรียนที่ส่งเสริมและสนองความต้องการ ที่จำเป็นของเด็กทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ในการเอาใจใส่เลี้ยงดูเพื่อเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านจิตใจ สติปัญญา ด้านอารมณ์สังคม

รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์ (2531 : 51) ได้แบ่งความหมายของการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 2 ประเด็น คือ
 การอบรม หมายถึง การปลูกฝังให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยพึ่งตนเองได้ มีนิสัยประหยัดอดออม มีความซื่อสัตย์มีจิตใจเมตตากรุณา เป็นต้น

การเลี้ยงดู หมายถึง การให้ความเอาใจใส่ ดูแลเด็กในด้านต่างๆ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

1. การฝึกให้เด็กรับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ เช่น การไม่เลือกอาหาร รู้จักรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย การรับประทานอาหารให้เป็นเวลา

2. การฝึกให้เด็กมีสุขนิสัย เป็นผู้มือนามัยที่รู้จักรักษาความสะอาดตนเอง รู้จักป้องกันโรค ฝึกขับถ่ายให้เป็นเวลา และรวมถึงการฝึกให้เด็กเป็นคนมีลักษณะนิสัยที่ดีด้วย เช่น เป็นคนร่าเริงแจ่มใส รักษาความสะอาดเรียบร้อย สวยงาม ขยัน ว่องไว และ ช่างสังเกต เป็นต้น

3. การฝึกให้เด็กมีนิสัยที่ดีในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น เช่น มีความเมตตา กรุณา รู้จักกาลเทศะ มีมารยาทดีมีสัมมาคารวะ รู้จักการเล่นและการทำงานร่วมกับเพื่อน รู้จักให้อภัย ขอโทษและขอบคุณ เป็นต้น
 สุมณ อมรวิวัฒน์ และคนอื่นๆ (2532 : 13) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็กไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง ลักษณะวิธีการต่างๆ ที่ผู้เลี้ยงดูเด็กใช้ในการเลี้ยงดูเอาใจใส่ดูแลเด็ก อบรมสั่งสอน และการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก รวมทั้งการปฏิบัติตัวของผู้เลี้ยงดูเด็ก ความคิดเห็นของผู้ใหญ่เกี่ยวกับเด็ก ตลอดจนสื่อ กิจกรรมและสิ่งแวดล้อมต่างๆที่ปฏิสัมพันธ์ด้วย

นันทา แทนธานี (2534 : 27) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ในครอบครัวซึ่งประกอบไปด้วยบิดามารดาหรือบุคคลอื่นๆ ปฏิบัติต่อเด็กเพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็กทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจที่ดี นอกจากนี้ยังให้การแนะนำสั่งสอนให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536 : 3) ได้ให้คำจำกัดความของวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กไว้ว่าวิธีปฏิบัติต่อเด็กของพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็ก ได้แก่ การให้อาหารการดูแลด้านสุขภาพอนามัย การพบแพทย์ การให้ภูมิคุ้มกันโรค การป้องกันการเจ็บป่วย การบริหารเมื่อเจ็บป่วย การจัดหาของเล่น

ดังนั้นสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีปฏิบัติต่อเด็กของพ่อแม่หรือผู้ปกครองในการตอบสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจตลอดจนการปลูกฝังให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้ลักษณะวิธีการต่าง ๆ ประกอบกับสื่อ กิจกรรม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เด็กปฏิสัมพันธ์ด้วย

1.3 การอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

การเลี้ยงดูที่แท้จริงไม่ใช่ความต้องการเพียงให้เด็กโต ได้เรียน และมีอาชีพเมื่อเป็นผู้ใหญ่ การเลี้ยงดูที่มีความหมายมากกว่าการให้อาหาร เสื้อผ้า ดูแลและช่วยเหลือให้สุขสบายดีเท่านั้น ยังรวมถึงการให้ความมั่นคงทางจิตใจ และการช่วยให้เด็กต่อสู้ในโลกที่ซับซ้อนและอันตรายได้ด้วย ซึ่งหมายถึงการเลี้ยงดูที่สามารถ ทำให้เด็กมีการเจริญและพัฒนาถึงขีดสุดซึ่งเรียกว่า วุฒิภาวะ

เด็กก่อนวัยเรียนมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการเช่นเดียวกับเด็กวัยอื่น เปลี่ยนแปลงทั้งรูปร่าง สัดส่วน และพัฒนาการใหม่ ๆ เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปทั้งปริมาณและคุณภาพ เป็นความต่อเนื่อง สิ่งเก่าที่ไม่จำเป็นจะหมดไป แต่มีสิ่งใหม่เกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น ซึ่งการสอน ดูแล สนับสนุน และให้ประสบการณ์ จะช่วยสร้างเสริมพัฒนาการส่วนนี้ให้สมบูรณ์ นอกจากนี้ การเลี้ยงดูในขั้นต้นที่ดีต้องอยู่บนพื้นฐานของการมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง โดยเด็กต้องได้รับอาหารถูกต้อง ซึ่งอัตราและกระบวนการพัฒนาของเด็กแต่ละส่วนแต่ละด้านไม่เท่ากัน แต่จะสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เมื่อเด็กมีพัฒนาการทางกาย จะมีพัฒนาการทางสังคม สติปัญญาตามมา เช่น เด็กอาจมีร่างกายโตอย่างรวดเร็ว แต่ภาษาจะพัฒนาดำเนินมาอย่างช้า ๆ เป็นต้น ดังนั้น การเลี้ยงดูเด็กจะไม่เน้นไปจุดใดจุดหนึ่ง พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเข้าใจและใช้พัฒนาการของเด็กแต่ละขั้นเป็นพื้นฐานของการเลี้ยงดู

บิดามารดาและครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็ก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นผู้ฝึกอบรมให้เด็กรู้จักพฤติกรรมต่างๆ ในสังคมทั้งด้านอุปนิสัยและอารมณ์ นักจิตวิทยาหลายท่านได้เน้นถึงความสำคัญของบิดามารดา และความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ว่ามีผลต่อพัฒนาการของลูกดังที่ ฟรอยด์ (Freud, 1949) ได้เน้นถึงความสำคัญของการปลูกฝังบุคลิกภาพในวัยเด็กเล็กมากที่สุด และได้ตั้งทฤษฎีจิตวิเคราะห์ขึ้น โดยกล่าวว่าในช่วง 1 - 5 ปี แรกของชีวิต เป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาบุคลิกภาพเมื่อชีวิตผ่านพ้นวัยทารกมา บุคลิกภาพของคนได้พัฒนาขึ้นพื้นฐานและโครงสร้างเรียบร้อยแล้ว อีริกสัน (นิภา ทองไทย, 2525 : 11 - 12 ; อ้างอิงจาก Erikson, 1950) ได้เน้นถึงการปฏิบัติของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ซึ่งจะมีผลต่อพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ อีริกสันเน้นความสำคัญของเด็กเล็กว่าเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ ฉะนั้น สิ่งรอบตัวเด็กจึงเป็นสิ่งแปลกใหม่และน่าตื่นเต้น ซึ่งหากว่าสิ่งแวดล้อมที่เด็กประสบบ่อยทำให้เด็กมีความสุขมีผลทำให้เด็กเป็นผู้มองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดความไว้วางใจต่อผู้อื่น แต่ถ้าหากในวัยเด็กประสบกับสิ่งที่ไม่พึงพอใจ จะทำให้เด็กขาดความสุขเป็นผู้มองโลกในแง่ร้าย และขาดความมั่นใจในตนเอง ดังนั้นการที่เด็กจะเรียนรู้โลกอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับเด็กเคยได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นพัฒนาการต่างๆ มากน้อยเพียงใด

นันทา แทนธานี. (2534 : 30 - 35) ได้ศึกษาการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก ดังต่อไปนี้

1. การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย กล่าวแล้วว่าพัฒนาการทางกาย หมายถึงการที่เด็กมีน้ำหนักและส่วนสูงเพิ่มขึ้นและเป็นผู้ที่มีสุขภาพดีสามารถใช้อวัยวะเคลื่อนไหวคล่องแคล่วขึ้น ฉะนั้นการที่จะให้เด็กมีพัฒนาการทางกาย พ่อแม่ต้องเน้นเรื่องอาหารและให้อากาศเด็กใช้อวัยวะเคลื่อนไหว

1.1 การส่งเสริมทางด้านโภชนาการ อาหารสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนมีความสำคัญมากสำหรับชีวิตของเด็กในระยะนี้และในระยะต่อไป เพราะเด็กในวัยนี้มีอัตราความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การได้กินอาหารที่ดีถูกสัดส่วนจะช่วยวางรากฐานที่ดีสำหรับอนาคตของเด็ก ทั้งจะต้องฝึกให้มีสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร เช่น การรับประทานอาหารให้เป็นเวลา อย่าให้เด็กหิวจัด อดอาหารบางมื้อ หรือเหนื่อยมากเกินไปก่อนกินอาหาร นอกจากอาหารที่ทำให้เด็กมีสุขภาพดีแล้ว ควรให้เด็กได้อยู่ในที่ ที่มีอากาศบริสุทธิ์ ได้เล่นออกกำลังกาย และได้พักผ่อนอย่างเพียงพอ ให้ได้รับการตรวจร่างกายและตรวจรักษาเมื่อเกิดเจ็บป่วยหรือเมื่อพบสิ่งใดผิดปกติ พร้อมทั้งได้รับการฉีดวัคซีน การปลูกฝีป้องกันโรคต่าง ๆ ตามคำแนะนำของแพทย์ ควรฝึกเด็กให้รับประทานอาหาร ซึ่งเป็นการสร้างสุขนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก ดูแล ความสะอาดของเสื้อผ้าและร่างกายของเด็ก สนับสนุนให้เด็กรักษาความสะอาดฟันโดยการมีแปรงสีฟันประจำตัวและหัดให้ใช้จนเป็นนิสัย

1.2 การส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสดูใช้อวัยวะต่างๆ เคลื่อนไหวให้คล่องแคล่วขึ้นนั้น จะต้องให้เด็กมีโอกาสนั่งทำงานจับถือของอยู่เสมอ ทักษะที่จะช่วยทำให้กล้ามเนื้อคล่องแคล่วขึ้น ได้แก่ การตัด การบิดด้วยแปรงเปียก เล่นกับขี้ฉ้อ การเลื่อย ระบายสีด้วยมือ เย็บผ้าด้วยเข็มเล่มโต และควรให้เด็กได้มีโอกาสวิ่ง กระโดด ไต่ เต้นซึ่จักรยานสามล้อ เต้นเข้าจังหวะกับจังหวะดนตรีหรือไม้ก็ควรให้เด็กมีโอกาสช่วยผู้ใหญ่ทำงานเล็กน้อยที่เหมาะสมกับกำลัง ความสามารถและความสนใจของเด็ก เช่น เช็ดจาน เช็ดโต๊ะ ตากผ้า เก็บผ้ากวาดบ้าน ถูเรือน และรดต้นไม้ เป็นต้น เด็กยิ่งเจริญเติบโตขึ้นเพียงใด ความสำคัญของทักษะในการเคลื่อนไหวก็ยิ่งจำเป็นมากขึ้นเพียงนั้น ทักษะในการเคลื่อนไหวมีความสำคัญต่อบุคลิกภาพของเด็ก คือช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทุก ๆ ด้าน คือ

ด้านร่างกาย เมื่อมีโอกาสใช้มือ แขน ขา และเท้า อยู่เสมอ กล้ามเนื้อได้ออกกำลังกาย ทำงานได้ คล่องแคล่ว ทรงตัวดีขึ้น ร่างกายย่อมแข็งแรง เติบโต

ด้านอารมณ์ เด็กจะรู้สึกแจ่มใส เพลิดเพลินและชื่นชมในความสำเร็จของตนเป็นแรงจูงใจให้อยากค้นคว้า ทดลองทำกิจกรรมอื่นๆ ทั้งที่ทำได้เองและที่ทำร่วมกับผู้อื่น เมื่อสำเร็จในเรื่องหนึ่งก็ย่อมอยากทำให้สำเร็จใน เรื่องอื่นๆ ต่อไป

ด้านสังคม ทักษะการเคลื่อนไหวช่วยให้เด็กเล่นกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ ช่วยให้เป็นที่ยอมรับของ หมู่นกและเพื่อนมากขึ้น

ด้านสติปัญญา เด็กที่มีทักษะในการเคลื่อนไหว ย่อมมีโอกาสทำกิจกรรมใหม่ๆ แปลกๆ เป็นการเพิ่ม พูนสติปัญญาจากประสบการณ์ที่ได้ทำหรือได้พบเห็นมา ตรงกันข้ามเด็กที่ไม่สามารถใช้อวัยวะเคลื่อนไหวอย่าง คล่องแคล่ว ร่างกายย่อมไม่แข็งแรง เพราะกล้ามเนื้อไม่มีโอกาสทำงาน เมื่อร่างกายไม่เติบโตแข็งแรง อารมณ์ ไม่แจ่มใส มักเล่นกับใครไม่ได้ ทำให้ไม่มีเพื่อน โอกาสที่จะทำหรือพบเห็นสิ่งใหม่ๆ ก็น้อยลง สติปัญญาก็ไม่มี ทางที่จะงอกงามเท่าที่ควร

2. การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ พัฒนาการทางอารมณ์เป็นผลมาจากกรอบเลี้ยงดูของ ครอบครัว ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง ได้รับความรักความอบอุ่น ความมั่นคง ตลอดจนการฝึกอบรมในทางที่ถูกต้องจะก่อให้เกิดพลัง และสามารถยืนหยัดอยู่ในสังคมด้วยความ เชื่อมั่นในตนเอง เด็กที่ไม่มีปัญหาเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่ยอมรับเขา มีบรรยากาศอบอุ่น และได้รับความรัก ความเอาใจใส่อย่างเพียงพอ ตรงกันข้ามเด็กที่ประพฤติดินพาลเกเรมาจากครอบครัวที่ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ และทอดทิ้งไม่เอาใจใส่ลูกทุกคนต้องการความรักปลอบโยน มั่นคง มีเจ้าของ การยอมรับและได้รับความรัก ถ้าขาดสิ่งเหล่านี้ไป เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ การที่เด็กมีความสัมพันธ์อย่างอบอุ่น กับพ่อแม่ ทำให้เด็กเรียนรู้การรู้จักทำตัวให้เป็นมิตรกับผู้อื่นเมื่อเขาโตขึ้น การสร้างบรรยากาศในบ้านเพื่อ ตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของเด็ก ทำได้ดังนี้ คือ

2.1 ให้ความรักและต้องการเด็ก พ่อแม่ควรช่วยให้เด็กเกิดความอบอุ่นใจ โดยแสดงว่าพ่อแม่ รักเขาด้วยใจจริง ไม่ว่าเขาจะมีรูปร่างหน้าตาอย่างไรหรือเพศอะไร ความรู้สึกที่พ่อแม่มีต่อลูกมีอิทธิพลต่อเขามาก เด็กยังคงต้องการให้พ่อแม่แสดงความรัก ความเมตตาปรานี ต้องการความช่วยเหลือที่จะเตรียมเขาให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อมภายนอกครอบครัวได้

2.2 เข้าใจเอกลักษณ์ของเด็ก การช่วยให้เด็กมีกำลังใจทำสิ่งใดได้สำเร็จก็คือ ไม่เปรียบเทียบ ผลสำเร็จของงาน ความสามารถ ทำทาง หรือสิ่งอื่นๆ ของเด็กกับเด็กอื่น สนับสนุนให้เด็กได้ทำงานตามความ สามารถและแสดงความสามารถของตนตามกำลัง ชมเชยและยกย่องในความสามารถของเด็กและสิ่งที่เด็กทำดี ให้ความสนใจในสิ่งที่เด็กได้แสดงออก ให้โอกาสเด็กได้แก้ตัวในเรื่องที่เด็กผิดพลาด พ่อแม่อาจพูดถึงความ ผิดพลาดที่ผ่านไปเพื่อให้สิ่งที่ทำไปแล้วเป็นประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็ก แต่ควรทำในทำนองที่ไม่ให้เด็กคิดว่า ผู้ใหญ่ตำหนิ จำเป็นที่ช่วยให้เด็กรู้ว่ายังมีโอกาสแก้ตัวได้ เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับความ สามารถที่ตนมีทั้งพ่อแม่เองก็ต้องยอมรับความจริงว่า เด็กแต่ละคนมีเอกลักษณ์ เจริญเติบโตได้ภายในขอบเขตที่ พันธุกรรมกำหนดไว้และเท่าที่สิ่งแวดล้อมจะอำนวย การจัดสิ่งแวดล้อมดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ช่วยได้

2.3 ฝึกฝนให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิด ความเข้าใจของเด็กว่าตนเอง ไม่ดี สามารถ ไม่สามารถอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับเจตคติที่พ่อแม่มีต่อเขาเป็นอันมาก ถ้าพ่อแม่เชื่อและบอกให้เด็กรู้ว่าเด็กสามารถ เด็กก็ได้กำลังใจอย่างมากที่จะช่วยให้เขามีความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง จะทำอย่างนี้ได้โดยที่ผู้ใหญ่ให้โอกาสเด็ก ได้ทำสิ่งซึ่งอยู่ในขอบเขตกำลังความสามารถของเด็ก เมื่อเด็กทำได้ดีความสำเร็จนี้ก็จะเป็บบันไดช่วยให้เกิดความ สำเร็จในสิ่งที่ยากยิ่งๆ ขึ้นไป ความสำเร็จที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งนั้นเป็นเครื่องมือสร้างความมั่นคง ซึ่งเป็นเสมือน สิ่งยั่วยุหรือแรงจูงใจที่จะทำงานต่างๆ ได้ต่อไป

2.4 ปลุกฝังความอบอุ่น มั่นคง ปลอดภัย ทำได้โดยให้เด็กมีประสบการณ์หลายๆ ครั้ง ในการเลือกตัดสินใจ ในเวลาเดียวกันเด็กต้องเรียนรู้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีขอบเขต ขอบเขตบางอย่างเด็กเป็นผู้วางแนวเองได้ บางอย่างต้องเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ที่กำหนดกฎเกณฑ์วินัยที่สร้างขึ้นอย่างมีเหตุผล และมี ขอบเขตนี้เองช่วยให้เด็กมีความรู้สึกอบอุ่นมั่นคง ในการใช้วินัยพ่อแม่ต้องแสดงความเมตตาและทำตนเป็นเพื่อน กับลูกที่สำคัญที่สุดก็คือ วินัยที่ใช้กับเด็กต้องให้เด็กเห็นด้วยและยอมรับ พ่อแม่ที่ฉลาดย่อมจะรักษากฎที่ตั้งไว้ อย่างคงเส้นคงวา การทำตามกฎบ้าง ไม่ทำตามบ้าง จะทำให้เด็กยุ่งยากและไม่เข้าใจชัดเจนว่าผู้ใหญ่มีความ ต้องการอย่างไร

2.5 ให้อิสระภาพบางประการ เนื่องจากเด็กยังมีประสบการณ์น้อย เด็กย่อมไม่รู้ว่าสิ่งใดเป็น อันตราย ผู้ใหญ่จึงต้องวางขอบเขตและแนะนำให้เด็กปฏิบัติหรือประพฤติ เด็กต้องการอิสระภาพมากในการคิด และทำ ซึ่งช่วยให้เขารู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง เด็กจะรู้สึกคับข้องใจต่อคำห้ามปรามต่างๆ ของผู้ใหญ่ทำให้เขารู้สึก ขาดอิสระภาพ ไม่มีความอบอุ่นมั่นคง ดังนั้น คำว่า "อย่า" จึงควรใช้แต่จำเป็นและควรอธิบายให้เด็กเข้าใจ ให้เกิดความพอใจและเห็นด้วยเสียก่อน ผู้ใหญ่ต้องตระหนักว่า เด็กเจริญเติบโตขึ้นได้ด้วยควมไว้วางใจในบุคคลที่ เกี่ยวข้องด้วย ถ้าผู้ใหญ่ยอมให้เด็กได้ทำในสิ่งที่ไม่เกิดผลร้ายได้บ้าง เด็กย่อมเกิดการเรียนรู้ว่าสิ่งใดควรทำ จะทำอย่างไรและจะได้ผลอย่างไรบ้างสำหรับการกระทำนั้นๆ

3. การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม ความสัมพันธ์อย่างอบอุ่นภายในครอบครัว จะช่วยให้เด็กรู้จัก สร้างมิตรภาพกับผู้อื่น และรักษาไมตรีไว้ได้นาน วิธีที่พ่อแม่ช่วยปรับปรุงการสังคมของลูกหรือช่วยให้ลูกมี พัฒนาการทางสังคม คือ สร้างบรรยากาศเป็นกันเองกับลูก ทำให้บ้านเป็นศูนย์กลางที่เด็กๆ จะทำกิจกรรมที่ ตนเองสนใจได้ นอกจากนั้นจะต้องหมั่นฝึกอบรมและเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูก พ่อแม่มีหน้าที่รับผิดชอบที่จะ ถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้แก่บุตรหลาน เช่น การทวบไหว้ เคารพบูชา รู้จักปฏิบัติในเรื่องการขอบคุณ ขอโทษ ฝึกให้เด็กรู้จักมีความเชื่อมั่นในตนเอง และเรียนรู้การแพ้ชนะ การให้ และการรับ ทุกคราวที่เด็กทำ กิจกรรมสำเร็จ พ่อแม่ควรให้กำลังใจว่า เขามีความสามารถ การเป็นนักกีฬาที่ยอมรับความแพ้ชนะไม่เล่นโกง หรือเอาเปรียบผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องฝึกให้กับเด็ก เพราะเป็นคุณลักษณะที่ทำให้การสังคมกว้างขวางขึ้น นอกจากนี้ ควรให้เด็กมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมภายในบ้านบ้าง เพราะการปล่อยให้เด็กรับผิดชอบต่อ การดูแลบ้านเป็นบางครั้งคราว นอกจากจะเป็นการฝึกให้เด็กดูแลตัวเองและต่อครอบครัว แล้วจะยังเป็นการ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่เด็ก รวมทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งเด็กสามารถนำไปใช้ในสังคมนอกบ้านได้อย่างดียิ่ง

4. การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา พัฒนาการทางปัญญาเป็นผลจากการเรียนรู้ นับตั้งแต่เกิด เด็กมีการเรียนรู้ตลอดเวลาจากสิ่งแวดล้อม เด็กจะเกิดการเรียนรู้มากขึ้นน้อยเพียงใด ย่อมอาศัยบทบาทของพ่อแม่ ที่หาทางส่งเสริม ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเด็กวัยนี้มีความช่างพูด อยากรู้ อยากเห็น อยากหยิบบินโน่นฉวนนี้และมี

คำถามอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นพ่อแม่ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองทำ ลงมือปฏิบัติจริงโดยจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก และพยายามตอบคำถามเด็กอย่าถือว่าเป็นสิ่งน่ารำคาญนอกจากนี้ พ่อแม่ควรจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้น่าอยู่ มีบรรยากาศที่ดีและมีสิ่งกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เช่น จัดหาหนังสือที่ตีพิมพ์เหมาะสมสำหรับวัยของเด็กให้เด็กได้อ่าน หรือพ่อแม่เป็นผู้ที่นำเด็กหัดอ่านหัดเขียนเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กรักการอ่านการเขียน เมื่อเด็กเข้าสู่วัยเข้าโรงเรียน ถ้ามีเวลาว่างควรหาโอกาสนำเด็กไปที่ยวชมสถานที่ต่างๆ เช่น สวนสัตว์หรือสถานที่สำคัญ นอกจากจะเป็นการพักผ่อนแล้วยังเปิดโอกาสให้เด็กได้พบเห็นสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ เป็นการเสริมประสบการณ์ให้แก่เด็กอีกทางหนึ่ง

อาหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อความสามารถทางปัญญาของเด็ก มีการสำรวจในเรื่องน้ำหนักส่วนสูง เทียบกับความสามารถทางการเรียนของเด็กไทยในโครงการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า เด็กนักเรียนชั้นประถมปีที่สามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีน้ำหนักและส่วนสูงน้อยกว่าเด็กในภาคอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในกรุงเทพมหานคร ในขณะที่เดียวกัน ก็พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเพียงประมาณครึ่งหนึ่งของเด็กในกรุงเทพมหานครเท่านั้น จึงน่าจะกล่าวได้ว่าเด็กที่มีน้ำหนักส่วนสูงน้อยมีโอกาสได้รับผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่า เด็กที่มีน้ำหนักมาก น้ำหนักกับส่วนสูงย่อมเป็นตรงกันบ่งบอกถึงความสมบูรณ์ทางร่างกายของเด็กได้ คือ เด็กที่มีความอ่องงามทางร่างกายสูงกว่ามักจะเรียนได้ดีกว่า (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2533: 3)

ทิตนา ขมมณีและคณะ (2536 : 154) กล่าวถึงการเลี้ยงดูเด็กที่ดีต้องครอบคลุมพัฒนาการเด็กในทุกด้านดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูด้านร่างกาย
2. การอบรมเลี้ยงดูด้านอารมณ์
3. การอบรมเลี้ยงดูด้านสังคม
4. การอบรมเลี้ยงดูด้านสติปัญญา
5. การอบรมเลี้ยงดูด้านจริยธรรม

การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก เพราะพ่อแม่เป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็กในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้พ่อแม่ยังเป็นตัวแบบที่สำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ฉะนั้นการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ตลอดวัยต้นของชีวิต ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ ดังนั้น ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยนี้ ควรได้รับการตอบสนองตามความต้องการและความพร้อมของเด็ก อันได้แก่ การได้รับการตอบสนองขั้นพื้นฐานในด้านการกินอยู่หลับนอนและการขับถ่าย รวมทั้งการได้รับความอบอุ่นเอาใจใส่จากบิดามารดาหรือผู้ที่ใกล้ชิด นอกจากนี้ เด็กควรได้รับการส่งเสริมในด้านการพัฒนาอุปนิสัยที่พึงปรารถนาอื่น ๆ ด้วย

1.4 ความสำคัญของผู้ปกครองกับการศึกษาของเด็กปฐมวัย

สุมาลี คุ่มชัยสกุล. (2544 : 12-13) ได้ศึกษาความสำคัญและความจำเป็นของการให้ผู้ปกครองหรือครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านได้สะท้อนเกี่ยวกับความสำคัญของผู้ปกครองไว้ดังนี้

ลูเธอร์ (Martin Luther) ค.ศ. 1483 -1546 ได้ชื่อว่าเป็น “ บิดาแห่งการปฏิรูป ” ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูบุตรว่าเป็นผู้ที่ เป็นแบบอย่างและขัดเกลาให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่และดำรงชีวิตอยู่ได้เฉกเช่นสุจริตชนตามคำสอนของพระเจ้า

คอมนีอุส (John Amos Comenius) มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ. 1592-1670 เป็นอีกผู้หนึ่งที่เสนอแนวคิดที่มีความหมายต่อการจัดการศึกษา คอมนีอุส เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นตั้งแต่ยังเล็ก ดังนั้นผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ของลูกจึงได้ตั้งโรงเรียนสำหรับผู้ปกครองขึ้น เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการปฏิบัติตนในการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการลูกได้อย่างเหมาะสม

เปสตาลอสซี (John Heinrich Pestalozzi) ให้ความสำคัญต่อบทบาทของผู้ปกครองโดยเฉพาะแม่ในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทหลักและรับผิดชอบสูงในครอบครัว ดังได้สะท้อนในผลงานที่เป็นหนังสือเรื่อง How Gertrude Teaches Her Children ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความอดทนและความเสียสละของเพศหญิงผู้เป็นภรรยาและแม่ที่มีต่อครอบครัวได้อย่างชัดเจนและน่ายกย่อง

เฟรเดอริค (Friedrich Wilhelm Froebel) ผลงานของเฟรเดอริคที่สะท้อนถึงความสำคัญของผู้ปกครองคือ สื่อการสอนเด็กปฐมวัยที่เขาสร้างขึ้น เช่น บทเพลงกล่อมเด็ก คำคล้องจองสำหรับเด็ก และเกมต่าง ๆ ซึ่งเฟรเดอริคจะใช้คำว่า “แม่” ในชื่อของสิ่งของเหล่านั้นซึ่งมีนัยว่า แม่เป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทหลักในการปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยสื่อที่เขาสร้างขึ้น

จากแนวคิดข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองมีความสำคัญและมีบทบาทกับเด็กในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กตั้งแต่เล็กจนโต และถือได้ว่ามีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการจัดการศึกษาของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน

1.5 บทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

เยาเวา เดชะคุปต์ (2536 : 12) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยไว้ว่าในการอบรมเลี้ยงดูพัฒนาเด็ก มารดามีบทบาทสำคัญมากในการเลือกใช้วิธีการในการอบรมสั่งสอน แนะนำและปฏิบัติต่อเด็ก เพื่อที่จะส่งเสริมและสนองความต้องการในด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจและคุณธรรม ด้านสังคมและบุคลิกภาพ และด้านสติปัญญา ลักษณะวิธีการต่าง ๆ ที่มารดาใช้ในการเลี้ยงเด็กนั้น จะต้องคำนึงถึงพัฒนาการและความต้องการของเด็กเมื่อมารดามีความเข้าใจก็จะช่วยให้สามารถจัดประสบการณ์จัดสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมเด็กได้ดี นักจิตวิทยาหลายท่านเชื่อว่า พัฒนาการของเด็กเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์ของมารดาในขณะที่เด็กอยู่ในครรภ์ การเจริญเติบโตของสมองจะเจริญรวดเร็ว ดังนั้นในระยเวลาดังครรภ์ “แม่” จึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดสำหรับลูก ถ้าแม่มีสุขอนามัยที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจก็จะมีส่วนต่อพัฒนาการของลูกเป็นอย่างมาก เมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นพัฒนาการในช่วงก่อนวัยเรียนจะมีความหมายและความสำคัญต่อชีวิตเด็กในช่วงต่อ ๆ ไปเพราะพัฒนาการจะดีมาน้อยเพียงไรนั้น จะมีผลและเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของเด็ก ซึ่งแต่ละช่วงอายุจะมีแบบแผนพัฒนาการที่คล้ายคลึงกันและเด็กแต่ละคนจะมีลักษณะเฉพาะรวมทั้งอัตราการเจริญ

เติบโตไม่เท่ากัน การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีทั้งในบ้านและที่โรงเรียนตลอดจนชุมชนที่อยู่รอบตัวจะมีส่วนช่วยให้พัฒนาการของเด็กบรรลุวุฒิภาวะเร็วขึ้น

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542ข : 7) กล่าวว่า สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ปกครองกับเด็ก มีผลต่อเด็กในทุกด้าน เด็กสามารถเรียนรู้ ทำงาน และเล่นกับเพื่อนได้อย่างมั่นใจและมีความสุข หากได้รับการสนับสนุนที่ดี การอบรมเลี้ยงดูที่ดี และถูกต้องจากผู้ปกครอง บทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กจะเป็นทั้งผู้เลี้ยงดู ผู้ส่งเสริมพัฒนาการและผู้ให้การศึกษา

บทบาทของผู้เลี้ยงดู เด็กเกิดมาด้วยพื้นฐานกำเนิดต่างกัน การเรียนรู้ต่างกัน แต่สิทธิของเด็กที่ต้องได้รับการเลี้ยงดูเท่ากัน การส่งเสริมการเจริญเติบโตด้วยการสนองตอบความต้องการทางร่างกาย ทั้งอาหาร การพักผ่อน นอนหลับ เครื่องนุ่งห่ม การได้รับภูมิคุ้มกันโรค การยอมรับทางจิตใจ การปรับตัวเข้ากับสังคม รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการทางสติปัญญา

บทบาทของผู้ส่งเสริมพัฒนาการ ผู้ปกครองเป็นผู้เลี้ยงดูให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นในสังคมอย่างสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม การให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็ก ผู้ปกครองจึงเป็นผู้ให้อาหารแก่เด็ก ให้การยอมรับเด็กและสนองตอบเด็ก ด้วยกำลังใจ เป็นการสร้างสรรค์อารมณ์ของเด็กได้ดี ผู้ปกครองจะทำทุกวิธีที่จะทำให้เด็กที่เลี้ยงนั้น เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ

บทบาทของผู้ให้การศึกษา ผู้ปกครองคือครูคนแรกของเด็ก การเลี้ยงดูและส่งเสริมเป็นงานส่วนหนึ่งนับแต่ฝึกการถ่ายปัสสาวะ อุจจาระ การแต่งตัวด้วยตนเอง การอบรมมารยาทสังคม การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม และการสร้างเสริมเจตคติที่ดีต่อเพื่อน และการปรับตัวเข้ากับสังคม ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ทั้งโดยการเลียนแบบและการสั่งสอน

บทบาทของผู้ปกครองจึงมีความสำคัญกับเด็กมาก ถ้าผู้ปกครองใส่ใจต่อบทบาท และดำเนินบทบาทที่ถูกต้อง เด็กจะมีความสุข ช่วยเหลือตนเองได้ ควบคุมตนเองได้ เมื่อโตขึ้นเด็กจะมีความมั่นใจสูง ในทางตรงกันข้ามหากผู้ปกครองไม่ทำบทบาทของตนให้ดี อาจมีผลก็คือเด็กโกรธง่าย มีอารมณ์ขัดแย้ง ก้าวร้าว และไม่เป็นที่รักกับผู้อื่น หรือไม่มีความสุขร่างกายไม่ดีหรืออาจมีพฤติกรรมไม่ถูกต้องเพราะไม่ได้รับการสั่งสอนเป็นต้น

วาโร เฟิงส์วีสต์ (2542 : 23) กล่าวว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองนอกจากจะเลี้ยงดูเด็กให้มีร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บไข้ได้ป่วยแล้วยังจะต้องมีการพัฒนาทางจิตใจ และทางสังคมในเชิงจิตวิทยาให้กับเด็กด้วย บทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย มีดังนี้

1. การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็กอย่างเพียงพอ ซึ่งความต้องการพื้นฐานของเด็กแต่ละวัยไม่เหมือนกัน เด็กแรกเกิดจะมีความต้องการทางร่างกายมาก ดังนั้นพ่อแม่ควรดูแลเรื่องอาหารการกิน การนอน การขับถ่าย และเมื่อโตขึ้นควรให้ความมั่นคงปลอดภัย ความอบอุ่น และความรัก

2. การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ซึ่งได้แก่ การจัดให้เด็กได้พบกับสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาของเด็ก การเป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็กเลียนแบบ เป็นต้น

3. การยอมรับในสิทธิความเป็นคนของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ผู้ปกครองมักจะมี 2 แบบ (ฉวีวรรณ กิณาวดี. 2533 : 88 -91) คือ แบบอัตตาธิปไตยหมายถึงการที่พ่อแม่ผู้ปกครองใช้กฎเกณฑ์ตายตัว และทำทุกอย่างตามกฎเกณฑ์ เด็กที่ทำผิดมักจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง และ การอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมีเหตุผลให้เด็กมีสิทธิเสรีภาพการยอมรับในสิทธิความเป็นคนของเด็ก

ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย การส่งเสริมให้ผู้ปกครองทราบถึงความสำคัญของตนและตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย โดยจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กจึงเป็นวิธีการที่ช่วยให้เด็กเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพ เพราะพัฒนาการจะดีมาน้อยเพียงไรนั้น จะมีผลและเป็นพื้นฐานสำคัญต่อพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของเด็กต่อไปในอนาคต

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

งานวิจัยภายในประเทศ

เด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ เป็นอนาคตของครอบครัวและชุมชน การเป็นประชากรที่มีคุณภาพขึ้นอยู่กับการศึกษาที่เด็กได้รับการปลูกฝัง วางรากฐาน และการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องจากครอบครัว งานวิจัยในประเทศที่ได้ศึกษาผลการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ดังนี้

รัตนาดี รอดภิรมย์ (2533 : 34) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เชียร์ ที่ว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันหรือควบคุม จะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งสัมพันธ์กับ ทวีล รัชชสิทธิ์ ได้ศึกษาพัฒนาการทางด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคมของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 3 – 6 ปี จำนวน 90 คน ผลการศึกษาพบว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันจะมีพัฒนาการด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคมแตกต่างกัน โดยที่เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีพัฒนาการทางด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อารี เกษมวดี (2533 : 36) ได้ศึกษาพบว่าวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่แตกต่างกัน จะทำให้เด็กมีการปรับตัวแตกต่างกัน เด็กที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและแบบเข้มงวด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประณต เล็กสวาสดี ที่ว่าวิธีการ อบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดหรือควบคุมจะทำให้เด็กมีการพึ่งพาตนเองน้อยมาก และทำให้ขาดความมั่นใจในตนเอง

จรรยา สุวรรณทัต และคณะ (2537: 52-57) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กมีความสำคัญเพราะเด็กจะต้องเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตและจะเป็นผู้ให้กำเนิดเด็กรุ่นต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นสังคมหน่วยแรกเริ่มและวัยต่อ ๆ มาเพราะหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของครอบครัวคือ การอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้บุตรของตนเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

พวงเล็ก วรกุล (2538 : 97) กล่าวว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยมีความสำคัญมากที่สุดกล่าวคือ เป็นระยะที่ขีดขั้นของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ สูงมาก และจะมีอิทธิพลต่อชีวิตเด็กในอนาคตเป็นอย่างมากการจัดการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องให้เด็กวัยนี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องให้ความสนใจเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา

สรุปได้ว่า ครอบครัวและผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญมากในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในระดับปฐมวัยโดยเฉพาะ การส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน นอกจากนั้นยังเป็นต้นแบบที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมอีกด้วย ดังนั้นพ่อแม่และผู้ปกครองจึงควรตระหนักถึงความสำคัญและมีความเข้าใจในการพัฒนาและส่งเสริมพัฒนาการให้เหมาะสมตามวัย

งานวิจัยในต่างประเทศ

โครเลย์ (รัตนวดี รอดภิรมย์, 2533 : 36 ; อ้างอิงจาก Growley, 1969 : 3696) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ของเด็กที่พ่อแม่ปกครองแบบใช้อำนาจ และแบบให้ความรักกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบุคลิกภาพโดยศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 180 คน ซึ่งเป็นนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐนิวยอร์ก ผลการวิจัยพบว่า พ่อแม่ที่เลี้ยงดูแบบให้ความรักลูกจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลางและสูง ส่วนเด็กชายที่พ่อแม่ปกครองแบบใช้อำนาจจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และด้านบุคลิกภาพพบว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะเป็นคนก้าวร้าว เกร็งเครียด

โฮสเลอร์ (นันทา แทนธานี, 2534 : 29 ; อ้างอิงจาก Hostler, 1969 : 82 – 83) กล่าวถึงการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อลูกว่า หากเด็กคนโตไม่มีแม่ให้การอบรมเลี้ยงดู เด็กคนนั้นจะเจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่ในด้านที่เกี่ยวกับอารมณ์และสังคม และการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นเพราะแม่เป็นเสมือนผู้ก่อตั้งสิ่งเหล่านี้ให้เด็กโดยเด็กจะได้รับการเรียนรู้ที่จะรักจากการพูดและการกระทำของแม่ แม้ว่าเด็กขาดแม่จะมีความสำเร็จในตนเองเท่ากับเด็กอื่นๆที่มีแม่อยู่ก็ตาม แต่แม่ย่อมเป็นสิ่งที่เด็กต้องการและสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก

มุสเซน (Mussen, 1963 : 193) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู ในระยะต้นของชีวิต ควรมีพื้นฐานในการให้ความรักและความอบอุ่นเป็นสำคัญ และเมื่อโตขึ้นเขาจำเป็นต้องได้รับสิ่งแวดล้อม ที่จะสร้างเสริมพัฒนาการของเขาให้กว้างออกไป ซึ่งสภาพที่แวดล้อมเด็กและทัศนคติของพ่อแม่จะเข้ามามีอิทธิพลต่อเด็ก โดยเฉพาะแบบแผนของครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กโดยตรงทั้งสิ้น การเรียนรู้ทางสังคมครั้งแรกของเด็กจะเกิดขึ้นที่บ้าน จากการที่เด็กได้มีสัมพันธ์กับสมาชิกภายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ที่เป็นแม่ของเขา ดังนั้นวิธีการอบรมเลี้ยงดูทารกของแม่จึงมีผลต่อพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจของทารกทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

จากผลการศึกษาวิจัยที่กล่าวมาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก เพราะพ่อแม่เป็นผู้ดูแลเอาใจใส่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็กในด้านต่างๆ เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้พ่อแม่ยังเป็นต้นแบบสำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ฉะนั้นการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ตลอดวัยต้นของชีวิต จึงมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กจนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

2.1 ความหมายของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัย (Early Childhood) เป็นคำที่เราใช้เรียกเด็กตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง 6 ปี ซึ่งอยู่ในวัยที่คุณภาพของชีวิตทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา กำลังเริ่มต้นพัฒนาอย่างเต็มที่ ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการวิจัย "การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2522 : 8) ได้ระบุเอาไว้ในรายงานผลการวิจัยดังกล่าวว่า "เด็กปฐมวัย" หมายถึง

1. เด็กที่อยู่ในศูนย์โภชนาการเด็ก หรือสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือที่เรียกว่าศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน
2. เด็กที่เรียนในชั้นอนุบาล 1 และ 2 ในโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลและเอกชน รวมทั้งเด็กที่เรียนในชั้นอนุบาล 1 และ 2 ในโรงเรียนอื่นใดที่เปิดชั้นอนุบาล 1 และ 2 หรือชั้นเด็กเล็กเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ซึ่งโดยทั่วไปเด็กจะมีอายุประมาณ 3 - 6 ปี

2.2 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นเรื่องที่น่าการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความสำคัญและให้ความหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ดังนี้

กู๊ด (เยาวยา เดชะคุปต์. 2542 : 14 ; อ้างอิงจาก Good. 1945 : 200) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึงโครงการหรือหลักสูตรที่จัดสำหรับเด็กในโรงเรียนเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาลหรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

อิมส์ (เยาวยา เดชะคุปต์. 2542 : 14 ; อ้างอิงจาก Hymes. 1969: 65) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 6 ขวบ ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาสมอง

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542 : 14) กล่าวว่า "การจัดการศึกษาปฐมวัย" หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปหลายชื่อ ซึ่งแต่ละโปรแกรมก็มีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรมซึ่งมีจุดหมายที่จะช่วยพัฒนาเด็กในรูปแบบต่างๆ กัน

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545 : 2-3) กล่าวถึง ความหมายของการศึกษาปฐมวัยว่า "การศึกษาปฐมวัย" เป็นการศึกษาที่พัฒนามาจากความต้องการดูแลและเลี้ยงเด็กของสังคม ระยะเริ่มแรกเป็นเรื่องของการเลี้ยงเด็ก ต่อมาเป็นเรื่องของการอนุบาล ในปี ค.ศ. 1950 สหรัฐอเมริกามีปัญหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวและสภาวะทางสังคมเปลี่ยนไป มีผลทำให้การจัดการศึกษาอนุบาลขยายขอบเขตจากการศึกษาที่จัดให้กับเด็กอายุ 3 - 6 ขวบ เป็นการให้การดูแลและการศึกษาแก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 8 ปี และใช้คำว่า การศึกษาปฐมวัย (early childhood education) ซึ่งหมายถึง การบริการ การดูแล และการให้การศึกษากับเด็กแรกเกิดถึง 8 ปี โดยจัดเป็นระบบเรียกว่า Educare ทำให้การศึกษาเด็กเดิมขยายขอบเขตครอบคลุมการดูแลเด็กทารก เด็กเล็ก และโรงเรียนอนุบาล

ดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็ก 0 - 6 ปี อาจถึง 8 ปี สำหรับต่างประเทศ และมีการพัฒนาเด็กตามความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่จะมีความแตกต่างกว่าการจัดการศึกษาในระดับอื่นเพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญในการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง

2.3 จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2524 : 336) ได้ตั้งคณะกรรมการดำเนินงานวิจัยเรื่องรูปแบบศูนย์เด็กก่อนวัยหรือศูนย์เด็กปฐมวัย และได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยเอาไว้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางกายของเด็กอย่างเต็มที่ เพื่อจะได้เป็นพลเมืองไทยที่มีอนามัยสมบูรณ์ แข็งแรง
2. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางบุคลิกภาพ อารมณ์ และสังคมของเด็ก เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพสมบูรณ์มีความเข้มแข็งทางจิตใจที่จะเผชิญอุปสรรคและอันตรายได้
3. เพื่อให้เด็กมีนิสัยขยัน แข็งแรง ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย ประหยัด สะอาด
4. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ
5. เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนหรือศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในการส่งเสริมพัฒนาการต่างๆ ของเด็ก
6. เพื่อตระหนักในปัญหาความเบี่ยงเบนของพัฒนาการเสียแต่แรก และดำเนินการต่อไปโดยเหมาะสม วาซี ทองสวัสดิ์ (2533 : 57) กล่าวถึงเป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไว้ว่า เพื่อพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย
 - 1.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
 - 1.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก
 - 1.3 การพัฒนาประสาทสัมผัสระหว่างมือและตา
 - 1.4 การพัฒนาด้านสุขอนามัย
2. พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ
 - 2.1 การควบคุมอารมณ์ตนเองในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น
 - 2.2 การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม
 - 2.3 การมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง
3. พัฒนาการด้านสังคม
 - 3.1 การมีระเบียบวินัย
 - 3.2 การเล่นหรือทำงานเป็นกลุ่ม
 - 3.3 การรู้จักรอคอย
 - 3.4 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา
 - 3.5 การรับผิดชอบในหน้าที่

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

- 4.1 การรับรู้ทางสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การดู การฟัง การดม การชิม และการสัมผัสทางผิวหนัง
- 4.2 การคิดแก้ปัญหา
- 4.3 การคิดสร้างสรรค์
- 4.4 การจำ
- 4.5 การเข้าใจคำศัพท์ และการฝึกพูด
- 4.6 การยึดระยะความสนใจ

ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อให้เด็กพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และควรส่งเสริมให้บ้านและโรงเรียนได้มีการร่วมมือในการสร้างเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมให้แก่เด็กในต่างวัฒนธรรมเพราะพัฒนาการทางสังคมเป็นพัฒนาการหนึ่งที่จะติดตัวเด็กไปจนโต

2.4 จุดประสงค์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

กุลยา ตันติผลาชีวะ กล่าวว่าการศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เต็มศักยภาพลักษณะของหลักสูตรจะสร้างมาจากพื้นฐานของทฤษฎีพัฒนาการเป็นหลัก ตัวอย่างเช่นบางหลักสูตรเน้นพัฒนาการทางพุทธิปัญญาของพือาเจท์ จะเน้นเนื้อหาการจำแนกประเภท การเรียนรู้อนุกรม ในขณะที่บางหลักสูตรอาจเน้นกระบวนการคิดหรือบางหลักสูตรมุ่งไปที่การส่งเสริมพัฒนาการประสาทสัมผัส และการเรียนรู้จากการเล่นเป็นสำคัญ ลักษณะรูปแบบของหลักสูตรจะเป็นอย่างไรอย่างหนึ่งนั้น อย่างน้อยต้องมีจุดประสงค์สำคัญของหลักสูตรเน้นพัฒนาการ 10 ด้าน ดังนี้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545 : 8 ; อ้างอิงจาก Hildebrand. 1991 : 38 – 40)

1. สร้างเสริมการเจริญเติบโตอย่างอิสระ คำว่า อิสระหมายถึง การเปิดโอกาสให้เด็กใช้ความคิด ความสามารถเป็นของตนเอง ผู้ใหญ่เป็นเพียงผู้สนับสนุนเด็กด้วยการให้ประสบการณ์ ให้คำชี้แนะ และให้โอกาสเด็กเรียนรู้ตามความต้องการอย่างเหมาะสม ด้วยการวางแผนการสอน จัดเตรียมอุปกรณ์และสื่อการสอนที่เอื้อให้เด็กได้เรียนรู้ ได้คิด ได้เลือก ได้ทำด้วยตนเอง ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นการสร้างเสริมให้เด็กพัฒนาได้เต็มศักยภาพ เรียนรู้การช่วยเหลือตนเอง อย่างน้อยในกิจวัตรประจำวันและรู้จักการแก้ปัญหา

2. เรียนรู้การแบ่งปันและการให้ความรัก เด็กปฐมวัยเป็นวัยเน้นตนเองเป็นศูนย์กลางรักตนเอง ครูต้องสอนเด็กให้เรียนรู้การให้ การแบ่งปัน และการรักบุคคลอื่นนอกครอบครัว ครูสร้างเด็กให้เรียนรู้การรักผู้อื่น ด้วยการให้ความรักแก่เด็ก ทำงานร่วมกับเด็ก สร้างให้เด็กรู้สึกมั่นใจให้เด็กเรียนรู้การเล่นและทำงานกับเพื่อนเพื่อความเข้าใจการแบ่งปัน

3. เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น เมื่อเด็กต้องออกจากสิ่งแวดล้อมของครอบครัวมาอยู่ในสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ครูต้องจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความรู้สึกที่ดีและมีสุข เด็กควรได้เรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น สัมพันธภาพระหว่างครูกับเด็กเป็นวิธีการช่วยเหลือเด็กให้เรียนรู้พัฒนาการทางสังคม การควบคุมตนเอง การเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียน การทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งเป็นการปูพื้นฐานคุณธรรมให้เด็กมีจิตใจดี มีความอดทน ฝึกหัดนิสัยที่ถูกต้อง มีระเบียบ เป็นคนมองโลกในแง่ดี

4. พัฒนาการควบคุมตนเอง ครูต้องสอนให้เด็กเรียนรู้การควบคุมวินัยในตน รู้จักนำตนเอง หรือกำกับตนเอง ด้วยการอธิบายให้เหตุผล เมื่อเด็กเข้าใจถึงการปฏิบัติที่ถูกต้องพฤติกรรมของการควบคุมตนเองของเด็กจะดีขึ้น การจัดประสบการณ์ให้เด็กฝึกตัดสินใจและสร้างความเชื่อมั่นจะช่วยเด็กได้มาก การสอนที่ดีจะไม่ใช้การขู่เด็ก เพราะไม่เกิดผลดีต่อการพัฒนาการควบคุมตนเอง นอกจากนี้การสร้างความมั่นใจในตนยังมีผลต่อ การสร้างพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดี เด็กได้เรียนรู้การควบคุมอารมณ์ ซึ่งเป็นการสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้กับเด็ก

5. เรียนรู้บทบาทความเป็นคน เด็กปฐมวัยต้องได้รับการสอนและประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและสังคม ไม่ใช่เฉพาะแต่ครอบครัวของตน เช่น การวางตัวตามบทบาทหน้าที่ทางสังคม การมีส่วนร่วมในการสร้างความสงบและสันติให้กับสังคม การสร้างสังคมที่มีคุณภาพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการรักษาประเพณีนิยม

6. การเรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเอง ประเด็นนี้สำคัญมาก เพราะการเรียนรู้และเข้าใจร่างกายตนเอง หมายถึง การสร้างให้เด็กรู้จักการดูแลสุขภาพของตนเอง การป้องกันโรคติดต่อ และการออกกำลังกาย แผนการสอนของครูต้องเอื้อต่อการส่งเสริมร่างกายให้แข็งแรง และรู้จักดูแลสุขภาพควบคู่กันไป

7. เรียนรู้การพัฒนาทักษะทักษะกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก การสอนต้องกระตุ้นเด็กให้ใช้ทักษะของกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก เด็กควรมีกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกาย การเล่นสนาม รวมทั้งการมีกิจกรรมสร้างสรรค์ ปั้น ดิน แปะ ที่เป็นการใช้กล้ามเนื้อเล็กด้วย

8. เรียนรู้และเข้าใจข้อจำกัดของโลกภายนอก การมาโรงเรียนเป็นการขยายโลกของเด็กจากครอบครัวสู่สังคม ซึ่งมีเงื่อนไขและความแตกต่างจากบ้าน ครูต้องพัฒนาความเฉลียวฉลาดของเด็กในการเรียนรู้โลก ด้วยการกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากรู้ คิด ไซ้เหตุผล ใช้ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อความเข้าใจผู้อื่น เข้าใจสังคม และสิ่งแวดล้อม แผนการสอนของครูต้องทำให้ครูสอนเด็กให้เข้าใจ มีประสบการณ์ทางสังคมและรู้จักโลก

9. เรียนรู้หนังสือเพื่อเข้าใจโลกใหม่และผู้อื่น ภาษาเป็นสิ่งช่วยเด็กให้รู้หนังสือ รู้สิ่งแวดล้อม เกิดมโนทัศน์ใหม่ ๆ เกิดความคิดใหม่ ๆ ครูต้องสอนให้เด็กรู้จักใช้ภาษาในการสื่อสาร ดันคว่า เพื่อการเรียนรู้โลกใหม่และผู้อื่นให้มาก ครูต้องวางแผนการสอนการรู้หนังสือให้กับเด็ก ทำให้เด็กอ่านออกเขียนได้ ด้วยการพัฒนาให้เต็มศักยภาพตามวัย เด็กอาจเริ่มเรียนจากวาดภาพ เรียนจากคำค้น ทดลองจากการฝึกเขียนด้วยตนเอง การเรียนรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย เป็นการเรียนรู้ที่จะต้องเข้ามาโดยธรรมชาติของเด็ก ถ้าเด็กมีความพร้อม การเรียนรู้จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว

10. พัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อโลกภายนอก พ่อแม่และครูเป็นผู้สร้างอัตมโนทัศน์และความรู้สึกที่ดีให้แก่เด็ก ด้วยการจัดประสบการณ์ที่ดี และมีความสุขทั้งที่บ้านและโรงเรียนโดยเฉพาะสิ่งแวดล้อม จะเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กรักโรงเรียนและโลกภายนอก หากสิ่งแวดล้อมดี มีความหมาย น่าสนใจ เด็กจะมีความสุขและมีความรู้สึกที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม

2.5 การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2535 : 9) ให้ความหมายของ การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดประสบการณ์ที่มุ่งเสริมสร้างพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ให้เหมาะสมกับวัย ตามความต้องการและความสนใจของเด็กในวัยนี้

กุลยา ดันดีผลาชีวะ (2545 : 4) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก อย่างมีเงื่อนไข แต่การสอนเด็กปฐมวัยเป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการเรียนรู้ โดยการสอนนั้นต้องส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ครอบคลุมทุกด้าน ตรงกับความต้องการของเด็ก เด็กมีความสุขในการเรียน ในขณะที่เดียวกัน การเรียนรู้นั้นต้องเป็นการวางพื้นฐานความรู้ และเตรียมความพร้อมเพื่ออนาคตของเด็ก เด็กจะได้เรียนรู้การมีเพื่อน เรียนรู้การดูแลตนเอง เรียนรู้การเป็นผู้มีอารมณ์ที่ดีแล้ว ในแง่ของพุทธิปัญญา (cognitive growth) เด็กควรได้เรียนรู้กระตุ้นให้คิด รู้จักการใช้เหตุผล สรุปและประมวลตามสิ่งที่ต้องการได้ เด็กควรได้เรียนรู้ สิ่งเหล่านี้ด้วยตามแนวของไฮดิแบรนด์ (Hildebrand. 1991 : 130) ได้แก่

1. เข้าใจโลกรอบตัว
2. เข้าใจประชาชนและสิ่งต่างๆ
3. เข้าใจร่างกายตนเอง การรับความรู้สึกและรู้จักวิธีที่จะดูแล
4. รู้จักที่จะใช้ภาษาและรูปแบบของการสื่อสารที่ชัดเจน
5. รู้จักเลือกและตัดสินใจอย่างอิสระ
6. รู้จักทำสิ่งที่ถูกต้อง สอดคล้องกับค่านิยมท้องถิ่น ชาติ และชุมชนโลก

นอกจากนี้ กุลยา ดันดีผลาชีวะ (2545 : 11) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยว่า เป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่ง หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้เด็กได้รับความรู้ มีทักษะปฏิบัติและเห็นในสิ่งต่าง ๆ ที่ครูต้องการให้รู้โดยสอดคล้องกับลักษณะความใคร่รู้ใคร่เรียนของเด็ก สำหรับการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย ลักษณะของประสบการณ์การเรียนรู้มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญดังนี้

1. เด็กต้องได้สัมผัสจับต้องโดยตรงด้วยตนเอง ไม่ว่าจะป็นประสบการณ์ในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียน เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม

2. เด็กเป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้เลือกสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. เนื้อหาหรือสาระที่เรียนรู้มีความหมาย กล่าวคือเหมาะกับอายุของเด็ก
4. ประสบการณ์การเรียนรู้มีความต่อเนื่อง
5. สนับสนุนและให้โอกาสในการใช้ภาษา การมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการสื่อสาร
6. สร้างเสริมประสบการณ์สัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการสร้างเสริมกิจกรรม

ทางสังคม

7. มีการสรุปแนวคิดและความรู้จากกิจกรรมมีการสะท้อนการเรียนอย่างมีระเบียบวิธีและมีการนำเสนอร่วมด้วย

จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเพื่อให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพและมีฐานความพร้อมที่จะเรียนในระบบโรงเรียน ดังนั้นการศึกษาปฐมวัยไม่ใช่การเรียนที่เนื้อหา แต่เป็นการพัฒนาและสร้างเสริมการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ตามวัย

2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน

ครอบครัวแต่ละครอบครัวจะมีวัฒนธรรมของตน มีค่านิยม มีวิธีการเลี้ยงดูเด็กที่เป็นเอกลักษณ์ของตน เมื่อเด็กมาโรงเรียนเด็กจึงมีลักษณะของการแสดงออกตามความเคยชินต่างๆ กันทั้งการพูด การกิน กิริยาท่าทาง และนิสัยใจคอ ตามที่เคยได้รับการเลี้ยงดูให้เป็นอย่างนั้น อิทธิพลของผู้ปกครองผ่านไปสู่อุปนิสัยของเด็กด้วยวิธีการเลี้ยงดูของผู้ปกครองเอง แต่ในขณะเดียวกันเด็กก็มีวิธีการเรียนรู้ด้วย ดังนั้นพฤติกรรมส่วนหนึ่งมาจากการเลี้ยงดูเป็นหลัก แม้ว่าพฤติกรรมส่วนหนึ่งของเด็กอาจมาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ การเห็นตัวอย่างจากคนรอบข้าง การเรียนรู้จากสังคมและชุมชนได้บ้าง แต่ยังเป็นส่วนน้อยมากสำหรับเด็กปฐมวัย การที่ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการแสดงความต้องการ ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ให้กับทางโรงเรียนจะช่วยลดข้อขัดแย้งระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นการสานสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน เพื่อครูสามารถส่งเสริมพัฒนาการต่างๆ ได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองโดยเฉพาะพัฒนาการทางสังคมซึ่งมีผลในการปรับตัวเข้าสู่สังคมของเด็กที่ต่างศาสนาได้เป็นอย่างดี

พัชรี สวนแก้ว (2536 : 9-14) กล่าวว่าปัจจุบันบ้านและโรงเรียนจะต้องทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก การมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญยิ่งเพราะโดยธรรมชาติแล้ว ผู้ปกครองทุกคนย่อมห่วงใยและต้องการให้บุตรหลานของตนเติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542ข : 23) ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนว่าคุณภาพของโรงเรียนปฐมวัยจะดีได้ต้องมีผู้ปกครองมามีส่วนร่วมในการจัดการกับเด็ก โรงเรียนไม่สามารถสอนโดยแยกเด็กออกจากครอบครัว เด็กควรได้เรียนรู้ร่วมกันทั้งโรงเรียนและผู้ปกครอง การที่โรงเรียนทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมได้จะมีประโยชน์กับเด็กมาก มีผู้ปกครองไม่น้อยที่สนใจกิจกรรมในโรงเรียน ครูควรให้โอกาสแก่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม สิ่งที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง คือ คุณค่าของสัมพันธ์ของผู้ปกครองเมื่อพบโรงเรียน ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปกครอง นักเรียนและโรงเรียนกล่าวคือ

1. ผู้ปกครองและโรงเรียนได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับสถานการณ์ทางบ้านและโรงเรียนของเด็กที่ผู้ปกครองสามารถบอกครู ครูสามารถบอกผู้ปกครองที่จะนำไปสู่การพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพได้ ลดข้อขัดแย้งระหว่างครูและผู้ปกครอง

2. ผู้ปกครองและโรงเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกับพัฒนาการเด็ก การสอนเด็ก หลักสูตรและการดำเนินการร่วมมือเชิงบริหารงานการศึกษาร่วมกันระหว่างครูและโรงเรียน

3. โรงเรียนสามารถใช้โอกาสการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ทั้งทางด้าน การเลี้ยงดู พัฒนาการการร่วมแก้ปัญหาเด็กจากการเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสานต่อการเรียนของเด็กระหว่างโรงเรียนและบ้านด้วย กล่าวคือ การศึกษาสำหรับผู้ปกครองจะบรรลุจุดประสงค์ได้เป็นอย่างดีนั้น ต้องทำให้ผู้ปกครองมีจิตสำนึกในการปฏิบัติตามบทบาทของการเป็นผู้ปกครองให้สูงขึ้น มีอิสระสร้างสรรค์ ปรับปรุง และพัฒนาการดูแลด้วยการตัดสินใจด้วยตนเองที่ดีและมีเหตุผล ซึ่งการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายนี้ได้ ขึ้นอยู่กับสัมพันธ์ภาพที่ดีของโรงเรียนกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนพร้อมให้ข้อมูลและการตัดสินใจร่วมกัน

ซาราห์ และคนอื่น ๆ (Sarah and others. 1971 : 373) กล่าวว่า บ้านและโรงเรียนมีหน้าที่สำคัญในการให้การศึกษาแก่เด็ก ถ้าขาดความร่วมมือและการช่วยเหลือจากที่บ้านในการพัฒนาเด็กโรงเรียนจะไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ปกครองและครูต้องพยายามทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับเด็ก

ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยตั้งแต่ระยะแรกจะมีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กในอนาคต จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ทั้งการพูด การกิน กิริยาท่าทางและนิสัยใจคอ ซึ่งมีผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูของแต่ละครอบครัวที่ต่างมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน หากผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก จะช่วยลดข้อขัดแย้งระหว่างครูและผู้ปกครอง ตลอดจนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กได้อย่างเหมาะสม การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมจึงถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

เดือนเพ็ญ เปรมจิตร์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอนุบาลของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรีพบว่า ผู้ปกครองคาดหวังให้โรงเรียนจัดหลักสูตร เน้นการเตรียมความพร้อมและส่งเสริมการร้องเพลงและรำไทย ครูควรให้การบ้านและการอ่านทุกวัน จัดศูนย์หนังสือในห้องเรียน มีการวัดผลระหว่างเรียน โดยใช้แบบทดสอบ และการสังเกตรายงานผลการเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง ครูผู้สอนควรเป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31 - 40 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีผ่านการอบรมด้านอนุบาลมาแล้ว พูดจาสุภาพ รักเด็ก อาคารเรียนควรเป็นชั้นเดียว ห้องเรียนควรเป็นพื้นไม้ บริเวณโรงเรียนสะอาดเรียบร้อย มีสนามเด็กเล่น โต๊ะเก้าอี้ทำด้วยวัสดุที่เบา เคลื่อนย้ายง่าย จัดได้หลาย ๆ รูปแบบ สื่อการเรียนการสอนควรมีเครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องเล่นวีดิทัศน์ การติดต่อกับผู้ปกครองควรติดต่อทางวาจา มีการประชุมผู้ปกครองปีละ 1 ครั้ง ความเห็นของผู้ปกครองนำมาเป็นแนวการจัดการเรียนการสอน เด็กควรนอนวันละ 1 - 2 ชั่วโมง

พรพิมล แซ่ซี (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน : กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลโชคชัยลาดพร้าว กทม. พบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนอนุบาลโชคชัยลาดพร้าว ต่อการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นด้านการเรียนการสอน ในประเด็นครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนเล่นิทานและพูดหน้าชั้นเรียน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน ในประเด็นโรงเรียนเชิญผู้ปกครองมาประชุม เกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน โรงเรียนจัดประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนการสอน และชี้แจงให้ความรู้เกี่ยวกับแนวการจัดการเรียนการสอนในชั้นอนุบาลให้กับผู้ปกครองทราบ

คอตแมน (เยาวนุช ทานาม. 2545: 49 ; อ้างอิงจาก Cottman. 1988) ได้ศึกษาเรื่อง ความร่วมมือระหว่างครูกับผู้ปกครอง เพื่อคัดเลือกและกำหนดโครงการที่จะพัฒนาเด็กระดับปฐมวัย พบว่า การที่ครูจะจัดโครงการที่จะพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยขอเรียรายเงินมักจะไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ แต่ถ้าหากขอความร่วมมือโดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนในการจัดทำโครงการ เพื่อพัฒนาเด็กระดับปฐมวัยแล้วจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นว่า การศึกษาปฐมวัยจะมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ผู้ปกครองก็เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมสร้างเสริมพัฒนาการและสวัสดิภาพต่าง ๆ เพื่อบุตรหลานของตนเอง ดังนั้นการศึกษาความต้องการของผู้ปกครองจึงเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ตามวัย

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

3.1 ความหมายของพัฒนาการทางสังคม

พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับเพื่อการเข้าสังคมได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2528 : 220)

พัฒนาการทางสังคมของเด็ก คือ การเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีแบบแผนตามลำดับ ขึ้นอยู่กับอายุและประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในแต่ละช่วงอายุ ซึ่งฟรอยด์ (Freud) ได้เน้นว่าประสบการณ์ที่เด็กได้รับในระยะแรกมีความสำคัญต่อเด็กเป็นอย่างมากเพราะจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ (รัตนวดี รอดภิรมย์, 2533 : 8)

พัฒนาการทางสังคม หมายถึง แบบแผนการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบุคคลอื่น เด็กวัยนี้เป็นวัยที่เด็กเริ่มรู้จักตัวเองมากกว่าเด็กทารก เริ่มมีความรู้สึกนึกคิด เจตคติต่าง ๆ เป็นของตัวเอง เด็กเริ่มมีการติดต่อกับบุคคลอื่นมากมาย โดยเริ่มตั้งแต่บุคคลที่อยู่ภายในครอบครัวออกสู่เพื่อนเล่นภายนอก ชอบสนุกสนานด้วยการเล่นร่วมกับเพื่อน ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น เด็กเริ่มห่างจากพ่อแม่และครอบครัว แต่จะหันไปให้ความสนใจเพื่อนเล่น การเล่นของเด็กในระยะแรก ๆ จะมีปัญหาน่าความยุ่งยากใจมาสู่เด็กมากที่สุด เพราะว่าเขาไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อน ๆ ได้นั่นเองเด็กวัยนี้จึงมีการทะเลาะเบาะแว้งกันสูง (จันทรเพ็ญ กาญจนรัตน์, 2533: 19)

พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มคนที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นนั้นจะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ (ทศนัย อุดมพันธ์, 2541 : 9)

พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรมตามแผนที่สังคมยอมรับ ปฏิบัติตนได้เหมาะสมตามบทบาทที่สังคมกำหนดและมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมีส่วนร่วมและพอใจในสังคม (จงกล เกษตุ้ม, 2541 : 23 ; อ้างอิงจาก Hurlock, 1959 : 228)

ดังนั้น พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลจากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งสืบเนื่องมาจากค่านิยม เจตคติ และลักษณะเฉพาะตน ที่สามารถแสดงพฤติกรรมตามแบบแผนที่สังคมยอมรับซึ่งมีพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกสามารถสังเกตและวัดได้ เช่น การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน การแก้ปัญหา การช่วยเหลือ การมีสัมพันธ์กับเพื่อน พัฒนาการทางสังคมของเด็กนั้นจะมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีแบบแผนตามลำดับขึ้นอยู่กับอายุและประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในแต่ละช่วงอายุ

3.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ปัจจัยที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย (จันทร์เพ็ญ กาญจนรัตน์. 2533 : 30) แบ่งเป็น 6 ปัจจัยดังนี้

1. ขนาดของครอบครัว

ครอบครัวที่มีขนาดเล็กซึ่งประกอบด้วยบิดา มารดาและลูกจำนวน 1 ถึง 2 คน ส่วนครอบครัวขนาดใหญ่ นั้นอาจมีลักษณะเป็นครอบครัวที่มีบิดามารดามีลูกหลายคนหรืออาจมีลักษณะเป็นครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย

ในครอบครัวขนาดเล็ก บิดามารดาเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็กมากที่สุด ส่วนในครอบครัวใหญ่ นอกจากบิดามารดาแล้วยังมีสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็ก ส่วนบุคคลใดจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยมากกว่ากันนั้นขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบุคคลนั้น ๆ

ในครอบครัวขนาดเล็ก บิดามารดามักให้การดูแลเอาใจใส่ต่อลูกได้ดีกว่าครอบครัวที่ขนาดใหญ่ เพราะบิดามารดาจำเป็นจะต้องแบ่งเวลาในการตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจให้แก่ลูก ๆ ทุกคน การอบรมให้ลูกมีระเบียบวินัยด้วยการให้เหตุผล โดยใช้การลงโทษมากเท่าบิดามารดาในครอบครัวขนาดใหญ่ และบิดามารดาในครอบครัวขนาดเล็กมีความยืดหยุ่นต่อการเลี้ยงดูลูกมากกว่า

แต่อย่างไรก็ตามเด็กที่อยู่ในครอบครัวขนาดใหญ่ก็มีโอกาสในการฝึกตัวให้เข้ากับคนอื่นได้มากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวขนาดเล็กที่ปราศจากพี่น้องเพราะเด็กในครอบครัวขนาดใหญ่ต้องเผชิญกับความต้องการของคนหลายๆ วัยที่อยู่ใกล้ชิด และมีโอกาสที่จะเรียนรู้ถึงวิธีการวางตัวหรือปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความแตกต่างของแต่ละบุคคลได้มากกว่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวที่เด็กมีพี่น้องหลายคนพฤติกรรมของพี่และน้องจะมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กด้วย

2. สภาพครอบครัว

สภาพครอบครัว หมายถึง สิ่งแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในครอบครัวตลอดจนกิจกรรมที่สมาชิกแต่ละคนจะต้องปฏิบัติเป็นประจำหรือเป็นพิเศษสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย เช่น

2.1 ครอบครัวที่อยู่ท่ามกลางเพื่อนบ้านที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีการศึกษาดีย่อมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาพัฒนาการทางสังคมให้มีพฤติกรรมพึงประสงค์ของเด็กมากกว่าครอบครัวที่อยู่ท่ามกลางเพื่อนบ้านที่ใช้การศึกษาและเลี้ยงดู

2.2 ครอบครัวที่มีการแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกของครอบครัวได้ทำอย่างเหมาะสมย่อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสังคมด้านความรับผิดชอบของเด็กได้มากกว่าครอบครัวที่บิดามารดารับภาระทุกอย่างในบ้านหมด

2.3 ครอบครัวที่มีการรับแขกหรือมีงานเลี้ยง เพื่อพบปะกับญาติมิตรบ้างตามสมควร มักมีอิทธิพลทำให้เด็กสามารถปรับตัวหรือมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ดีกว่าเด็กในครอบครัวที่อยู่กันตามลำพังโดยไม่มีการสังสรรค์กับผู้อื่น

3. ปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ที่มีต่อกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน และความสัมพันธ์ที่ต่างคนต่างมีต่อกัน ต่างก็มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของอีกคนด้วย

3.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับลูก ครอบครัวที่มีบิดามารดาเป็นผู้เลี้ยงดูด้วยตนเอง ลูกจะมีความรู้สึกอบอุ่นใจ ครอบครัวในลักษณะเช่นนี้ บิดามารดากับลูกจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมากที่สุด ถ้าบิดามารดาเลี้ยงลูกอย่างถูกต้องและมีวิธีการที่ดีในการอบรมบ่มนิสัยให้ลูก เช่น ไม่ตามใจจนเกินไป ไม่ขัดใจโดยไม่จำเป็น ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ฯลฯ

ครอบครัวที่ทั้งบิดามารดาต่างออกไปทำงานนอกบ้าน ถึงแม้จะมีเวลาเลี้ยงลูกแต่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับลูกก็ยังน้อยเพราะพฤติกรรมของเด็กจะได้รับอิทธิพลจากผู้เลี้ยงในตอนกลางวัน แต่บิดามารดาในครอบครัวลักษณะเช่นนี้ก็ยังมียุทธิพลต่อการพัฒนาการทางสังคม ขึ้นอยู่กับการแสดงออกของพฤติกรรมที่บิดามารดาแสดงต่อลูกนั้นเหมาะสมเพียงใด ครอบครัวที่มีบิดามารดาไม่สนใจหรือไม่มีเวลาเอาใจใส่ต่อการกระทำของลูกปล่อยให้ลูกอยู่กับญาติผู้ใหญ่หรือคนรับใช้เท่านั้น ครอบครัวลักษณะเช่นนี้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับลูกน้อยมาก

3.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง ในครอบครัวที่มีพี่น้องหลายคน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องจะเป็นไปทางบวกหรือลบขึ้นอยู่กับท่าทีของบิดามารดาและผู้ใหญ่อื่นๆ ที่อยู่ในครอบครัว ถ้าบิดามารดาหรือผู้ใหญ่ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกคนอย่างแท้จริง และสั่งสอนหรือส่งเสริมให้เด็กรักกัน ช่วยเหลือกัน เด็กก็จะมีปฏิสัมพันธ์ในทางบวกต่อกัน

3.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่น ๆ ภายในบ้านกับเด็กปฐมวัย ในครอบครัวที่มี ปู่ ย่า ตา ยาย หรือคนรับใช้เป็นสมาชิกอยู่ด้วย เด็กจะได้รับอิทธิพลจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเหล่านี้ยิ่งขึ้น ถ้าอยู่ในความดูแลของปู่ ย่า ตา ยาย ได้รับการเอาใจใส่และตามใจมากเกินไป ทำให้เด็กมีนิสัยเอาแต่ใจตัว ซื่ออ่อน หรือไม่ชอบช่วยตัวเอง หรือครอบครัวที่ทิ้งให้ลูกอยู่ในความดูแลของคนรับใช้ เช่น ภาษษาที่พูดและระสนิยม ฯลฯ

4. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

เศรษฐกิจของครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจส่งผลต่อไปถึงลักษณะปฏิสัมพันธ์ทางบวกหรือลบของสมาชิกภายในครอบครัวด้วย ถ้าครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจขัดสน คนในครอบครัวมักตกอยู่ในความกังวลและเคร่งเครียด ไม่มีเวลาเอาใจใส่ต่อพฤติกรรมของลูกส่วนครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมมีโอกาสที่จะจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ระหว่างเพื่อนฝูงทำให้เด็กมีโอกาสที่จะฝึกปรับตัวเข้ากับบุคคลต่าง ๆ

5. ค่านิยม ทัศนคติ และความมุ่งหวังของครอบครัว

ค่านิยม ทัศนคติและความมุ่งหวังของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนของสมาชิกในครอบครัว ดังนั้น เมื่อบิดามารดา มีค่านิยม ทัศนคติ หรือความมุ่งหวังอย่างไรก็มักถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ไปสู่ลูก และมักใช้วิธีในการเลี้ยงดูลูกตามค่านิยม หากบิดามารดาตั้งความหวังไว้สูง ย่อมเป็นแรงกระตุ้นให้เข้มงวด กวดขันต่อผลการเรียนของลูก ซึ่งการเข้มงวดนี้ถ้าทำพอควรย่อมเป็นผลดี แก่ผลการเรียนของเด็ก ถ้ามากเกินไปก็อาจทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้ และในที่สุดอาจไม่สามารถทำได้ตามที่พ่อแม่มุ่งหวังได้

6. วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กของแต่ละครอบครัวนั้นมักขึ้นอยู่กับค่านิยม ทศนคติ และความมุ่งหวังของหัวหน้าครอบครัว และสมาชิกผู้ใหญ่ภายในครอบครัวเพราะค่านิยม ทศนคติ และความมุ่งหวังดังกล่าวมีผลต่อวิธีการที่บิดามารดาหรือสมาชิกภายในครอบครัวนำมาใช้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวต่าง ๆ อาจแยกออกได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทที่ใช้เหตุผลและอบรมเลี้ยงดูอย่างสมเหตุสมผล
2. ประเภทที่โหดหรือตามใจมากเกินไป
3. ประเภทที่เข้มงวดกวดขันถือความคิดของบิดามารดาเป็นใหญ่
4. ประเภทตามอารมณ์หรือแล้วแต่อารมณ์

วราภรณ์ รักรวิชัย (2535 : 30-34) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กดังต่อไปนี้

1. อาชีพพ่อแม่ อาชีพของพ่อแม่เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญต่อแนวโน้มการเจริญเติบโตของลูก และเป็นตัวชี้้นำสภาพการเลี้ยงดูลูก เช่น ชาวนา-ชาวไร่ มักจะมีชีวิตอยู่กับสภาพธรรมชาติ งานที่กระทำเป็นงานหลักครอบครัวมักเป็นครอบครัวใหญ่ ดังนั้นการเลี้ยงดูลูกจะมีลักษณะปล่อยปละละเลย และไม่มีการวางแผน มักจะเป็นภาระของญาติผู้ใหญ่ เช่น พี่คนโต ปู่ ย่า ตา ยาย ลูกเจริญเติบโตตามธรรมชาติ ก่อนข้างแข็งแรง และช่วยเหลือตนเองได้ดี ส่วนข้าราชการและพนักงานบริษัท พ่อแม่ทำงานลักษณะประจำมีรายได้แน่นอน ก่อนข้างคงที่ โดยลักษณะอาชีพจะไม่มีกิจกรรมมาเกี่ยวพันกับลูก ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูลูกมักจะเป็นไปอย่างสบายเรื่อย ๆ นอกจากเล่นแล้วลูกมักจะไม่มีโอกาสทำกิจกรรมอื่นเกี่ยวข้องกับอาชีพพ่อแม่ พ่อแม่มักจะจัดหากิจกรรมให้และเอาใจใส่ลูกมากกว่าอาชีพอื่น ๆ สำหรับอาชีพค้าขายและธุรกิจขนาดเล็ก พ่อแม่ที่มีอาชีพนี้มักจะประสบความสำเร็จไม่แน่นอนก่อนข้างสูงอยู่ท่ามกลางบรรยากาศที่มีการแข่งขันกับเวลาและผู้อื่นตลอด กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพมักจะมีอิทธิพลและเกี่ยวพันกับสภาพการดำรงชีวิตประจำวันของทุกคนในครอบครัว ลูกจึงมักจะมีโอกาสเข้าร่วมกับกิจกรรมของพ่อแม่ เช่น ช่วยพ่อแม่ขายของ หยิบของ จัดระเบียบสินค้า เป็นต้น เนื่องจากลูกมีโอกาสที่จะช่วยเหลือตนเองและพ่อแม่มากจึงมีแนวโน้มที่จะขยัน มีความสามารถและทักษะมากกว่าครอบครัวที่มีอาชีพอื่น

2. สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย บ้านเป็นสถานที่ที่ลูกในชั้นปฐมวัยใช้เวลาอาศัยอยู่มากที่สุดสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยมีส่วนสำคัญสูงต่อการหล่อหลอมการเจริญเติบโตของลูก เช่น บ้านที่มีบริเวณสนามหญ้าหน้าบ้าน และรั้วรอบขอบชิด เด็กมักจะไม่ค่อยมีเพื่อนเล่นจำต้องเก็บตัวอยู่ภายในบ้าน อาจนำไปสู่ความเหงาเก็บตัวและไม่ทันคนอื่น พ่อแม่มักจะต้องมีการะในการจัดหาผู้ดูแลและกิจกรรมให้แก่ลูกก่อนข้างมาก ในขณะที่ครอบครัวที่อยู่ในห้องแถว ตึกแถว และสลัม เด็กจะมีเพื่อนเล่นมาก และมีโอกาสจะเห็นวิถีชีวิตและการทำมาหากินของครอบครัวที่อยู่ข้างเคียง ดังนั้นเด็กในกลุ่มนี้มักจะช่วยเหลือตนเองได้มาก ระวังปรับตัวเองเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย และมีประสบการณ์สูง พ่อแม่มีการะในการจัดหากิจกรรมตลอดจนการให้เวลากับลูกน้อยลงกว่าครอบครัวที่อยู่บ้าน

3.ฐานะของครอบครัว พ่อแม่ที่มีฐานะเศรษฐกิจดีมักจะมีโอกาสในการจัดหาทรัพยากรกิจกรรม และการอบรมเลี้ยงดูลูกได้มากกว่าและดีกว่าพ่อแม่ที่หาเช้ากินค่ำ

4. ประสบการณ์ชีวิตและความมุ่งหวังในความสำเร็จของพ่อแม่ ประสบการณ์ของชีวิตที่พ่อแม่ที่ได้พบมาในอดีตมักจะเป็นแนวทางลำดับแรกที่พ่อแม่จะนำมาใช้ในการเลี้ยงดูลูก เช่น รูปแบบ วิธีการ และเหตุการณ์ที่พ่อแม่เคยได้รับการเลี้ยงดูมาก่อน หรือแนวทางที่พ่อแม่ได้พบเห็นเป็นตัวอย่างจากชีวิตผู้อื่น เป็นต้น พ่อแม่ที่มีประสบการณ์ในชีวิตมาก มีแนวโน้มที่จะเข้าใจลูกและมีแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูลูกที่ดีความมุ่งหวังในความสำเร็จของพ่อแม่จะเป็นตัวกำหนดหรือโน้มน้าววิถีชีวิตของลูก พ่อแม่ที่มีความมุ่งหวังไวสูงมักจะเป็น การเลี้ยงดูในลักษณะเข้มงวดและกวดขัน ในขณะที่พ่อแม่ที่มีความมุ่งหวังไม่สูงนัก อาจจะมีการเลี้ยงดูในลักษณะผ่อนปรนมากขึ้น

5. เวลาของพ่อแม่ที่มีให้กับลูก เวลาว่างของพ่อแม่ที่มีโอกาสได้เล่นคุยกับลูก ตลอดจนพาออกไปเที่ยวเป็นการสร้างความใกล้ชิดที่ทำให้พ่อแม่ลูกมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตลอดจนชักนำให้ปรับตัวเข้าหากันได้ง่ายและดีขึ้น ครอบครัวที่พ่อแม่มีเวลาให้ลูกมาก ลูกจะมีแนวโน้มที่เป็นผู้ที่มีความอ่อนโยน มีทัศนคติที่ดี เนื่องจากมีความอบอุ่นใจ สำหรับกรณีของครอบครัวที่พ่อแม่มีเวลาว่างให้แก่ลูกน้อย โดยทั่วไปมักจำเป็นต้องมีผู้อื่นเลี้ยงดูลูกให้ เช่น ญาติผู้ใหญ่ (ปู่ ย่า ตา ยาย) มักจะมีแนวโน้มที่จะหลงและตามใจเด็ก ซึ่งอาจชักนำให้เด็กหลงตนเองและอ่อนแอ หรือในกรณีที่ที่เลี้ยงหรือคนใช้ดูแลลูกให้ เด็กอาจมีปัญหาเกี่ยวกับความก้าวร้าวข่มขู่ ทั้งนี้เพราะเด็กสามารถเรียกร้องต่อที่เลี้ยงหรือคนใช้มากกว่าพ่อแม่ โดยทั่วไปที่เลี้ยงหรือคนใช้ไม่มีความกล้าในการตัดสินใจในการเลี้ยงดูเด็กเหมือนพ่อแม่ อีกทั้งความรู้สึกรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็กก็น้อยกว่าพ่อแม่

6. จำนวนลูกและสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวที่มีจำนวนลูกและสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกันจะมีแนวทางหรือวิธีการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ครอบครัวที่มีลูก 1 คน พ่อแม่จำเป็นต้องมีภาระที่จะจัดหากิจกรรมและจัดเวลาให้ลูกมากกว่าครอบครัวที่มีลูกหลายคน ครอบครัวที่มีลูก 2 หรือ 3 คน ก็จะมีปัญหาในการเลี้ยงดูลูกแต่ละคนที่แตกต่างกันไป สำหรับกรณีของครอบครัวที่มีลูกหลายคนมักจะประสบปัญหาภาระในการเลี้ยงดูและจัดหากิจกรรมมากกว่าครอบครัวที่มีลูกน้อยกว่า ในกรณีที่ครอบครัวมีสมาชิกหลายคนในบ้านเดียวกัน เด็กมักจะมีอารมณ์ไม่เหงามีความกระตือรือร้นและพัฒนาการที่ค่อนข้างเร็ว เพราะมีสมาชิกของครอบครัวหลายคน ผลัดเปลี่ยนกันมาเลี้ยงดูลูกมักจะเบาบางลงตามจำนวนของสมาชิกในครอบครัว

7. ความเข้มแข็งทางจิตใจของพ่อแม่ ความเข้มแข็งทางจิตใจของพ่อแม่เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพิจารณาแนวทาง หรือวิธีการเลี้ยงดูลูกโดยทั่วไปพ่อแม่มักจะจิตใจอ่อนไหวต่อการเลี้ยงดูลูก พ่อแม่ที่ใจอ่อนมาก ๆ มักจะกลัวว่าลูกจะเจ็บ จะหิว จะลำบาก และช่วยลูกในทุกๆ ทาง แม้กระทั่งตัดสินใจแทนลูกในหลายๆ กรณี เช่น ซื้อขนม ของเล่น เป็นต้น อันเป็นการปิดโอกาสที่ลูกจะฝึกฝนการช่วยเหลือตนเอง ความเข้มแข็งและการตัดสินใจด้วยตนเองอาจเป็นสาเหตุให้ลูกไม่มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง ขาดความมานะขาดประสบการณ์ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และมักต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นเสมอ

วรรณา บุญนวน (2541 : 13) กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคมดังนี้

1. อายุ พัฒนาการของเด็กเกิดขึ้นตามการเจริญเติบโตตามวุฒิภาวะของร่างกายที่พร้อมสมบูรณ์ นั่นคือเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้นร่างกายเจริญเติบโตมีความพร้อมในการทำงานมากขึ้น ความสามารถด้านการช่วยเหลือตนเองของเด็กจึงพัฒนาขึ้นตามวัย ซึ่งจากการศึกษาของ ทวีล รัชชสิทธิ์ (2526 : 49) พบว่าเด็กที่มีอายุต่างกันจะมี

พัฒนาการด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคมต่างกัน คือพัฒนาการด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคมของเด็กจะเพิ่มขึ้นเมื่ออายุสูงขึ้น

2. เพศ นอกจากจะเป็นปัจจัยที่บอกความแตกต่างทางสรีรภาพแล้ว ยังเป็นตัวกำหนดบทบาทและบุคลิกภาพภายในครอบครัวและสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของเด็กแต่ละสังคมที่พ่อแม่จะปฏิบัติต่อกันแตกต่างกันที่มีลักษณะของความเป็นหญิงเป็นชาย

3. การศึกษาของบิตามารดา เป็นปัจจัยภายในบุคคลที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจต่อข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ความรู้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการพิจารณากระทำสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผล ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสและแนวโน้มในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลบุตร และแนวบุตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของบุตร มีการติดต่อกับแหล่งประโยชน์ต่างๆ ได้มากกว่าและง่ายกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า ปัจจัยของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูเด็กมากไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างของครอบครัว วัฒนธรรมของครอบครัว ภาวะแวดล้อมทางสังคม และพัฒนาการทางสังคมของเด็ก

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กและพัฒนาการด้านสังคมทั้งปัจจัยภายในบุคคลและปัจจัยภายนอกส่งผลต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็ก ดังนั้นในการศึกษาคำนี้ เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษาและสถานะทางสังคม จึงเป็นตัวแปรที่ควรศึกษาในการศึกษาความต้องการของผู้ปกครองอิสลาม ด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน

3.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม

นักทฤษฎีหลายท่านได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมไว้ดังนี้

แบนดูรา (วาสนา บุญจันทร์, 2539 : 11 ; อ้างอิงจาก Bandura, 1977 : 10 – 29) ได้อธิบายแนวความคิดที่สำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนจะเลียนแบบ การเลียนแบบนี้จะป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการสังเกต พฤติกรรมของต้นแบบ พฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์และผลที่เกิดขึ้น การเรียนรู้จากแม่แบบประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ความสนใจ (Attention Process) เป็นกระบวนการรับรู้ลักษณะสำคัญของตัวแบบอย่างละเอียดที่สุดโดยการสังเกต และรวบรวมสิ่งที่รับรู้มาเป็นขั้นตอน

2. การเก็บจำ (Retention Process) กระบวนการนี้เป็นการรวบรวมรูปแบบพฤติกรรมของแม่แบบที่สังเกตทุกครั้ง และวางรูปแบบของพฤติกรรมในรูปสัญลักษณ์

3. การแสดงออก (Motor Reproduction Process) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตดัดแปลงสัญลักษณ์จากการจำมาเป็นการกระทำที่เหมาะสม

4. การจูงใจ (Motivational Process) กระบวนการนี้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ โดยใช้การสังเกตเป็นอย่างมาก การเห็นตัวแบบมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและได้รับผลตอบแทนที่ดีจากพฤติกรรมนั้น จะก่อให้เกิดการเลียนแบบ รวมทั้งปรับปรุงพฤติกรรมที่บกพร่องจนได้รับรางวัลเป็นการตอบแทน

ฟรอยด์ (วาสนา บุญจันทร์. 2539 : 11 ; อ้างอิงมาจาก Freud. 1949 : 358) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กวัย 5 ปีแรกของชีวิตเป็นวัยที่สำคัญที่สุด เพราะวัยนี้เป็นรากฐานของพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ ซึ่งฟรอยด์เชื่อว่าพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคน ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของชีวภาพของร่างกาย โดยร่างกายจะเปลี่ยนแปลงบริเวณต่าง ๆ เป็นระยะในช่วงอายุต่างกัน ถ้าเด็กได้รับการสนองเต็มที่ ก็จะทำให้เกิดการสะสมปัญหาและแสดงออกเมื่อโตขึ้น

ฟรอยด์ (Freud) ได้กล่าวถึงโครงสร้างบุคลิกภาพเอาไว้ว่า บุคลิกภาพประกอบด้วยอิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) ซึ่งการทำงานของบุคลิกภาพอยู่ภายใต้พลัง 3 สิ่ง คือ

อิด (Id) บุคลิกภาพส่วนที่เป็นจิตไร้สำนึก เป็นแรงผลักดันตามธรรมชาติ ให้มนุษย์กระทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่ต้องการ เป้าหมายคือ ความพึงพอใจ (Pleasure Principle)

อีโก้ (Ego) คือบุคลิกส่วนที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก เป็นส่วนควบคุมให้มนุษย์ปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยใช้หลักความเป็นจริง (Reality Principle)

ซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) เป็นส่วนที่ควบคุมให้มนุษย์เลือกทำแต่ส่วนที่ดี (Ego Idea) และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ขัดต่อมาตรฐานจริยธรรมของตน (conscience) บุคคลที่มีบุคลิกภาพดี คือบุคคลที่อีโก้ (Ego) สามารถปรับให้เกิดความสมดุลระหว่างแรงขับตามความต้องการธรรมชาติของอิด (Id) กับมาตรฐานจริยธรรมของซูเปอร์อีโก้ (Super Ego)

เซียร์ (ฮ่าไพพรรณ ปัญญาโรจน์. 2545 : 332 ; อ้างอิงจาก Sears.) กล่าวถึงทฤษฎีการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมว่า เป็นทิศทางของพัฒนาการเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูและเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตามความคาดหวังของสังคมให้เด็กแต่ละวัย นั่นคือพฤติกรรมนั้นเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ที่เกิดจากการเลี้ยงดู ถ้าหากพ่อแม่ได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูกับการส่งเสริมพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กแล้วจะช่วยให้เกิดมีพัฒนาการแต่ละด้านอย่างเหมาะสม

จากการศึกษาทฤษฎีข้างต้น สรุปได้ว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทางสังคมที่ดีและมีบุคลิกภาพด้านความประพฤติ ความรู้สึที่แสดงออกในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม รู้จักสร้างความร่วมมือและเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีได้ ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยต้องสอดคล้องกับขั้นพัฒนาการตามวัยของเด็ก สำหรับเด็กวัย 5 - 6 ปี แล้วสามารถส่งเสริมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูด้วย กิจกรรมที่ทำให้เด็กเกิดการร่วมมือกันในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น กิจกรรมที่ฝึกให้เด็กคิดร่วมกัน ลงมือทำร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะทำให้เกิดพัฒนาการทางสังคมที่ดี และสามารถส่งเสริมในขั้นต่อไปทำให้เด็กสามารถพัฒนาและแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม นำมาสู่การปรับตัวเข้าสู่สังคมอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขเป็นที่ยอมรับของสังคม

3.4 ลักษณะพฤติกรรมทางสังคม

พฤติกรรมทางสังคม คือพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากองค์กรทางสังคม ซึ่งพฤติกรรมทางสังคมนี้ สามารถจำแนกได้ตามวัยของเด็กดังนี้ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523 : 49-54) ได้จำแนกพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยดังนี้

อายุ 3 ปี เด็กมีความพึงพอใจ เมื่อได้เล่นกับเด็กอื่น ๆ สามารถพูดคุยกับคนอื่นได้ เด็กต้องการความรักและการยอมรับจากผู้ใหญ่และมีความเป็นอิสระในการเล่น

อายุ 4 ปี เด็กเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มตามกิจกรรมที่เด็กสนใจ เด็กเริ่มเลือกคบเพื่อน บางคนที่ถูกใจ เด็กชอบเล่นบทบาทสมมติหรือใช้จินตนาการ มีความรอบคอบในการทำกิจกรรม ยามเจ็บป่วยเหนื่อยไม่สบาย หรือตกใจกลัว เด็กมีความต้องการพึ่งผู้ใหญ่เพื่อให้ปลอดภัย

อายุ 5 ปี เด็กมีความพอใจที่จะเล่นคนเดียวเป็นเวลานาน ๆ ชอบฝึกหัดทำสิ่งใหม่ ๆ ชอบเล่นกับเพื่อน ๆ โดยเฉพาะการสร้างสิ่งต่าง ๆ หรือการเล่นสมมติ ชอบเล่นเกมแข่งขันโดยร่วมทีมกับเพื่อน ๆ

อายุ 6 ปี เริ่มห่างจากผู้ใหญ่แต่ต้องการความช่วยเหลือและเรียกร้องความชมเชยต้องการเพื่อนเล่น และอาจรักเพื่อนบางคนเป็นพิเศษของเล่น

เซอร์ลอค (ทัศนัย อุดมพันธ์. 2541 : 12 ; อ้างอิงจาก Hurlock. 1978 : 239) กล่าวถึง เด็กอายุ 2 - 6 ปี ว่าพฤติกรรมทางสังคมที่ปรากฏในช่วงวัยนี้คือ การต่อต้าน การก้าวร้าว การทะเลาะวิวาท การแข่งขันซึ่งดี การร่วมมือ การเป็นผู้นำผู้ตาม การมีใจกว้างขวางการเป็นที่ยอมรับของสังคม การเห็นอกเห็นใจ และได้แบ่งประเภทพฤติกรรมของเด็กตามความหมายของสังคม 2 ประเภทคือ

1. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Social Behavior Patterns) หมายถึงพฤติกรรมที่ทำให้ไปแล้วสร้างความพึงพอใจ เป็นที่นิยมชมชอบแก่ตนเองและผู้อื่น

2. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (Nonsocial Behavior Patterns) หมายถึงพฤติกรรมที่ทำให้ไปแล้วสร้างความเดือดร้อน และความไม่พอใจกับตนเองและผู้อื่น

ซีเฟลด์ (ทัศนัย อุดมพันธ์. 2541 : 13 ; อ้างอิงจาก Seefeldt 1980 : 7-11) ได้กล่าวถึงลักษณะของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยอายุ 5 - 6 ปี ดังนี้

1. ลักษณะทางสังคมของเด็กอายุ 5 ปี เด็กวัยนี้มีความเป็นมิตรมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มเข้ากลุ่มใหญ่ขึ้น เริ่มมีเพื่อนที่ถูกใจเป็นพิเศษ การทะเลาะกับเพื่อนลดน้อยลงเพราะเริ่มเข้าใจและยอมรับความสำคัญของผู้อื่น เป็นระยะที่เริ่มจะมีความเห็นคล้ายตามคนอื่น และเริ่มมีความรู้สึกไม่พอใจเมื่อเพื่อนในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

2. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 6 ปี เด็กเริ่มมีการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น ดึงเห็นได้จากลักษณะการเล่นที่เปลี่ยนไป คือ เล่นเป็นกลุ่มและมักจะเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน ในการเล่นยังชอบแสดงตัวตน เล่นรุนแรงพยายามจะเป็นที่หนึ่งในการเล่นต้องการเอาชนะ และถ้าหากการเล่นนั้นมีกฎเกณฑ์ที่ยากเกินความสามารถของตนก็พยายามปรับกฎนั้นให้มาเป็นประโยชน์กับตน

สรุปได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัย 5 - 6 ปีนั้น จะมีลักษณะเด่นคือ เล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มได้ ทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม จะมีเพื่อนรักบางคนเป็นพิเศษ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องการชนะ ไม่ยอมแพ้ ทำให้เด็กทะเลาะกันอาจุรณแรงได้ แต่สามารถหยุดได้ง่าย ถ้ามีผู้ใหญ่คอยดูแลเข้ามาช่วยเหลือ ดังนั้น ครูสามารถส่งเสริมให้เด็กมีลักษณะพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมได้ด้วยการจัดกิจกรรมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ ร่วมมือกัน โดยการกระตุ้นให้เด็กได้สังเกต ได้เชื่อมโยงประสบการณ์ ซึ่งได้เห็นแบบอย่างที่ดี เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมที่สังคมยอมรับจะช่วยให้เด็กได้รับการยอมรับและการนำไปสู่การมีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์

3.5 ระดับพัฒนาการทางสังคม

พือาเจท์ (จันทมาศ ชื่นบุญและคณะ. 2518 : 110 ; อ้างอิงจาก Piaget : 326) ได้แบ่งระดับการพัฒนาการทางสังคมของชีวิตมนุษย์ออกเป็น 3 ระยะซึ่งจะขอล่าวแต่ย่อ ๆ ดังนี้

ระยะที่หนึ่ง เป็นระยะที่คนเรา คือ ตัวเองเป็นศูนย์กลางของความสำคัญ (Ego - centrisism) เด็กจะถือเอาตัวเองเป็นจุดเด่น จะเปรียบเทียบกับอะไรก็เอาตัวเองเป็นที่ตั้งจะพูดจะคุยก็ต้องเป็นของตัวเอง ไม่ยอมเข้าใจว่าที่ตัวเองพูดไปนั้น คนอื่นจะเข้าใจเหมือนกับที่ตนเองเข้าใจหรือไม่ การถือตนเองเป็นศูนย์กลางของความสำคัญนี้เป็นระยะแรกของการพัฒนาการทางสังคม ระยะนี้อาจประมาณได้กับเด็กในวัยทารกและในวัยเด็กตอนต้น (ก่อนไปโรงเรียน) ในระยะเวลาเหล่านี้เด็กจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดอยู่ในครอบครัว โดยเฉพาะกับบิดามารดา และพี่น้อง วงสังคมของเด็กวัยนี้มีอยู่เฉพาะแคบ ๆ โลกของเด็กในวัยเหล่านี้นั้นมีขอบเขตไม่ไกลนัก

ระยะที่สอง เป็นระยะที่เด็กพยายามจะเข้าไปสู่ความสัมพันธ์ในสังคมที่แท้จริงเด็กจะค่อย ๆ คลายความถือเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางลง และเริ่มที่จะเข้าใจว่าในวงสังคมที่แท้จริงนั้นจะต้องมีการติดต่อซึ่งกันและกัน จะต้องพึ่งพาอาศัยกัน เป็นต้น

ระยะนี้เริ่มตั้งแต่วัยเด็กเข้าโรงเรียนเป็นต้นไป ความเปลี่ยนแปลงในทางความสัมพันธ์ จะเปลี่ยนรูปไปอย่างมากระหว่างอายุ 6 - 12 ปี โลกของเด็กจะขยายออกไปมากขึ้นทุกที ความสัมพันธ์ใกล้ชิดจะไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะบิดามารดา แต่จะขยายออกไปสู่เพื่อนฝูง ครูและบุคคลอื่น ๆ ในสังคมที่เด็กมีโอกาสได้ใกล้ชิดด้วยความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระยะนี้เป็นช่วงสำคัญของชีวิตจะเป็นเครื่องบอกอนาคตของชีวิตสังคมของเด็กในภายหลัง

ระยะที่สาม เป็นระยะที่เด็กเกิดการยอมรับนับถือระหว่างกัน ระยะนี้เป็นการพัฒนาขั้นสุดยอดของชีวิตสังคม มีการยอมรับนับถือผู้อื่นว่ามีความสำคัญเท่า ๆ กัน มีการยอมรับในการเป็นสมาชิกของสังคมเหมือนกัน มีการยอมรับในการมีความคิดความอ่าน และมีการยอมรับว่า แทนที่จะฟังแต่การคิดเห็นของตัวเองเป็นหลักแต่อย่างเดียว ก็มีการรับความคิดเห็นของผู้อื่นมาพิจารณาด้วยเสมอไป ความเปลี่ยนแปลงในระยะนี้เริ่มกับเด็กตั้งแต่วัยรุ่นขึ้นไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ กล่าวคือเด็กในวัยเหล่านี้จะเกิดมีความต้องการมีเพื่อนทั้งเพศเดียวกัน เพื่อนต่างเพศ และความต้องการที่จะร่วมกระทำกิจกรรมกับหมู่คณะ

นอกจากนี้ อีริกสัน (ทศนัย อุตมพันธ์. 2541 : 10 ; อ้างอิงจาก Erikson. n.d) กล่าวว่า บุคลิกภาพของมนุษย์จะพัฒนาได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในแต่ละช่วงอายุถ้าเด็กได้รับการตอบสนองเต็มที่จะมีบุคลิกภาพดีและพร้อมที่จะพัฒนาขั้นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีริกสันได้แบ่งพัฒนาการทางสังคมไว้ 8 ระยะ แต่จะกล่าวถึงเฉพาะขั้นของบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับเด็กก่อนวัยเรียนดังนี้

1. ระยะความรู้สึกเชื่อมั่น (The Sense of Trust) อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่างหลังคลอดจนถึงอายุ 1 ปี ระยะนี้เด็กมีความสบายทางกายและได้รับความอบอุ่นจากแม่ในยามที่เขาต้องการ เด็กจะมีการปรับตัวที่ดี สามารถพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจขึ้นได้ และในทางตรงข้าม ถ้าเด็กขาดความสุข ขาดความรักความอบอุ่น ก็จะเป็นผู้ที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง มีความกลัวและขาดความไว้วางใจผู้อื่น
2. ระยะต้องการทำหรือค้นหาด้วยตนเอง (The Sense of Autonomy) อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่าง 1 - 3 ปี เป็นระยะที่เด็กเริ่มเรียนรู้ในการรักษาความตั้งใจของตนเองและทำความตั้งใจให้เป็นจริงได้
3. ระยะการคิดริเริ่ม (The Sense of Initiative) อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่าง 3 - 6 ปี เด็กจะ

พยายามสร้างเอกลักษณ์ของตนเองและสามารถแสดงความรู้สึกและพฤติกรรมที่เหมาะสมในสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้ เด็กสามารถพัฒนาความร่วมมือ และการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีได้ ระยะเวลาหากเด็กเกิดความกลัว เด็กจะยึดผู้ใหญ่เป็นที่พึ่งตลอดเวลา ทำให้ความคิดจินตนาการ และการพัฒนาทักษะทางสังคมถูกจำกัดไปด้วย

ฮาวิกเฮอริส (ทศนัย อุทุมพันธ์. 2541 : 11 ; อ้างอิงจาก Havighurt.) ได้รับอิทธิพลแนวความคิดจาก อีริกสัน (Erikson) เกี่ยวกับลักษณะของการพัฒนาแต่ละช่วงของบุคคลโดยอธิบายว่า ในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้น ถ้าสิ่งที่เด็กทำในชีวิตประจำวันได้ในสิ่งที่เด็กต้องทำในช่วงนั้นๆ เด็กจะรู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จ แต่ถ้าบุคคลใดไม่ประสบความสำเร็จในงานนั้นจะมีผลต่อการปรับตัว ฮาวิกเฮอริส ได้เสนองานตามขั้นพัฒนาการทางสังคมในเด็กปฐมวัย คือ

1. เด็กสามารถมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความจริงสังคมและกายภาพ ซึ่งหมายถึง การที่เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่มีอยู่รอบตัวเช่น พ่อแม่ โรงเรียน ครู และสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กเกี่ยวข้องกับผู้อื่น
2. เด็กสามารถที่จะเรียนรู้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับพี่น้องและเพื่อน รวมทั้งชอบเลียนแบบผู้อื่น
3. เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิดและเริ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรม

จะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางสังคมมีการพัฒนาอย่างเป็นระดับเพื่อนำเข้าสู่สังคมของเด็กใน ชั้นต่างๆ ของชีวิต ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองเต็มที่ จะมีบุคลิกภาพดีและพร้อมที่จะพัฒนาขั้นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าบุคคลใดไม่ประสบความสำเร็จในช่วงนั้นก็จะมีผลต่อการปรับตัว ดังนั้นพ่อแม่ ครู และผู้ที่ดูแลเด็กควรให้ความรักความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่และจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของเด็ก ช่วยให้เด็กผ่านขั้นพัฒนาการระดับต่าง ๆ และมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับวัย

3.6 องค์ประกอบ ของพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ความสัมพันธ์ของเด็กที่มีต่อบุคคลต่าง ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปเสมอ ในขณะที่เด็กโตขึ้นเด็กจะได้รับความอบอุ่นจากพ่อก่อนน้อยลง และพ่อแม่จะเพิ่มความเข้มงวดกับเด็กมากขึ้น เด็กจะเพิ่มความสนใจเกี่ยวกับเพื่อนฝูงมากขึ้นและอิทธิพลของเพื่อนฝูงก็จะมีมากขึ้นกว่าอิทธิพลของสมาชิกในครอบครัวเด็ก ความเปลี่ยนแปลงทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเด็ก ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้อาจสรุปได้ดังต่อไปนี้ (สุชา จันทร์เอม. 2536 : 229)

1. วิธีการฝึกฝนเด็ก (Child Training Method) วัตถุประสงค์ในการฝึกฝนอบรมเด็กก็เพื่อจะช่วยให้เด็ก สามารถปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคมได้ เด็กที่อยู่ในวัฒนธรรมต่างๆ กันมักจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างๆ กัน บิดามารดาและครูจะเป็นผู้ถ่ายทอดให้เด็กรู้ถึงวัฒนธรรมของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ ลักษณะของวัฒนธรรมเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดแนวทางการฝึกฝนเด็กว่าจะเติบโตขึ้นเป็นคนชนิดใด
2. ลำดับการเกิด (Order of Birth) ตามความเห็นของฟรอยด์เห็นว่า ตำแหน่งหรือระดับขั้นที่เด็กเกิดในครอบครัวจะมีความสำคัญมากต่อเด็กที่เติบโตขึ้น ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้มาหลายคนพบว่า

เด็กที่เป็นลูกคนโต มักจะวานอนสอนง่ายแต่การปรับตัวได้ยากกว่าเด็กที่เป็นลูกคนถัด ๆ ไป พ่อแม่มักเลี้ยงลูกคนโตโดยใช้วิธีการโอบอ้อมมากเกินไปทำให้เด็กพบแต่ความสุขเป็นคนที่ปรับตัวได้ยาก ขาดความเชื่อมั่นขาดการเป็นผู้นำ

เด็กที่เป็นลูกคนที่สองลูกคนที่สองมักได้รับการเลี้ยงดูอย่างขำขันขานานูขึ้นเนื่องจากพ่อแม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกคนแรกมาแล้ว จึงมีความเข้าใจในบทบาทของพ่อแม่ดีขึ้น พ่อแม่จะลดการโอบอ้อมเด็กลงกว่าแต่ก่อนและไม่ค่อยเอาใจใส่เท่าลูกคนแรกด้วยเหตุนี้ลูกคนที่สองจึงมักจะพึ่งพาอาศัยผู้อื่นน้อยกว่าลูกคนแรก ความแตกต่างของอายุระหว่างเด็ก ๆ ในบ้านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดว่า เด็กจะได้รับการปฏิบัติอย่างไร ในระหว่างอายุ 1 – 2 ขวบ ลูกคนที่สองมักจะเอาแบบอย่างลูกคนแรกและพยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อแข่งกับลูกคนแรก ด้วยเหตุนี้เองทำให้ลูกคนแรกต้องพยายาม เรียกร้องความสนใจจากแม่

เด็กที่เป็นลูกคนกลาง ลูกคนกลางของครอบครัวมักจะเป็นผู้ที่ถูกลืมนานกว่าลูกคนแรกและลูกคนที่สองหรือลูกคนสุดท้าย เด็กที่เป็นลูกคนกลางจึงมีแนวโน้มที่ไม่แสดงอาการก้าวร้าว เช่นเดียวกับลูกคนแรก โดยมากแล้วลูกคนกลางมักจะเป็นคนที่อ่อน วานอนสอนง่าย

เด็กที่เป็นลูกคนสุดท้าย เด็กที่เป็นลูกคนสุดท้ายมักจะเป็นเด็กเล็กอยู่เสมอทั้งนี้เพราะว่าพ่อแม่และพี่ ๆ เอาใจใส่มาก และคอยช่วยทำทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่ลูกคนสุดท้ายแทนที่จะปล่อยให้ทำเอง

3. ลูกคนเดียวของพ่อแม่ (Onliness) เด็กที่เป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่หรือที่เรียกกันว่าลูกโทน มักมีลักษณะ 2 ประการ ดังนี้

3.1 เป็นเด็กที่ชอบจะเอาแต่ใจตัวเอง ตื้อรั้น และชอบต่อต้านสังคม

3.2 เป็นเด็กที่มีความรู้สึกไว ใจน้อย เป็นคนเจ้าอารมณ์และต้องพึ่งพ่อแม่อยู่ตลอดเวลา

ลักษณะทั้งสองประการที่กล่าวข้างต้น เป็นลักษณะการปรับตัวของเด็กทั้ง 2 วิธี มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับลูกโทน มักจะเป็นเด็กที่มีความรู้สึกว่ามีปมด้อยมากกว่าเด็กที่มีพี่น้องหลายคน จี. สแตนลีย์ ฮอลล์ (G. Standley Hall) กล่าวว่าความเป็นลูกคนเดียวเหมือนกับมีโรคประจำตัว เด็กที่มีพี่น้องหลายคนย่อมมีโอกาสเรียนรู้ ในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดีกว่าลูกคนเดียว อย่างไรก็ตามก็ยังมีลูกคนเดียวอยู่มากเหมือนกัน ที่สามารถปรับตัว ให้เข้ากับเพื่อนฝูงได้สำเร็จ จึงกล่าวได้ว่า เด็กที่เป็นลูกคนเดียวของบ้านอาจจะปรับตัวได้ดีหรือไม่ดีก็ได้ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่สถานการณ์ภายในบ้าน และวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่

4. ขนาดของครอบครัว (Family Size) สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวต่างก็มีส่วนในการพัฒนาบุคลิกภาพของสมาชิกคนอื่น ๆ ครอบครัวยิ่งใหญ่สมาชิกยิ่งมีความเกี่ยวข้องมากขึ้น นอกจากนี้ในแต่ละครอบครัวประกอบด้วยสมาชิกที่มีระดับอายุที่แตกต่างกันอีกด้วย บางครอบครัวยอมรับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง บางครอบครัวยอมรับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลภายในครอบครัว และบุคลิกภาพของเด็กก็จะเปลี่ยนไปตามคนเลี้ยงดูก็ได้

5. ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก (Parent Child Relationship) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจะดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกเป็นสำคัญ ซึ่งทั้งพ่อแม่และลูกต้องอาศัยการปรับตัวเข้าหากัน ในขณะที่เด็กเจริญเติบโตขึ้น เด็กจะมีความรู้สึกต่อพ่อแม่แตกต่างกันออกไป ส่วนพ่อแม่ก็ต้องการให้เด็กทำตามกฎเกณฑ์ของครอบครัวเป็นสำคัญ

จะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กจะเปลี่ยนแปลงไปตามองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งการฝึกฝน ลำดับการเกิด การเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ ขนาดของครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน

3.7 การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตของเด็ก พ่อแม่จะเป็นตัวแทนทางสังคมในด้านการให้การช่วยเหลือให้เด็กได้เรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งนักจิตวิทยาพัฒนาการมีความเชื่อว่า วิธีที่เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่วัยทารกเป็นปัจจัยร่วมกับลักษณะทางสรีระของเด็กในอันที่จะปลูกฝังให้เด็กมีลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพต่าง ๆ กัน (ฮารี เกษมวโรติ. 2533 : 15) เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบความรักความอบอุ่น จะมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถปรับตัวและสร้างสัมพันธ์ภาพกับคนอื่น ๆ ได้ การอบรมเลี้ยงดูจึงมีความสำคัญมาก พ่อแม่จึงควรส่งเสริมพัฒนาการของลูก คือการให้ความรัก ความอบอุ่น การเอาใจใส่ตั้งแต่ แรกเกิด ช่วยให้อุณหภูมิร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม อย่งดีที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการทางสังคมของเด็กนั้น พบว่าลักษณะและบรรยากาศในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จะส่งผลโดยตรงกับเด็ก ซึ่งตามแนวคิดของ ฟรอยด์ และอีริกสัน (Freud and Erikson) เชื่อว่า หากพ่อแม่ให้ความอบอุ่นและสนองตอบต่อความต้องการของเด็กในช่วงระยะต้นของชีวิต จะทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจและมีอารมณ์ที่ดีแจ่มใสได้ ซึ่งมีเลอร์ (นิภา ทองไทย. 2525 : 20 ; อ้างอิงจาก Miller. : n.d.) เชื่อว่ายิ่งแม่เข้มงวดกับลูกมากเท่าใด ลูกก็จะเกิดความหงุดหงิดและคับข้องใจมากขึ้นเท่านั้น ถ้าเด็กมีความคับข้องใจมากขึ้นเพียงใด เด็กก็จะเกิดความก้าวร้าวมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

การส่งเสริมพฤติกรรมให้เด็กเป็นการพัฒนาพฤติกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นกับเด็ก มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

ประมวลูญ ดิคคินสัน (2527 : 107) กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริม พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. การกำหนดตารางกิจกรรมประจำวันอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องกันจัดกิจกรรมที่ต้องใช้พลังและ กิจกรรมที่ผ่อนคลายสลับกัน ทำให้เด็กไม่เบื่อหน่าย การที่เด็กได้รู้ตารางกิจกรรมประจำวันและสิ่งที่คาดหวัง ให้เด็กทำจะทำให้เกิดความเป็นระเบียบและมีความรู้สึกมั่นใจในการทำกิจกรรมนั้น ๆ

2. การเสริมแรง การเสริมแรงทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมจะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ในการเสริมแรงพฤติกรรมทางสังคมแก่เด็กปฐมวัยควรพูดให้ชัดเจนว่า เด็กได้แสดงพฤติกรรมที่ดีอย่างไร คำชมของครูมีค่าสำหรับเด็กส่วนใหญ่ เพราะเป็นตัวอย่างที่ดีเด็กมักจะเอาอย่าง ในบางครั้งอาจใช้ท่าทางแทนการเสริมแรงด้วยวาจาตามความเหมาะสม

3. การให้รางวัล การส่งเสริมความร่วมมือ และการช่วยเหลือกันนับว่าพฤติกรรมทางสังคมที่ควรส่งเสริม ตัวอย่างเช่น "ถ้าแต่ละกลุ่มช่วยกันดูแลห้องให้เรียบร้อยภายใน 5 นาที ครูจะเล่นิทานสนุก ๆ ให้ฟัง 1 เรื่อง" การเสริมแรงที่กล่าวมาเป็นการเสริมแรงภายนอกจากผู้อื่น เป็นการกระตุ้นให้เด็กช่วยกันทำงานจนสำเร็จ โดยตัวเองเกิดความภูมิใจและภาคภูมิใจในผลงานที่เด็กทำได้

4. ส่งเสริมความเป็นอิสระ พัฒนาการทางสังคมที่เห็นเด่นชัดในโรงเรียน คือ การที่เด็กสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง และรับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำควรให้การเสริมแรงอย่างเหมาะสมเมื่อพบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ควรไม่ควรใช้คำพูดคุกคามหรือข่มขู่ แต่ควรบอกกล่าวให้ทุกคนทราบเงื่อนไข เช่น “ใครที่นั่งโต๊ะเรียบร้อยแล้วแสดงว่าพร้อมที่จะรับประทานอาหารกลางวันแล้ว”

5. ส่งเสริมให้เด็กและผู้ดูแลสนใจความรู้สึกของผู้อื่น การส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมการช่วยเหลือนับว่ามีความเหมาะสม เพราะช่วยให้เด็กเอาใจเขามาใส่ใจเรา รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นโดยการชมเชย ชวนให้เด็กสนใจในการกระทำที่แสดงถึงความมีน้ำใจ หรือแนะนำให้เด็กแบ่งปัน ร่วมมือและการช่วยเหลือผู้อื่น

เกติณี เกิดอนันต์ (2539 : 37) ได้กล่าวถึงหลักและวิธีการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมดังนี้

1. การแสดงความรัก ความห่วงใยเด็กอย่างใกล้ชิด และการปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะที่แตกต่างของเด็กแต่ละคน ช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตดี เกิดความมั่นคงทางจิตใจ เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี

2. การเลี้ยงดูในบรรยากาศของความสัมพันธ์ฉันท์ญาติมิตรและสนับสนุนให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ฉันท์ญาติมิตร จะสร้างสรรค์เด็กและสังคมที่มีความอบอุ่น เป็นมิตร เอื้อเฟื้อและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3. การที่สมาชิกในครอบครัวมีความรัก ช่วยเหลือกัน และแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี จะช่วยให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่นอย่างมีความสุข

4. การให้โอกาสเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลต่างๆที่ละน้อยโดยเริ่มจากบุคคลใกล้ชิดไปสู่ไกลตัวการฝึกให้เด็กช่วยตนเองเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน และช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว เป็นการให้เด็กได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบและความร่วมมือกับบุคคลอื่น

5. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และการปฏิบัติต่อเด็กอย่างมีเหตุผล สามารถช่วยพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ

6. การให้อิสระแก่เด็กในการเป็นตัวของตัวเอง และฝึกให้แสดงออกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะควบคุมความสมดุลระหว่างเอกลักษณ์ของตนกับสังคม

7. การส่งเสริมให้เด็กเล่นและทำกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ทักษะทางสังคมที่จำเป็น สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย (จงกล เกษตุ้ม, 2541 : 24) กล่าวถึงการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กว่า ความสัมพันธ์อย่างอบอุ่นภายในครอบครัวจะช่วยให้เด็กรู้จักสร้างมิตรภาพกับผู้อื่น และรักษาไมตรีไว้ได้นาน วิธีที่พ่อแม่ช่วยให้ลูกมีพัฒนาการทางสังคมคือ สร้างบรรยากาศเป็นกันเองกับลูกทำให้บ้านเป็นศูนย์กลางที่เด็ก ๆ จะทำกิจกรรมที่สนใจได้ นอกจากนี้จะต้องหมั่นฝึกอบรม และเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูก ให้กำลังใจลูกเสมอเวลาเขาต้องการกำลังใจ

การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมให้กับเด็กเป็นการพัฒนาพฤติกรรมใหม่ให้เกิดกับเด็กซึ่งอาจทำได้ดังนี้

1. การปรับพฤติกรรมของเด็ก ต้องให้เด็กค่อย ๆ ปรับพฤติกรรมที่ละน้อยด้วยการเสริมแรง เมื่อเวลาเด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

2. การพัฒนาพฤติกรรม โดยให้ตัวแบบที่ดี การให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ดีจะช่วยให้เด็กเลียนแบบตามเด็กมักมักจะชอบเลียนแบบคนที่เด็กชื่นชม เช่น พ่อแม่ ครู ญาติ พี่น้อง เพื่อน นักกีฬา ตัวละครในนิทานและผู้ที่มีชื่อเสียง

3. การให้สัญญาณเตือนพฤติกรรม โดยการแสดงออกด้วยวาจาหรือท่าทางว่าเด็กควรทำหรือไม่ควรทำด้วยคำพูดหรือการพยักหน้า เป็นการให้สัญญาณเตือนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก่อนที่เด็กจะทำอะไรลงไปจะดีกว่าการเตือนเมื่อเด็กทำอะไรผิดลงไป (ทักษิณ อุตมพันธ์. 2541 : 15)

ฟรอยด์ (แรมจันทร์ แลสันกลาง. 2542 : 24 ; อ้างอิงจาก Freud. 1965) ได้เน้นถึงความสำคัญของวัย 5 ปีแรก ของชีวิตว่า เป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตเขา เขาเชื่อว่าวัยนี้เป็นรากฐานของการพัฒนาการทางสังคม โดยเขาจะเลียนแบบบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด คือ แม่จะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างสูง

กุลยา ดันดิผลาชีวะ (2545 : 25) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมทางสังคมที่ควรส่งเสริม คือ

1. การฝึกการช่วยเหลือตนเอง เด็กก่อนวัยเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้เพื่อการช่วยเหลือตนเอง เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหารและการดูแลสุขภาพ ซึ่งหากเด็กได้ทำและพึงพาตนเองแล้วจะทำให้เด็กเห็นคุณค่าของตนเอง การฝึกหัดและส่งเสริมให้ช่วยเหลือตนเองมีความสำคัญมาก การมองว่าเด็กอ่อนแอต้องประคบประหม่อม ต้องให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน เป็นการกระทำที่ทำให้เด็กเกิดการอ่อนแอ การสร้างความมั่นใจให้กับเด็ก โดยให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเอง

2. ฝึกการมีส่วนร่วมกับครอบครัว เด็กอายุ 5 - 6 ปี ชอบทำงานตามแบบผู้ใหญ่มาก เช่น การกวาดบ้านถูบ้าน ซักผ้า ผู้ใหญ่ควรใช้โอกาสในการทำงานบ้านร่วมด้วย เพราะเด็กก่อนวัยเรียนเป็นวัยของความอยากรู้ การได้ช่วยงานผู้ใหญ่จะทำให้เด็กภูมิใจมาก

4. การสร้างนิสัยการมีเพื่อน เป็นทักษะทางสังคมด้านมนุษยสัมพันธ์การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เด็กต้องได้รับการกระตุ้นให้รู้จักการเล่นกับผู้อื่น สัมพันธ์กับผู้อื่น โดยผู้ใหญ่อาจพาเด็กไปเล่นกับเพื่อนหรือพาเพื่อนมาเล่นกับเด็กที่บ้าน การให้เด็กมีโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับเด็กอื่นจะทำให้เด็กเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การแบ่งปัน การตอบสนองตามความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น

5. การสร้างวินัยในตนเอง ได้แก่ วาจาดี กริยาดี มีความรับผิดชอบ และควบคุมตนเองได้ การสร้างวินัยเป็นกระบวนการช่วยให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมที่ดีด้วยการเรียนรู้ การควบคุมกำกับพฤติกรรมของตนให้เกิดขึ้นเป็นของตนเองด้วยตัวเองและติดตัวไปตลอดชีวิต พ่อแม่ คือนุคคลสำคัญต่อการเสริมสร้างวินัยให้กับเด็กด้วยการสอนกฎเกณฑ์ ระเบียบวิธี และให้กำลังใจเมื่อเด็กทำถูกต้องไม่ปล่อยให้เด็ก แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจนติดเป็นนิสัย

การพัฒนาทางสังคมเป็นกลไกของการเรียนรู้การแสดงพฤติกรรมต่อหน้าบุคคลอื่น เด็กก่อนวัยเรียนเป็นวัยของการเรียนรู้ที่สำคัญมากเด็กจะเล่นกับเพื่อน สนใจเพื่อน แม้จะมีภาวะเอาใจตนเอง เป็นใหญ่และมีพฤติกรรมอวดอ้างอยู่บ้างก็ตาม เด็กจะพยายามที่จะเรียนรู้ถึงการแพ้ชนะ รู้การประนอม รู้การเอาใจเพื่อน รู้การปรับตัวเข้ากับเพื่อน พ่อแม่มีบทบาทที่จะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมที่ดี โดยส่งเสริมให้เด็กในเรื่องการช่วยเหลือตนเอง ฝึกการมีส่วนร่วมกับครอบครัว การสร้างนิสัยมีเพื่อน การสร้างวินัยในตนเอง สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้ถ้าได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างถูกต้องและเหมาะสม

จากแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมดังกล่าว การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมมีหลายวิธีการ วิธีการปฏิสัมพันธ์ของครูกับเด็ก เช่น การเสริมแรง การชมเชย วิธีการจัดกิจกรรมให้เด็กมีความรับผิดชอบ ร่วมมือ แบ่งปัน ช่วยเหลือ โดยส่งเสริมอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมจะทำให้เด็กมีพฤติกรรม

การแสดงออกในด้านการรับรู้ความต้องการของผู้อื่น การแก้ปัญหา การร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น ซึ่งจะเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ทางสังคมที่ควรส่งเสริมให้เกิดกับเด็กปฐมวัย

3.8 บทบาทของโรงเรียนในการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

โรงเรียน คือหน่วยงานที่จัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายและแผนพัฒนาของประเทศ ด้วยการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เข้าศึกษา แต่โรงเรียนมิได้ทำหน้าที่เฉพาะการสอนเท่านั้น โรงเรียนต้องทำหน้าที่ดูแลเด็กด้วย ทั้งที่เป็นการดูแลเด็กโดยตรงที่โรงเรียน และดูแลเด็กทางอ้อมด้วยการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง การให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองตลอดจนการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ปกครอง ผู้ปกครองและครอบครัวเป็นระบบสังคมที่สำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมความรู้สึกรู้จักคิดให้แก่เด็ก หากผู้ปกครองขาดความเข้าใจต่อการ สร้างเสริมพัฒนาการเด็กในทางที่ถูกแล้วโอกาสที่เด็กจะมีปัญหาเกิดขึ้น ทั้งที่สามารถป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน สิ่งที่ผู้ปกครองต้องรู้และเข้าใจ คือการเรียนอนุบาลเป็นการเตรียมความพร้อมเด็กและส่งเสริมพัฒนาการและการศึกษาอนุบาลกับการเลี้ยงดูเด็ก คือ การวางรากฐานความเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ในอนาคต (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542ช : 26) โดยเฉพาะในโรงเรียนซึ่งอยู่ในชุมชนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน การจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยจึงเป็นบทบาทที่สำคัญของโรงเรียนที่ควรจัดให้สัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับพ.ร.บ.การศึกษาที่มุ่งให้การศึกษาลัมพันธ์กับชุมชน ดังนั้นความต้องการของผู้ปกครองอิสลามจึงเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับชุมชนและสัมพันธ์กับหลักศาสนาของชุมชนที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาต่อไป

จะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางสังคมมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของประกาญจน์ เหล่าอ่อน ที่ว่าวัฒนธรรมหรือวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละชุมชนพัฒนาจากความจำเป็นและความต้องการเฉพาะของชุมชนนั้น ดังนั้นจึงมีคุณค่าและความสำคัญสำหรับบุคคลในชุมชนนั้นและไม่สามารถใช้มาตรฐานของวัฒนธรรมหนึ่งไปตัดสินวัฒนธรรมของชุมชนอื่น (ประกาญจน์ เหล่าอ่อน. 2539 : 37) ดังนั้น การที่โรงเรียนได้ทราบความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมจึงเป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กให้สอดคล้องตาม พ.ร.บ.การศึกษาและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กในระดับปฐมวัย

3.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม

งานวิจัยภายในประเทศ

ธีราพร กุลนานันท์ (2530 : 65 - 81) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเล่นต่างกลุ่มอายุที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เด็กอายุ 4 - 5 ขวบ จำนวน 18 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่หนึ่ง เล่นกับเด็กอายุ 3 - 4 ปี กลุ่มทดลองที่สองเล่นกับเด็กอายุ 4 - 5 ปี กลุ่มทดลองที่สาม เล่นกับเด็กต่างกลุ่มที่มีอายุ 5 - 6 ปี ในสถานการณ์การเล่น 3 แห่ง คือ การเล่นบล็อก การเล่นพลาสติก สร้างสรรค์ และการเล่นทลายเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้ส่งข้อมูลของเด็กให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ผลการศึกษาพบว่า การเล่นต่างกลุ่มอายุทำให้พฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มทดลองที่ 3 มีพฤติกรรมทางสังคมสูงที่สุดและกลุ่มทดลองที่ 2 มีพฤติกรรมทางสังคมต่ำที่สุด และทำให้พฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ของกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกัน โดยที่กลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 3 มีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์สูงขึ้น

อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน และทำให้พฤติกรรมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์ของกลุ่มที่ทดลอง 3 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มที่ 3 มีพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์สูงที่สุด

เยาวลักษณ์ หาญชิวพงศ์ (2532 : 61) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับพัฒนาการด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคมของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่าเพศของเด็ก ลักษณะการเลี้ยงดู ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรและสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดามีผลต่อระดับพัฒนาการด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคมของเด็ก

สุวิสวัสดิ์ ปุณฺโฑ (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาลักษณะปัญหาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลพบว่ามีครูส่วนใหญ่พบพฤติกรรมทางสังคมที่เป็นปัญหาคือ ชอบฟ้อง ชอบพูดโพล่งขึ้น ลุกจากที่เดินไปเดินมาตลอดเวลา ชอบแหย่ รบกวนการทำงานของเพื่อน ทำร้ายร่างกายผู้อื่น พูดจาไม่สุภาพและเล่นรุนแรง ซึ่งครูส่วนใหญ่มีแนวทางในการจัดการเลือกแก้ปัญหาที่อันตรายหรือร้ายแรงก่อน เทคนิคส่วนใหญ่ที่ใช้ในการแก้ปัญหาได้แก่ การให้เพื่อนประมอให้การพูดชมเชย การให้ดาว การร้องเพลง การให้ทำท่าทางตามคำสั่งและการให้นักเรียนตั้งเกณฑ์ของห้องด้วยตนเอง

ทัศนีย์ อุดมพันธ์ (2541 : 17) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัย และระดับขั้นการเล่นทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบไทย และการเล่นที่จัดอยู่ทั่วไป โดยศึกษากับเด็กอายุ 5 – 6 ปี จำนวน 30 คน โดยใช้การสังเกตพฤติกรรมด้านความเอื้อเฟื้อและแบบบันทึกระดับการเล่นทางสังคม ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1. ระดับเล่นคนเดียว
2. ระดับมองคนอื่นเล่น
3. ระดับเล่นคู่ขนาน
4. ระดับเล่นร่วมกับเพื่อน
5. ระดับเล่นร่วมกับเพื่อนอย่างมีจุดมุ่งหมาย

ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบไทย มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ และความมีระเบียบวินัยสูงกว่าเด็กที่ได้รับการเล่นแบบทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบไทยมีระดับขั้นการเล่นทางสังคมแตกต่างจากเด็กปฐมวัยที่ได้จากการเล่นทั่วไป แบบไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยในต่างประเทศ

กอสลิน (ทัศนีย์ อุดมพันธ์. 2541 : 17 ; อ้างอิงจาก Goslin. 1962 : 283 – 296) พบว่าเด็กที่เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนจะมีลักษณะความคล่องแคล่วว่องไวสนใจต่อสิ่งรอบตัวว่าเร็งเข้ากับคนง่าย

มารี (Mary. 1981 : 4603) ได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ของเด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มเพื่อนในแง่ของความถี่ของพฤติกรรมและระยะเวลาของการปฏิสัมพันธ์ วิธีการเข้ากลุ่มเพื่อนรวมทั้งความรู้สึกและการเข้ากลุ่มไม่ได้ ผลการวิจัยปรากฏว่าเด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มเพื่อนมาก มีปฏิสัมพันธ์มากกว่า และใช้เวลาในการปฏิสัมพันธ์ยาวนาน เท่าเด็กที่มีความสามารถน้อยกว่าจะใช้วิธีทางลบมากกว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของวิธีการใช้ในการเข้ากลุ่มเพื่อนในแง่ของวิธีการทางลบกับวิธีการที่ไม่ได้ผล

จากการวิจัยในประเทศและต่างประเทศ การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมในด้านการเข้ากลุ่มเพื่อน การเล่นต่างกลุ่ม อายุ ความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบและระดับการเล่นทางสังคม อันเป็น การศึกษา

แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก ให้มีพฤติกรรมทางสังคมด้วยการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถเข้ากลุ่มเพื่อนได้อย่างเหมาะสม พัฒนาไปสู่ความสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมในวัยผู้ใหญ่ต่อไป

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติของครอบครัวอิสลาม

4.1 ความหมายของอิสลาม

“ อิสลาม ” เป็นคำภาษาอาหรับที่พัฒนามาจากคำว่า “ อัลละมะ ผันเป็น ยูสลิม อิสลามัน ” หรืออิสลาม โดยที่รากศัพท์เดิมของคำเป็นกริยาชนิดสามอักษร (มุลาซี) ประกอบด้วย อักษรซัน ลาม มีม เปล่งเป็นคำว่า ซะลิมะ มีความหมายว่าปลอดภัย สันติ บริสุทธิ์

แต่เมื่อผันเป็นคำว่า อิสลาม แล้วมีความหมายดังนี้คือ

1. การยอมจำนน การเชื่อฟัง การนอบน้อม หรือมอบตนต่ออัลลอฮ์
2. ความบริสุทธิ์ใจต่อการสักการะ (อิบาดะฮ์) เพื่ออัลลอฮ์
3. การยอมปฏิบัติตามโดยซุหฺฎี (อัลมุนญิด ฟิลลูฆะฮะฮ์ 1986)
4. ความสงบสุขสันติ ความปลอดภัย หรือความมั่นคง (มุฮัมมัดรอบีฮ์ ม. ตญาฮารีฮ์. 1985 : 92)

นिरันตร์ ชันวีธิ (2542 : 11 – 12) ได้รวบรวมความหมายของอิสลามไว้ดังนี้อิสลาม คือ การนอบน้อม การยอมปฏิบัติตามหลักศาสนา และยึดมั่นในทุกสิ่งที่รอซูล (ศาสนทูตหรือศาสดาแห่งอัลลอฮ์) นำมาเผยแพร่ โดยเต็มใจ

นอกจากนี้คำว่า อิสลามยังมีความหมายกว้างออกไปอีกพอประมวลได้ทั้งที่ปรากฏในอัลกุรอานอัลหะดีษ ตลอดจนแนวทรรศนะอันสอดคล้องของบรรดานักวิชาการอิสลามพอสรุปได้ดังนี้

1. อิสลาม คือ การปฏิญาณตนว่า “ แท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากอัลลอฮ์ และแท้จริงมุฮัมมัด เป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ ” พร้อมปฏิบัติละหมาด ถือศีลอด บริจาคซะกาต บำเพ็ญฮัจญ์ หากมีความสามารถ จะทำได้ (มุสลิม กิตาบุลอีมาน. บทที่ 10)
2. อิสลาม คือ กฎระเบียบของการดำเนินชีวิตที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับมนุษย์ซึ่งศาสดามุฮัมมัด นำมาประกาศที่บอกผลสะท้อนจากความศรัทธาและปฏิเสธไว้ล่วงหน้า “และผู้ใดชวนขวายนายอย่างอื่นจาก (ศาสนา) อิสลามมาเป็นศาสนา (ของตน) แล้วพระองค์ (อัลลอฮ์) จะไม่ทรงรับรอง (ความดีใดๆ ของ) เขา โดยในวันอาคีเราะฮ์ เขาย่อมเป็นคนหนึ่งจากบรรดาผู้ขาดทุน ” (อาลี อิมรอน. 3 : 85)
3. อิสลาม คือ มวลการประทานจากอัลลอฮ์สู่ศาสดาที่เกี่ยวข้องกับหลักยึดมั่น หลักปฏิบัติและหลักจริยธรรม เพื่อศาสดาจะได้นำออกเผยแพร่แก่มนุษย์โดยทั่วไปอย่างมีต้องวิตกกกับปัญหาใด ๆ “โอ้ศาสนทูต เจ้าจงเผยแพร่เรื่องราวซึ่งได้ถูกประทานมาจากองค์พระผู้อภิบาลของเจ้าไปยังเจ้าเถิด โดยมีต้องเกรงสิ่งใด แต่ถ้าเจ้าไม่ปฏิบัติก็เท่ากับเจ้ามิได้เผยแพร่เรื่องทั้งสิ้นที่ทรงแต่งตั้งเจ้ามาเป็นศาสนทูตฝ่ายอัลลอฮ์นั้นทรงพิทักษ์เจ้าให้พ้นภัยจากมวลมนุษย์” (อัลมาอิเตฮ์. 5 : 67)

4. อิสลาม คือ การมอบน้อมยอมจำนนโดยเต็มใจปฏิบัติตามแนวทางของอัลลอฮ์ที่ทรงรับรองให้เป็น ศาสนาแห่งพระองค์ซึ่งประทานผ่านศาสนทูต “พวกเขาแสวงหาอย่างอื่นนอกจากศาสนาของอัลลอฮ์กระนั้นหรือ ขณะที่ผู้ใดก็ตามทั้งในชั้นฟ้า และแผ่นดิน ต่างนอบน้อม (อัลละมะ) ต่ออัลลอฮ์ จะโดยเต็มใจหรือจำใจก็ตาม และพวกเขาจะถูกนำกลับสู่พระองค์” (อาลี อิมรอน. 3 : 83)

5. อิสลาม คือ รุซูลชะกิเกาะห์ หรือวิญญาณ อันเป็นแก่นแท้สำหรับมนุษย์ และเป็นรัศมีนำทางให้ ชีวิตก้าวไปสู่ความปลอดภัย ช่วยป้องกันรักษามนุษย์ให้รอดพ้นจากการครอบงำของอารมณ์ใฝ่ต่ำ เป็นแนวทาง อันเที่ยงตรงที่ผู้ใดดำเนินตามแล้วไม่มีทางผิดหวังแน่นอน ดังคำยืนยันแห่งองค์พระผู้อภิบาล “และเช่นนั้น เรา ได้ดลมายังเจ้าซึ่งวิญญาณแห่งการงานของเราคือ (อัลกุรอาน) โดยที่เจ้าไม่เคยรู้มาก่อนว่าจะอะไร คือ คัมภีร์ และอะไรคือศรัทธา แต่เราได้ดลบันดาล อัลกุรอาน ให้เป็นรัศมีซึ่งเราใช้มันชี้แนะแนวทางแก่บุคคลที่เราประสงค์ จากปวงบ่าวของเรา และแท้จริงเจ้านั้นทำการชี้แนะ (มวลมนุษย์ชาติทั้งหลาย) ไปสู่แนวทางอันเที่ยงตรงที่สุด (นั่น คือ หลักธรรมอิสลาม)” (อิซซูรอ. 42 : 52)

อิสลามในความหมายด้านปรัชญาศาสนา เป็นกฎธรรมชาติของสากลจักรวาลที่ต้องดำเนินอยู่ภายใต้กฎ นี้ เป็นจริยธรรม กฎหมายระบอบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เป็นเป้าหมายของชีวิต เพื่อการพ้นทุกข์ และความ หวาดกลัวบรรลู่สู่สันติตามหลักคำสอนของอิสลามเอง (พิเชษฐ ภาลลภ เกษตร และอื่น หมั้นทวี. 2538 : 12)

จากความหมายด้านต่าง ๆ ของคำว่า อิสลามทั้งด้านภาษา ศาสนา และปรัชญา พบว่าอิสลาม เป็น ศาสนาที่ยึดมั่นในทุกสิ่งทีศาสนทูตนำมาเผยแพร่ด้วยความเต็มใจ ซึ่งมุสลิมทุกคนถือเป็นวิถีปฏิบัติในการดำเนิน ชีวิตซึ่งผู้ใดถือปฏิบัติจะช่วยชี้ทางสันติสุขทั้งต่อพระเจ้าและต่อมนุษย์ด้วยกันเอง

โมฮัมหมัด อับดุลกาเดร์ (2527) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของศาสนาอิสลามว่าศาสนาอิสลามมีจุด ประสงค์เพื่อเป็นการขัดเกลาจิตใจ ชี้นำตรงซึ่งจะทำให้มนุษย์ได้ใช้สติปัญญาของตนปฏิบัติตามเพื่อสู่สันติสุข ทั้งด้านขัดเกลากิเลสและด้านความสุขของสังคม เพราะพระผู้เป็นเจ้าได้ทรงสร้างมนุษย์มา เป็นผู้ปกครอง สรรพสิ่งในโลก เป็นการปฏิบัติเพื่อความไพบูรณ์ของสังคม การแสวงสันติสุขจากพระผู้เป็นเจ้าและการดำรง สันติภาพระหว่างมนุษย์ ฉะนั้นตามหลักการของอิสลาม หน้าที่ของมุสลิมจึงมีอยู่สองประการใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อพระเจ้า และหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกัน

อิสลามให้มุสลิมปฏิบัติทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป จึงไม่ทำให้เกิดมีการเบียดเบียนหรือหลงโลก ได้ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์มีอยู่หลายด้านด้วยกัน เช่น จริยธรรม เศรษฐกิจ การปกครอง

4.2 ศาสนาอิสลามสอนอะไร

อิสลามเป็นนามของศาสนาหนึ่งซึ่งนับถืออัลลอฮ์เป็นพระเจ้าและมีโมฮัมหมัดเป็นผู้เผยแพร่หลักศาสนา ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งจิตใจ ศาสนาแห่งการมีจิตสำนึก ศาสนาแห่งการปฏิบัติ ศาสนาอิสลามไม่มีสิ่งใด เป็นเครื่องหมายแทนหรือรูปสักการะแทน

ศาสนาอิสลาม สอนให้คนยึดมั่นในศาสนา และละเว้นจากการทำลายตนเอง การฟุ่มเฟือยหรือสุร่ยสุ่ย การทำตนให้เป็นที่อับยศอดสู และการเอาของผู้อื่นมาเป็นของตน นั่นคือ สอนคนให้ห่างเหินจากกิเลสและอบายมุข ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องบั่นทอนอนาคต นอกจากสอนให้ละเว้นแล้วยังได้วางบทลงโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิด ใน ขณะมีชีวิตและในวันปรภพอีกด้วย

คุณธรรมที่ควรปลูกฝังในตัวเอง ศาสนาอิสลามก็สอนให้รู้จักการขอบคุณผู้ที่มีพระคุณ ให้มีความอดทน ในการทำความดี อดทนในการละเว้นความชั่ว ปลูกความรัก ความบริสุทธิ์ใจให้พอเพียงในสิ่งที่ตนมีอยู่ และให้ ทำตนเป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่น และตรงกันข้ามก็ให้หลีกเลี่ยงจากการพูดเท็จ การคิดสัญญา การสงสัยคนอื่นใน ทางชั่ว การคิดว่าตนเองวิเศษกว่าคนอื่น การโอ้อวด การบันดาลโทสะ การตระหนี่ถี่เหนียว การอิจฉาริษยา การกล่าวร้ายป้ายสี การยุแหย่ การนินทา และการทุจริต การสาบานเท็จ

คุณธรรมจะเพิ่มพูนและอธรรมจะค่อย ๆ หายไป ถ้าเราได้ถือปฏิบัติในมุขบัญญัติอย่างจริงจัง เพราะ คนเรา ถ้ามีการสำรวมจิตใจได้ก็จะก่อให้เกิดคุณธรรมทั้งสิ้น ฉะนั้น จึงพอจะสรุปได้ว่า หลักศาสนบัญญัติข้อ ใหญ่ ๆ 5 ประการนั้นเป็นที่มาแห่งคุณธรรมทั้งหลาย เป็นบ่อเกิดแห่งการสังคมสงเคราะห์ เป็นบ่อเกิดแห่ง การอยู่ร่วมกันด้วยความสุขทั้งสิ้น นอกจากนี้จะได้รับบุญกุศลตามที่พระองค์อัลลอฮ์ เจ้าได้ทรงบัญญัติไว้แล้ว

ศาสนาอิสลามให้ทางสว่างแก่มนุษย์โดยทั่วไป ผู้ใดปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาอย่างจริงจัง จึงเป็นผู้ ที่ควรแก่การยกย่องทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ผู้นับถือศาสนาอิสลามไม่ทำตัวขัดกับความเจริญของโลก และจะ ต้องพยายามศึกษาทั้ง 2 ทาง เพื่อให้มีความสุขในโลกนี้ด้วยวิชาการและมีความสุขในโลกหน้าด้วยการศาสนา ความเจริญและการวิวัฒนาการของโลกนั้นจะต้องถือเสมือนข้อคิดที่นำมาเปรียบเทียบกับหลักการทางศาสนา แต่ อยากรู้ว่ามีอะไรที่จะต้องนำมาเปลี่ยนหลักการ เพราะศาสนาอิสลามนั้นทันสมัยกับโลกทุกยุคทุกสมัย อยู่ที่มนุษย์จะ นำมาให้อกหรือไม่เท่านั้น

สรุปได้ว่า อิสลามสอนให้ยึดมั่นในศาสนา ผู้ใดถือปฏิบัติตามหลักศาสนบัญญัติละเว้นจากกิเลสและ อบายมุขต่างๆ ได้ก็จะได้รับบุญกุศลตามที่พระองค์อัลลอฮ์ได้ทรงบัญญัติไว้ ในขณะที่เดียวกันเมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลงมนุษย์จะต้องพยายามนำหลักศาสนามาปรับใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมด้วยเช่นกัน

4.3 หลักปฏิบัติในศาสนาอิสลาม

ประกาศาญจน์ เหล่าฮอน (2539 : 10 – 11) ได้รวบรวมหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลามไว้ดังนี้

1. บทบัญญัติที่กำหนดให้ปฏิบัติและละเว้นในสิ่งที่ห้าม

บทบัญญัติของศาสนาอิสลามที่กำหนดให้มุสลิมปฏิบัติ และละเว้นในสิ่งที่ห้ามแบ่งออกเป็น 5 ประเภท

1) วาญิบ หมายถึง บทบัญญัติที่กำหนดให้มุสลิมทุกคนที่บรรลุนิติภาวะตามหลักศาสนาต้องปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติแล้วจะได้รับผลตอบแทน แต่ถ้าละเว้นไม่ปฏิบัติตาม ก็จะถูกลงโทษจากพระเจ้า สิ่งที่ศาสนากำหนดว่า เป็นวาญิบ เช่น การละหมาดประจำวัน การถือศีลอด การบริจาคทรัพย์ (ชะกาต) การประกอบพิธีฮัจญ์สำหรับ บุคคลที่มีความสามารถ การศึกษาหลักธรรมทางศาสนาเกี่ยวกับการปฏิบัติเบื้องต้น เป็นต้น

2) หะรอม หมายถึง บทบัญญัติที่กำหนดเป็นข้อห้าม เมื่อปฏิบัติแล้วจะได้รับโทษแต่ถ้าละเว้นไม่ กระทำจะได้รับผลตอบแทนจากพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้า สิ่งที่ศาสนากำหนดเป็นหะรอม เช่น อาหารบางอย่าง การพนัน ทุกชนิด การละเล่นบางอย่าง การเอาดอกเบี๋ย การนินทา เป็นต้น

3) สุนัต หมายถึง บทบัญญัติที่กำหนดให้มุสลิมควรปฏิบัติ เมื่อผู้ใดปฏิบัติจะได้รับผลตอบแทนจาก พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้า แต่ถ้าละเว้นก็ไม่ถูกลงโทษ สิ่งที่ศาสนากำหนดเป็นสุนัต เช่น การกล่าวคำว่า “ บิสมิลลาฮิร เราะฮมานิเราะฮิม ” ก่อนการกระทำใด ๆ การเยี่ยมญาติพี่น้อง การอ่านอัลกุรอาน เป็นต้น

4) มักรูฮ หมายถึง บทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ แต่ถ้าหากปฏิบัติไปแล้วก็ไม่ถูกลงโทษ

ถ้าหากละเว้นได้เป็นการดี และได้รับผลตอบแทนจากพระผู้เป็นเจ้า สิ่งที่ศาสนากำหนดเป็นมักรุษ เช่น อาหารจำพวกที่มีกลิ่นจัด การไม่รับประทานเมื่อถึงเวลา เป็นต้น

5) มุบাহ์ หมายถึง บทบัญญัติที่ไม่บังคับและไม่ห้าม พระผู้เป็นเจ้าไม่ให้ผลตอบแทนและไม่ลงโทษเมื่อปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ สิ่งที่ศาสนากำหนดเป็นมุบাহ์ เช่น การนอนจะนอนบนพื้นหรือบนเตียงก็ได้ การนั่งจะนั่งบนพื้นหรือเก้าอี้ก็ได้

2. หลักการปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

หลักการปฏิบัติที่ศาสนาอิสลามบัญญัติไว้นั้น ได้กำหนดให้บุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามมีแนวทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวันในแต่ละพฤติกรรมไว้อย่างชัดเจน สำหรับหลักการปฏิบัติทางศาสนาที่กล่าวในที่นี้เป็นเพียงบางส่วน ซึ่งรวบรวมจาก นักการศึกษาต่างๆ ดังนี้

1) หลักการปฏิบัติตนของศาสนาอิสลาม

ผู้ที่เป็นมุสลิมจะต้องมีหลักปฏิบัติ 5 ประการ ที่เรียกว่า รุกนอิสลาม

1. การปฏิญาณตน มุสลิมทุกคนต้องมีการปฏิบัติตนโดยกล่าวเป็นภาษาอาหรับว่า "อัชฮะดัลลิลลาฮิลลาอิลลาฮ" มีความหมายว่า ข้าพเจ้าปฏิญาณตนว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และไม่มีมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์

2. การบำเพ็ญนัสการ เป็นการแสดงความเคารพต่อพระผู้เป็นเจ้าซึ่งเรียกว่าละหมาดหรือนมาซ การละหมาดเป็นการทำสมาธิเป็นการสำรวมตนต่อพระผู้เป็นเจ้า การละหมาดมีการปฏิบัติวันละ 5 ครั้ง คือ ตอนเช้าก่อนดวงอาทิตย์ขึ้นครั้งหนึ่ง และตอนหลังเที่ยงครั้งหนึ่ง ตอนเย็นครั้งหนึ่ง หลังจากดวงอาทิตย์ตกครั้งหนึ่ง และตอนกลางคืนก่อนเข้านอนครั้งหนึ่งโดยต้องทำเป็นประจำทุกวัน

3. การถือศีลอด ในรอบปีการถือศีลอดเป็นเวลาหนึ่งเดือน ในเดือนรอมฎอนเฉพาะตอนกลางวัน นับจากเวลาแสงดวงอาทิตย์ขึ้นไปจนถึงดวงอาทิตย์ตก การถือศีลอดคือ การงดเว้นจากการบริโภคอาหาร การดื่ม การสูบบุหรี่ การร่วมทางกาย วาจาและจิตใจ ถ้าหากเป็นคนป่วย คนชรา ผู้เดินทางไกล สตรีที่มีประจำเดือน มีครรภ์แก่ เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม และคนที่ทำงานหนัก ก็ให้งดเว้นได้โดยจะต้องถือศีลอดชดเชยภายหลังได้หรือบริจาคทานแก่คนยากจนเป็นการชดเชยก็ได้แล้วแต่กรณี

4. การบริจาคทรัพย์ การบริจาคทานตามศาสนบัญญัติ เรียกว่า ซะกาต เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติเพื่อตระหนักถึงหน้าที่ของตนที่ต้องช่วยเหลือผู้อื่น ซะกาต มี 2 ประเภท คือ ซะกาตทั่วไป ได้แก่ทรัพย์สินส่วนหนึ่งที่ผู้ครอบครองต้องจ่าย ตามศาสนบัญญัติ เช่น เงินทอง ปศุสัตว์ ทรัพย์สิน แร่ธาตุ สินค้า เป็นต้น และซะกาตฟิฏเราะฮ์ ได้แก่ ซะกาตส่วนบุคคลที่ทุกคนต้องจ่ายโดยจ่ายเป็นอาหารหลักที่ใช้รับประทานในท้องถิ่น เช่น ข้าว แป้ง เป็นต้น คุณสมบัติของผู้ที่ต้องบริจาคซะกาต คือ ต้องเป็นมุสลิม ไม่เป็นทาสและมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอย่างสมบูรณ์ บุคคลที่มีสิทธิ์รับบริจาคมี 8 ประเภท คือ เด็กกำพร้า คนยากจน ผู้รวบรวมเงินบริจาคที่ได้รับแต่งตั้งขึ้น ผู้เลื่อมใสศรัทธาในศาสนาอิสลามในระยะแรก ทาสที่หาเงินเพื่อไถ่ตัวเป็นอิสระผู้มีหนี้สิน ผู้เผยแพร่ศาสนา และผู้เดินทางไกลที่ขาดเงิน

5. การประกอบพิธีฮัจญ์ บัญญัติสำหรับมุสลิมที่มีความสามารถจะเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ได้โดยมีทรัพย์สินพอ ทั้งที่จะเดินทางไป – กลับ และมีพอที่จะเลี้ยงครอบครัวที่อยู่ด้วย มีความปลอดภัยในการเดินทาง และมีร่างกายแข็งแรง การประกอบพิธีนี้ยังเป็นการสร้างความเป็นเอกภาพ เสมอภาค และภราดรของมวลมุสลิม

2) การสิ้นสุดการเป็นมุสลิม

การสิ้นสุดการเป็นมุสลิมเกิดขึ้นได้ 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ทางการกระทำ มีดังนี้

- 1.1 การกราบไหว้สิ่งต่าง ๆ นอกจากพระเจ้า เช่น รูปปั้น ภาพจำลอง ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ต้นไม้ สัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น
- 1.2 การปฏิบัติหรือร่วมปฏิบัติพิธีกรรมของศาสนาอื่น
- 1.3 การยับยั้งการสอนปฏิญาณตนแก่ ผู้เลื่อมใสสมัครใจมานับถือศาสนาอิสลาม
- 1.4 การบิดเบือนเปลี่ยนแปลงอัลกุรอาน

2. ทางวาจา มีดังนี้

- 2.1 การพูดลบหลู่หรือกล่าวไปในทางเสื่อมเสียความศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า บรรดาศาสดา สวรรค์ เป็นต้น
- 2.2 การจงใจให้ร้ายมุสลิมด้วยการเรียกเขาว่า เป็นคนนอกศาสนา
- 2.3 การปฏิเสธสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าห้าม เช่น พูดว่าการดื่มสุราไม่บาป เป็นต้น
- 2.4 การปฏิเสธคำสั่งสอนของพระผู้เป็นเจ้าที่ให้ปฏิบัติ เช่น พูดว่าไม่จำเป็นต้องถือศีลอด เป็นต้น
- 2.5 การอ้างตัวเป็นศาสดา มุฮัมหมัด

3. ทางใจ มีดังนี้

- 3.1 การไม่แน่ใจว่าพระเป็นเจ้ามีจริงหรือไม่
- 3.2 การไม่แน่ใจว่าศาสดามุฮัมหมัดเป็นศาสนทูตจริง
- 3.3 การไม่แน่ใจว่ามีโลกหน้า และสงสัยว่าสวรรค์และนรกมีจริงหรือไม่

ถ้ามุสลิมคนใดรู้ว่าตนเองได้สิ้นสุดสภาพการเป็นมุสลิม ต้องรีบกล่าวขอภัยโทษและกล่าวคำปฏิญาณตน ประกอบกับตั้งใจอย่างแน่วแน่จะไม่กระทำในลักษณะดังกล่าวอีกทั้งทางกาย วาจา และใจ จึงจะมีสภาพกลับเป็นมุสลิมตามเดิมได้

3. หลักการปฏิบัติในการทำกิจวัตรประจำวัน

1. การทำความสะอาด

ความสะอาดจัดเป็นคุณธรรมที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งนำไปสู่พฤติกรรม หรือการปฏิบัติในอันซึ่งจะนำมาซึ่งความสุข ความจำเริญและความสันติของมนุษย์ในสังคม ทั้งนี้เพราะหากมนุษย์ไม่มีความสะอาดในจิตใจ ขาดความบริสุทธิ์ใจ หัวใจมีแต่โรคร้าย พฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาย่อมต้องขาดความสะอาด ความถูกต้องชอบธรรมไปด้วย (เสาวนีย์ จิตหมวด. 2537 : 203)

สิ่งสกปรก (ะณูส) ตามที่ศาสนาได้บัญญัติไว้ มีหลายอย่างถ้าหากไปแตะต้องสัมผัสจะต้องทำความสะอาดตามหลักศาสนา เพราะถือว่าเป็นสิ่งสกปรก สิ่งสกปรกแบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

1) มุค็อฟพะพะฮ ได้แก่ ปัสสาวะของเด็กชายที่ดื่มนมแม่ และมีอายุไม่เกิน 2 ขวบ

2) มุตะวัสสิฎฺเฆาะฮ ได้แก่ อุจจาระ ปัสสาวะ เลือด น้ำหนอง น้ำเหลือง อาเจียน น้ำนมของสัตว์ที่รับประทาน สัตว์ที่ตายโดยไม่ได้อาศัยตามบทบัญญัติของศาสนา ยกเว้นบางอย่าง เช่น ปลา

3) มุมีอลละซะอะฮ ได้แก่ สุนัข สุกร

วิธีการทำความสะอาดสิ่งสกปรกแต่ละชนิด มีดังนี้

1) มุค็อฟพะพะฮ ให้น้ำพรมบนรอยเปื้อนนั้นให้ทั่ว โดยไม่ต้องใช้น้ำไหลผ่านก็ได้

2) มุตะวัสสิฎฺเฆาะฮ ให้ขจัดสิ่งสกปรกให้ออกหมดเสียก่อน แล้วจึงล้างด้วยน้ำสะอาดให้น้ำไหลผ่าน 3 ครั้ง โดยน้ำไหลผ่าน 1 ครั้ง จะเป็นการดียิ่งขึ้นทั้งนี้ต้องไม่ให้กลิ่นสีค้างอยู่

3) มุมีอลละซะอะฮ ให้ขจัดสิ่งสกปรกให้ออกหมดเสียก่อน แล้วจึงล้างด้วยน้ำสะอาดให้น้ำไหลผ่าน 7 ครั้ง ในการล้างครั้งแรกหรือครั้งสุดท้ายหรือในครั้งหนึ่งครั้งใดให้น้ำบ้นดินล้าง

การทำความสะอาดตามวิธีดังกล่าวนี้จึงถือได้ว่าเป็นการทำความสะอาดตามหลักศาสนาบัญญัติในการทำความสะอาดร่างกายหรือสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ น้ำที่ศาสนบัญญัติให้ใช้มี 7 ประเภท ได้แก่ น้ำฝน น้ำบ่อ น้ำในแม่น้ำ ลำคลอง น้ำทะเล น้ำที่นำมาจากตามน้ำใต้ดิน น้ำค้าง และหิมะ

2. การบริโภคอาหาร

การบริโภคอาหารที่มาจากพืชสามารถบริโภคได้โดยไม่มีข้อห้าม ยกเว้นสิ่งที่เกิดจากการนำไปหมักจนกลายเป็นสุรา สำหรับอาหารที่มาจากสัตว์สามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สัตว์บกและสัตว์ทะเล หมายถึง สัตว์ที่อาศัยอยู่ในทะเล ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ หากไม่มีน้ำ ถือว่าเป็นอาหารบริโภคได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมีชีวิต หรือตายแล้วก็ตาม สำหรับสัตว์บกมีข้อห้ามหลายประการ เช่น ห้ามบริโภคสุกร สุนัข สัตว์ที่ตายเอง ถูกฆ่าเพื่อบูชาวิญญาณ ถูกรัดคอตาย ถูกตีตาย ตกจากที่สูงตาย ถูกขวิดตาย ถูกสัตว์ป่ากิน สัตว์ที่ล่าสัตว์อื่นเป็นอาหาร สัตว์ที่เชือดโดยมิได้กล่าวนามของพระผู้เป็นเจ้า ตลอดจนเลือดของสัตว์ที่ได้จากการเชือด เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังมีข้อห้ามเกี่ยวกับเครื่องดื่มและสิ่งเสพติดซึ่งเมื่อดื่มหรือเสพแล้วทำให้เกิดอาการมึนเมาขาดสติให้โทษแก่ร่างกาย เช่น สุรา เบียร์ เฮโรอีน ฝิ่น กัญชา เป็นต้น

3. การแต่งกาย

อิสลามเป็นระบอบที่ครอบคลุมไปถึงเรื่องของการแต่งกายโดยได้วางหลักการและแบบการแต่งกายไว้ให้มุสลิมทั้งชายหญิงด้วยบทบัญญัติทั้งจากคัมภีร์อัล-กุรอานและสุนนะฮ์ของศาสดา(คือลย) ซึ่งหลักในการแต่งกายของมุสลิมนอกจากจะเพื่อปกปิดร่างกายให้มิดชิด เรียบร้อย ไม่เป็นที่อวดอวดแล้ว ยังต้องการให้รักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากศาสนิกอื่น ทั้งนี้โดยให้เหมาะสมกับเพศและเกิดความสง่างามบนพื้นฐานของความไม่ฟุ้งเฟ้อ (เสาวนีย์ จิตหมวด. 2537 : 177)

รูปแบบการแต่งกายของมุสลิม

จากบทบัญญัติในอิสลามที่ยกมาเป็นตัวอย่างดังกล่าว ขอสรุปรูปแบบการแต่งกายของมุสลิม เป็นข้อ ๆ ดังนี้ (เสาวนีย์ จิตหมวด. 2537 : 181-183)

(1) มุสลิมต้องแต่งกายให้เรียบร้อย เสื้อผ้าที่ใส่ต้องเพื่อปกปิดสิ่งที่พึงสงวนและเป็นอาภรณ์ประดับกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออยู่ในที่ชุมชนหรือที่ที่มีบุคคลอื่นนอกจาก คนในครอบครัว

การแต่งกายของชายมุสลิม จำเป็นต้องปิดตั้งแต่สะดือถึงหัวเข่า การเปิดขาอ่อน เช่นนั่งกางเกงขาสั้น จึงเป็นสิ่งต้องห้ามไม่แต่เฉพาะผู้หญิงแต่รวมทั้งผู้ชายด้วย ทั้งนี้รวมทั้งห้ามมิให้มองขาอ่อนทั้งของคนเป็นและคนตาย ขณะเดียวกันผ้าถุง (กางเกง กระโปรง) ก็ต้องไม่ยาวเกินกว่าต่าตุ่ม

การแต่งกายของผู้หญิงมุสลิม จำเป็นต้องปกปิดทั่วร่างกาย คือ ตั้งแต่ศีรษะ เว้นใบหน้าและฝ่ามือ ดังนั้นผู้หญิงมุสลิมจึงจำเป็นต้องคลุมศีรษะหรือฮิญาบโดยผ้าคลุมศีรษะนั้นต้องปิดลงมาถึงหน้าอก และเสื้อผ้าที่สวมใส่จะต้องไม่บางหรือรัดรูป ไม่แต่งกายโดยเพื่ออวดเครื่องประดับ

(2) การแต่งกายนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสะอาด กล่าวคือทั้งร่างกายและเสื้อผ้าจะต้องสะอาด ปรากฏการณ์ที่ปรากฏจากการแต่งกายต้องอยู่ในภาพแห่งการเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี เช่น ทั้งร่างกายและเสื้อผ้าต้องสะอาดเกลี้ยงเกลา ปราศจากกลิ่นและสีแห่งความสกปรก หากเป็นชายก็ต้องไม่ปล่อยให้ผมยุ่งรุงรัง

(3) การแต่งกายนั้นต้องแสดงออกซึ่งความเป็นมุสลิม กล่าวคือ ต้องให้แตกต่างจากศาสนิกอื่น เช่น ให้สะอาดเรียบร้อยมีดซิด ฮาจี ผู้หญิงต้องคลุมฮิญาบ ผู้ชายควรไว้หนวดเครา และหากปฏิบัติตามแบบฉบับ ท่านศาสดา(ศ็อลฯ) ได้หมัด คือ ควรสวมหมวกและโปกผ้า

(4) การแต่งกายนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของความไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่แสดงถึงความโอ้อวด แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ตระหนี่ถี่เหนียวจนทำให้ขาดความพอเหมาะจนเสียบุคลิกภาพ

4. มารยาทในการพบกัน

สำหรับมุสลิมเมื่อเวลาพบปะกันศาสนากำหนดให้กล่าวสลามคือ ผู้ทักทายให้กล่าวว่า "อัซซะลามุอะลัยกุม" ผู้รับการทักทายต้องกล่าวว่า "วะอะลัยกุมสละม" ถ้าเป็นเพศเดียวกันหรือต่างเพศแต่ศาสนบัญญัติไม่อนุญาติให้แต่งงานกันได้ เช่น ลูกกับแม่ พี่ชายกับน้องสาว ให้จับมือกันได้ในระหว่างจับมือกันนั้นทั้งสองฝ่ายควรแสดงอภัยขาศัยและมารยาทอันดีต่อกัน การกล่าวสลามเป็นการขอพรจากพระผู้เป็นเจ้า ให้โปรดประทานความสันติสุขแก่ผู้ที่พบกัน หลักเกณฑ์ในการกล่าวสลามและตอบสลามมีดังนี้ ผู้น้อยควรเป็นฝ่ายกล่าวสลามและจับมือผู้ใหญ่ ผู้มาเยี่ยมควรเป็นฝ่ายกล่าวสลามและจับมือผู้ที่ต้อนรับผู้ที่อยู่บนยานพาหนะควรกล่าวสลามแก่ผู้ที่เดินอยู่ ผู้ที่เดินอยู่ควรกล่าวสลามแก่ผู้ที่นั่งอยู่ และคนกลุ่มน้อยควรกล่าวสลามแก่คนกลุ่มใหญ่

5. การสังคัมระหว่างเพศ

สำหรับมารยาทที่พึงปฏิบัติต่อเพศตรงข้ามนั้น ต้องอยู่ในเกณฑ์ที่ศาสนากำหนดคือ ถ้าเป็นบุคคลที่อนุญาติให้สมรสกันได้แต่ฝ่ายต้องปกปิดร่างกายตามที่กำหนด คือ ชายต้องปกปิดตั้งแต่สะดือจนถึงหัวเข่า ผู้หญิงปกปิดร่างกายทั้งหมดยกเว้นใบหน้าและมือ ห้ามชายหญิงอยู่ด้วยกันตามลำพังสองคน สำหรับบุคคลที่ไม่อนุญาตให้สมรสกันได้ตามหลักศาสนา ก็ควรสมาคมกันด้วยความบริสุทธิ์ใจและอยู่ในขอบเขตอันเหมาะสม นอกจากนี้ยังห้ามมิให้มีการเล่นที่มีชายหญิงร่วมกัน

4. ตัวอย่างคำสั่งสอนเกี่ยวกับการประพฤติ ปฏิบัติ

วัฒนธรรมอิสลามส่วนหนึ่งมาจากคำสั่งสอนของศาสดา ซึ่งมุสลิมทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อิมรอน มะลูลีม (2524) ได้รวบรวมส่วนหนึ่งของจริยธรรมอิสลามจากคำสั่งสอนของศาสดามุฮัมมัด ที่สัมพันธ์กับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

4.1 การปฏิบัติต่อผู้อื่น

1. จงทำดีต่อเพื่อนมนุษย์ เหมือนดังที่ อัลลอฮ์ได้ทรงปราณีต่อท่าน
2. จงหัดเป็นคนยุติธรรมและมีความเมตตาากรุณา
3. จงช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสิ่งที่ดี
4. จงให้ความเคารพต่อบุคคลที่เป็นที่เคารพของแต่ละชาติและอย่าล่วงเกินพวกเขา
5. จงปฏิบัติต่อครอบครัวอย่างดีที่สุด
6. ผู้ที่ศรัทธาในอัลลอฮ์และวันสุดท้ายแห่งมนุษยชาติย่อมจะต้องให้เกียรติแก่แขกของเขา
7. อัลลอฮ์ไม่ทรงห้ามท่าน ในการติดต่อกันอย่างเป็นทางการเป็นมิตรกับผู้ที่มีได้ร่วมศาสนาเดียวกัน
8. อย่าเข้าบ้านผู้ใดก่อนได้รับอนุญาตจากเจ้าของบ้าน
9. มุสลิมย่อมไม่เยาะเย้ยถากถางผู้ใด เขาจะไม่แข่งผู้ใดและเขาจะไม่กล่าวคำที่แสดงหุและถ้อยคำที่ไร้สาระ (จงพูดจาสุภาพไม่กล่าวคำไร้สาระ)
10. อย่าพูดจาล่วงเกินคนที่ตายแล้ว เพราะอาจทำให้ผู้ที่อยู่ได้รับความสะเทือนใจ

4.2 การปฏิบัติตนเอง

1. จงรักษาสุขภาพและข้อผูกพันที่ทำไว้
2. อย่าลืกละหมาตและประพฤติกุศล
3. อย่าคิดหรือมุ่งหวังในการลอบทำชั่วหรือความชั่วอื่น ๆ
4. อย่าวิธยานเป็นคนติดเหล้าหรือการพนัน
5. จงลดสายตาต่ำและปกปิดของหึงสงวน
6. จงถ่อมตนและมีความละเอียดในการทำผิด
7. จงพูดแต่สิ่งที่ดีงาม หรือมีฉะนั้นจงเจียมเสียดีกว่า
8. จงไตร่ตรองถึงสภาพอันแท้จริง แห่งจักรวาลและความผันแปรของมัน
9. จงหัวเราะแต่เล็กน้อยและร้องไห้ให้มาก
10. คนคดโกง คนตระหนี่ และคนที่ชอบล่ำเลาะบุญคุณนั้นจะไม่ได้ขึ้นสวรรค์
11. ประตูแห่งความขาดแคลนจะเปิดกว้างสำหรับผู้เริ่มขอทาน
12. คนที่เชื่อถือไม่ได้นั้นไม่ใช่พวกของเรา
13. จงแสวงหาความรู้ ถึงแม้จะเดินทางไปไกลถึงประเทศจีนอันไกลโพ้นก็ตาม (เห็นความสำคัญของการศึกษา)

จะเห็นได้ว่า หลักการปฏิบัติในการทำกิจวัตรประจำวันตลอดจนการประพฤติปฏิบัติตน เป็นสิ่งที่ครูและผู้ปกครองควรเห็นความสำคัญเพราะเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางสังคมของเด็กที่จะพัฒนาต่อไปในอนาคต

4.4 วัฒนธรรมอิสลามกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

วัฒนธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตหรือรูปแบบของพฤติกรรม (แนวปฏิบัติ) ตลอดจนสิ่งสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่นำมาจากหรืออยู่ในขอบข่ายของพระคัมภีร์กุรอ่านและซุนนะฮ์ (คำสั่งสอน) ของท่านศาสดา มุฮัมหมัด ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของมุสลิมมีส่วนผูกพันกับข้อปฏิบัติไว้เกือบทุกแง่มุมจนสามารถ กล่าวได้ว่า ข้อบัญญัติทางศาสนาอิสลามเป็นธรรมเนียมแห่งชีวิตที่มุสลิมต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด

" อิสลาม " อบรมแต่ละบุคคลให้เป็นศาสนิกชนที่ดีพร้อมในความประพฤติ ศีลธรรม มารยาท อนามัย รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ มีความเสียสละเพื่อสันติสุขของส่วนรวม บุคคลผู้เลื่อมใสและประพฤติดีอยู่ในคำสอนเช่นนี้ จะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้เสมอ อิสลามถือว่าศาสนาเป็นคำสอนที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่เป็นความเชื่อถือที่เป็นมวลความรู้แยกจากวัตถุบุคคล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มุสลิมไม่มีเพียงแต่จะต้องเป็นผู้เลื่อมใสในอิสลามเท่านั้น ยังจะต้อง" ประพฤติ อิสลาม " ด้วยเป็นอาภินตามกรอบแห่งหลักธรรม และวินัย ปฏิบัติเป็นการเสมอภาคกันทุกคนด้วย สังคมจึงจะยอมรับว่าเป็น " สมาชิก " แห่งศาสนาเดียวกัน ทั้งนี้ได้หมายความว่า มุสลิมทุกคนต้องเท่ากัน ในการปฏิบัติตนตามอิสลามขั้นอุดม เพราะแต่ละบุคคลย่อมมีร่างกาย อุปนิสัยใจคอ พฤติการณ์ สิ่งแวดล้อม และความเคยชินต่างกันเป็นธรรมดาแต่จะอย่างไรก็ตาม มุสลิมจำต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับคำสอนตามแรงศรัทธาและตามแต่ร่างกายจะอำนวยให้ ข้อแตกต่างระหว่างมุสลิมจะมีอยู่ก็ตรงที่ ใครจะประพฤติดีให้ใกล้เคียงอุดมการณ์มากน้อยกว่ากัน มิใช่แตกต่างกันในระหว่างผู้ประพฤติธรรมฝ่ายหนึ่งกับผู้ไม่ต้องการประพฤติ ธรรมเลยก็ได้ อีกฝ่ายหนึ่ง (ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ. 2539 : 254)

การถ่ายทอดระเบียบทางสังคมและวัฒนธรรม (Socialization) หรือการหล่อหลอมทางวัฒนธรรม (Enculturation) จึงกระทำได้ 2 วิธี (เสาวนีย์ จิตหมวด. 2537 : 380-381) คือ

1. โดยทางตรง คือ การสอน
2. โดยทางอ้อม คือ การปฏิบัติ

การสอน ซึ่งเป็นการถ่ายทอดโดยตรงก็คือ การสอน การบอกด้วยวาจาว่าสิ่งใดผิด ไม่ควรกระทำ สิ่งใดถูกต้องที่จะต้องกระทำ อะไรเป็นอะไร เพราะเหตุใด ฯลฯ ส่วนการถ่ายทอดทางอ้อมก็คือ การสอนที่เปลี่ยนจากตัววาจามาเป็น การปฏิบัติ ดังนั้นทุกพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์จึงเป็นการถ่ายทอดหรือการสอนโดยทางอ้อมโดยปริยายโดยที่ผู้ถ่ายทอดนั้นอาจไม่รู้ตัว การสอนโดยทางอ้อมนับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการถ่ายทอด การเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และการถ่ายทอดนั้นจะมีผลมากขึ้น หากการถ่ายทอดนั้นจะกระทำทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมควบคู่กันไปอย่างสอดคล้องประสานสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เช่น เมื่อพ่อ แม่ ละหมาด โดยที่ขณะละหมาด พ่อ แม่ ผู้ปกครองไม่ไล่ลูกหลานไปให้ไกล ๆ หรือแอบไปละหมาดให้พ้นจากเด็ก ๆ ลูกจะได้ทำทาง และต่อคำในการปฏิบัติไปโดยปริยาย เมื่อเด็กเริ่มโตขึ้น การสอน การฝึกให้เด็กละหมาดจึงเป็นเรื่องไม่ยาก และเมื่อพ่อแม่สอนให้ลูก ๆ ทราบว่าการละหมาดเป็นหน้าที่ที่สำคัญยิ่งของมุสลิมต่อพระองค์อัลลอฮ์ (ซุบฮาย) ที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติให้ครบถ้วน และตรงต่อเวลา โดยพ่อแม่เองก็ได้ปฏิบัติอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง การสอนด้วยทั้ง 2 รูปแบบนี้ย่อมจะได้ผลกว่าการที่พ่อแม่สอนลูกว่าจะต้องละหมาดแต่ในการปฏิบัติจริง พ่อแม่ทำบ้าง ไม่ทำบ้าง หรือไม่ทำเลย การสอนที่ไม่สอดคล้องกันในคำพูดกับการปฏิบัติ ย่อมไม่สร้างความเชื่อถือ ที่จะเชื่อฟังและนำไปปฏิบัติ

เมื่ออิสลามเป็นวิถีในการดำเนินชีวิต ดังนั้นทุกพฤติกรรมของมุสลิมก็ต้องคืออิสลาม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง มุสลิมจะต้องนำเอาอิสลามมาไว้ในตัว ในหัวใจ อิสลามจะต้องไปด้วยกันกับมุสลิมทุกอย่างก้าวของชีวิต ในทุกเวลาและทุกสถานที่ ด้วยเหตุนี้มุสลิมทุกคนจึงมีหน้าที่ทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมอิสลามให้แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไป และมีหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมอิสลามให้คงอยู่ต่อไป โดยไม่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไปตามค่านิยมของคนในสังคม ตามกาลเวลาและสถานที่ และด้วยหน้าที่ของมุสลิมดังกล่าวนี้ ในอิสลามจึงไม่มีสถาบันนักบวชที่จะแยกกลุ่มผู้ทำหน้าที่ต่าง ๆ นี้ออกไปต่างหาก เป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งอีกชนชั้นหนึ่งในสังคม หากแต่พระผู้เป็นเจ้าอัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮู) ได้ทรงมอบหมายหน้าที่อันมีเกียรติยิ่งนี้ให้แก่มุสลิมทุกคนทั้งชายหญิง

ดังนั้นการศึกษาและการนำมาปฏิบัติซึ่งวัฒนธรรมอิสลามนั้น นอกจากด้วยการเรียนรู้จากการหล่อหลอมหรือรูปแบบในการปฏิบัติของคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งแล้ว เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติจะต้องศึกษาจากตัวบทอันเป็นที่มาของวัฒนธรรมอิสลามไปพร้อมกันด้วย นั่นคือการศึกษาจากคัมภีร์อัลกุรอาน และอัลหะดีษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบยืนยันว่าวัฒนธรรมอิสลามที่เราปฏิบัติอยู่นั้นเป็นวัฒนธรรมอิสลามโดยแท้ ๆ หรือวัฒนธรรมโดยปลอม ๆ ที่เกิดจากการผสมผสาน การผสมกลมกลืนหรืออาจจะเป็นวัฒนธรรมที่สอดแทรกเข้ามาด้วยสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ สำหรับชาวไทยมุสลิม จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของมุสลิมในประเทศไทยก็ดี จากภาวะสังคมในความเป็นอยู่ก็ดี นับเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่มุสลิมจะต้องแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องชัดเจนในเรื่องวัฒนธรรมอิสลาม เพื่อจะนำไปสู่ทั้งการปฏิบัติและการถ่ายทอดหล่อหลอมให้แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไปได้อย่างถูกต้อง

4.5 กาปฏิบัติของครอบครัวอิสลาม

“ครอบครัว” เป็นสถาบันที่เล็กที่สุดในสังคมแต่ว่ามีจำนวนมากที่สุดและมีความสำคัญมากที่สุดในการสังคม (เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2537 : 134)

“ครอบครัว” เป็นสถาบันแรกของเด็ก ๆ แต่ละคน และเป็นสถาบันที่ยืนยาวที่สุดของมนุษย์แต่ละคน เพราะทุกคนต้องอยู่ในครอบครัวตั้งแต่เกิดจนตาย จะต่างกันก็ตรงที่ประเภทของครอบครัวที่นักวิชาการแบ่งประเภทไว้ กล่าวคือ เมื่อแรกเกิดเด็ก ๆ เหล่านี้อยู่ในครอบครัวปฐมนิเทศ (Family of Orientation) คือครอบครัวที่ถือกำเนิดขึ้นมา แต่ต่อมาหากเขาไปสมรสสร้างครอบครัวขึ้นมาอีกก็เรียกว่าเกิดเป็นครอบครัวถือกำเนิด (Family of Pro-creation) สิ่งที่น่าสังเกตสำหรับครอบครัวชาวไทยมุสลิมโดยทั่วไปจากอดีตจวบจนปัจจุบันก็คือครอบครัวถือกำเนิดมักอยู่รวมกันต่อไปกับครอบครัวปฐมนิเทศซึ่งแล้วแต่สะดวกว่า เมื่อสมรสแล้วจะตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านของฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชาย อย่างไรก็ตามครอบครัวชาวไทยมุสลิมจะมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย (Extended Family) มากกว่าครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family)

“ครอบครัว” นอกจากจะมีหน้าที่ให้กำเนิดเลี้ยงดูสมาชิกใหม่ของสังคมคือ เด็ก ๆ แล้วหน้าที่ที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือ การอบรมสั่งสอน หรือการถ่ายทอดระเบียบทางสังคมและวัฒนธรรม (Socialization) ให้แก่เด็ก ๆ เหล่านี้

ฉะนั้นผู้ที่อยู่ในฐานะพ่อแม่ จะต้องทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่อิสลามได้กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การอบรมสั่งสอนเพื่อให้ลูก ๆ ปฏิบัติในสิ่งที่พระองค์ทรงใช้และละเว้นในสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม เพราะการปฏิบัติดังกล่าวจะเป็นหนทางให้พ้นจากไฟนรกและได้รับสวรรค์เป็นการตอบแทนในปรโลก ซึ่งการที่พ่อก็ดี แม่ก็ดีจะ

ทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างดี พ่อแม่ นั้นจะต้องมีความรู้หรือผ่านการศึกษาคำความ และเป็นผู้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง และสม่ำเสมอ

เมื่ออิสลามเป็นวัฒนธรรม “แม่” จึงนับเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดหรือเปรียบเสมือนกับตัวจักรที่สำคัญในการทำหน้าที่หล่อหลอมหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมอิสลามให้แก่ลูก ๆ ดังนั้นผู้ที่จะเป็นแม่จึงต้องเป็นผู้ที่เคยถูกหล่อหลอม เคยศึกษาและคงไว้ซึ่งการปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลามซึ่งการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามวัฒนธรรมอิสลามของแม่ตลอดจนทุกคนในครอบครัว พร้อมกันไปกับคำสอนจะเป็นวิธีการสอนหรือการหล่อหลอมที่มีประสิทธิภาพที่สุด

ดังนั้นหากบ้านใด สร้างบ้านให้เป็นโรงเรียนที่ดีแก่ลูก ๆ โดยพ่อแม่เป็นครูผู้ที่มีคุณภาพเป็นบ่าวหลอมที่ดี ลูก ๆ ย่อมเป็นคนดีกล่าวคือ เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่อันเป็นยอดปราวณานของพ่อแม่โดยทั่วไป และเป็นคนดีของสังคมที่ทุกสังคมต้องการ เมื่อเป็นเช่นนี้ เด็ก ๆ ที่เกิดมาในครอบครัวที่มีพ่อแม่และครอบครัวอยู่ในวัฒนธรรมอิสลามอันถูกต้อง เขาเหล่านั้นก็มีโอกาสได้ศึกษาอิสลามตั้งแต่ลี้มดาจูโลก เช่น การได้เห็นการละหมาดและวิถีชีวิตแบบอิสลามในประการอื่น ๆ การได้ยินอะซานอีกกอมะฮ์ การให้สลาม ฯลฯ และจากการได้เห็น ได้ยิน ก็พัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมและการปฏิบัติ เช่น พ่อแม่อุ้มลูกร่วมละหมาดด้วย หรือเมื่อเด็กยืนละหมาดได้ เด็กก็จะทำตามทางตามไปด้วย โดยอาจจะอ่านตามทั้ง ๆ ที่ยังพูดได้ไม่มากนักและออกเสียงยังไม่ชัด ดังนั้นเราจึงมักพบเด็ก ๆ หลายคนออกเสียงว่า “ลอบบ์” หรือเมื่อได้ยินเสียงอัลลอฮ์อูอักบ์ “เด็ก ๆ เหล่านั้นจะทำท่าละหมาด

จากทารกสู่วัยเด็ก กว่าเด็ก ๆ จะได้เข้าอยู่ในระบบโรงเรียน เด็ก ๆ เหล่านี้จะได้รับอิสลามจากพ่อแม่ทั้งจากการปฏิบัติและการสอนอย่างมากซึ่งจะเป็นสิ่งที่เขาจะจดจำได้แม่นยำ เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่จดจำ และจากวัยเด็กกว่าจะมีครอบครัว หรือแม่แต่จะมีครอบครัวไปแล้วก็ตาม ลูกก็คงยังเป็นลูกที่พ่อแม่ต้องอบรมสั่งสอน และนำตักเตือนได้อยู่ตลอดเวลา

การสอนหรือการถ่ายทอดอิสลามทั้งในเรื่องความศรัทธาและการปฏิบัติ ตลอดจนการศึกษาคัมภีร์ อัลกุรอาน หากผู้สอนสอนเพียงให้อ่านได้ ท่องจำได้ แต่ไม่เข้าใจความหมาย หากสอนโดยบอกแต่ว่าต้องไม่ทำเช่นนั้น เช่น ต้องไม่กินหมู แต่ต้องละหมาด ฯลฯ โดยไม่ได้ให้เด็กทราบเหตุผล ให้เกิดความเข้าใจ แต่สอนในลักษณะบังคับหรือบอก ๆ ไปพอให้หันหน้าที่ การสอนลักษณะนี้จะเป็นอันตรายต่อเด็ก เพราะเมื่อเกิดความไม่เข้าใจ ไม่ศรัทธา ทุกอย่างจะเป็นเรื่องของการบังคับ และเมื่อถูกเพื่อน ๆ ตามเขาจะไม่สามารถตอบได้ ทำให้ขาดความเชื่อมั่นและอาจไม่กล้าแสดงตนว่าเป็นมุสลิมอีกต่อไป ดังนั้นวิธีสอนของพ่อแม่จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญไม่แพ้สารและทั้งหมดจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ดังนั้น วัฒนธรรมของอิสลามที่ตนมีหน้าที่จะต้องรักษาไว้และการถ่ายทอดให้แก่ลูก เช่น การยึดถืออิสลามเป็นศาสนาและเสริมสร้างให้มีความประพฤติ ให้มีการปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในศีลธรรมอันดี เหล่านี้เป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติอันสำคัญยิ่งสิ่งหนึ่งของผู้เป็นพ่อเป็นแม่

พ่อบ้านแม่บ้านที่ประพฤติตนอย่างถูกต้องเป็นประจำทุก ๆ วันในครอบครัว นับได้ว่าเป็นตัวอย่าง เป็นแบบฉบับและเป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีแก่ลูก ๆ เมื่อทุกคนในบ้านได้ปฏิบัติตนจนเกิดทักษะเป็นกิจนิสัยของเขาแล้ว พฤติกรรมของแต่ละบุคคลในครอบครัวจะเป็นเกราะป้องกันอันตรายจากสังคมอันไม่พึงปรารถนาที่ปรากฏอยู่โดยรอบ

วัฒนธรรมของอิสลามจึงเป็นอาวุธที่สำคัญยิ่งที่จะใช้ต่อสู้กับภัยอันตรายด้วยการดำรงไว้ซึ่งอิสลาม (ประมาณ ฮะกีมี่. 2521 : 64)

การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครองที่จะทำให้ลูกเป็นมุสลิมที่ดี มีข้อปฏิบัติ 10 ข้อดังนี้

1. **สม่ำเสมอ** พาบุตรหลานไปร่วมกิจกรรมในมัสยิดอย่างสม่ำเสมอ
2. **มีส่วนร่วมในชุมชน** สนใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในมัสยิด ในห้องเรียน ช่วยดูแลลูกในการทำกรบ้าน พุดคุยกับลูกเกี่ยวกับอิสลามในเรื่องที่ลูกมีปัญหามาถาม ตั้งคำถามกับลูกและตอบคำถามของลูก อย่าคาดหวังให้ครูให้ทำทุกอย่าง ผู้ปกครองต้องมีความรับผิดชอบในการให้การศึกษาอิสลามแก่ลูก ๆ ครูจะสอนได้ไม่มากนักในเวลาจำกัด ผู้ปกครองควรจะเป็นอาสาสมัครเข้าช่วยเหลือโรงเรียนอิสลาม ควรช่วยเหลือการศึกษาอิสลามของเด็กที่มัสยิด โดยเสียสละช่วยสอนที่มัสยิด ช่วยสร้างอาคารเรียนหรือสนามเด็กเล่น
3. **จัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กสนุกสนาน** ให้คิดว่าอิสลามเป็นวิถีชีวิตที่ดีมีความสุขผู้ปกครองอาจช่วยจัดแคมป์ จัดงานวันเจ็ดวันอีดี จัดแข่งกีฬา หรือจัดวันฉายภาพยนตร์อิสลาม
4. **ซื้อหนังสือเกี่ยวกับอิสลามไว้ที่บ้าน** อาจเป็นหนังสือ เทป เกม วีดิทัศน์ สมุดภาพระบายสีแบบอิสลามหรือนิทานแนวอิสลาม
5. **ส่งบุตรหลานไปค่ายสัมมนาเกี่ยวกับอิสลาม** ถ้ามีปัญหาในการส่งเด็กไปตามลำพังก็ให้ผู้ปกครองไปด้วย
6. **ให้พ่อแม่ตระหนัก** คือรู้ว่าสิ่งแวดล้อมของลูกที่โรงเรียน ครู และเพื่อน ๆ ของลูกเป็นอย่างไร ลูกจะดูอะไรจากโทรทัศน์ ละครมึเนื้อหาเรื่องเพศหรือเรื่องอะไรที่ไม่เหมาะสมบ้าง วิธีที่ดีที่สุด คือ การยึดหยุ่นให้ลูกมีทางเลือก ให้ลูกคบกับเพื่อนมุสลิม สร้างข้อจำกัด เช่น จำกัดเวลาดูโทรทัศน์เหลือวันละ 3 ชั่วโมง และดูโทรทัศน์กับลูก
7. **ขจัดการปฏิบัติที่ไม่ใช่อิสลามทิ้งไป** ให้แยกแยะว่าอะไรคืออิสลาม และอะไรคือประเพณี หากพ่อแม่ผู้ปกครองยังคงปฏิบัติอยู่ลูกหลานจะคิดว่าสิ่งนั้นคือ อิสลาม
8. **ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน** เมื่อมีปัญหาให้ปรึกษาผู้ปกครองที่มีประสบการณ์ ครู อิหม่าม ให้ช่วยแก้ปัญหาให้ ลูกของบางคนชอบพูดว่า “ พ่อแม่คนอื่นเขาก็ให้ทำได้ ” ลองถามพ่อแม่คนอื่นดูว่าเขาอนุญาตหรือไม่ ให้ร่วมมือกันแก้ปัญหาหาก่อนที่จะแก้ไม่ได้ เมื่อลูกอายุ 15 ปีแล้วเขาจะไม่ฟังใครเลย
9. **สอนให้เข้าใจ** เมื่อสอนอิสลามให้อธิบายจนเข้าใจ เช่น สอนความหมายของซูเราะห์ฟาติฮะห์และซูเราะห์ต่าง ๆ
10. **พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นมุสลิมที่ดี** พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูกหลานของตนหากพ่อแม่มีความรู้อิสลามน้อยลูกหลานก็จะยิ่งรู้น้อย เมื่อพ่อแม่ไม่สนใจอิสลามลูก ๆ ก็จะไม่สนใจเช่นกัน (ฮามีนะห์ ดำรงผล. 2544 : 67-68)

จะเห็นได้ว่า พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กอย่างยิ่ง การที่ผู้ปกครองได้มีโอกาสแสดงความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมจะช่วยให้ครูได้ใช้ข้อมูลดังกล่าวในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องตามหลักสูตรต่อไป

4.6 บทบาทของพ่อแม่และผู้ปกครองอิสลามกับการอบรมเลี้ยงดูด้านสังคม

พ่อแม่ที่อยู่ในแนวทางของอิสลามต้องมีการอบรมเลี้ยงดูลูก ไม่เฉพาะการให้อาหารเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงและเจริญเติบโตหรือดูแล เมื่อเจ็บป่วยเท่านั้น พ่อแม่มีบทบาทในการที่จะพัฒนาลูกทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เขาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

พ่อแม่มีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ลูกเพื่อให้ลูกเปลี่ยนแปลงตัวเองในทางที่พ่อแม่ต้องการ และจากจุดมุ่งหมายการศึกษาในอิสลาม ดังนี้ (อามีนะห์ ตำรงผล. 2544 : 61 - 65)

1. ให้รู้จักพระเจ้า มีความรักและศรัทธามั่นต่อพระองค์ นอบน้อมต่อมตน และยอมปฏิบัติตามคำสั่ง และคำสอนของพระองค์ เพื่อให้เป็นที่โปรดปรานของพระองค์ ไม่ให้ตั้งภาคีต่อพระองค์เพราะเป็นบาปใหญ่

สิ่งแรกที่จะอบรมลูกคือให้รู้จัก อัลลอฮ์ซุบฮานะฮฺวะตะอาลา ให้รู้ถึงความยิ่งใหญ่ ความเมตตาและบุญคุณของพระองค์ที่มีต่อมนุษย์ ให้รู้เหตุผลที่ต้องเคารพภักดีต่อพระองค์ เสียแรกที่ทารกแรกเกิดควรได้ยินคือเสียงเรียกไปสู่การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ซุบฮานะฮฺวะตะอาลา เช่น เสียงอะซาน เสียงอิกอมะห์ เป็นต้น สอนลูกให้อ่าน คัมภีร์อัลกุรอาน ให้รู้ว่าเป็นคำสั่งสอนของพระผู้เป็นเจ้าที่จะต้องปฏิบัติตามให้รู้ประวัติวันปีต่าง ๆ ฐานะหน้าที่ของมุสลิมต่ออัลลอฮ์ซุบฮานะฮฺวะตะอาลา ต่อรอซูลและต่อสังคม

โดยเริ่มจากบุคคลใกล้ชิดคือพ่อแม่ ญาติพี่น้องไปจนถึงบุคคลทั่วไป หน้าที่ของ มุสลิม เช่น ละหมาด ถือศีลอด ทำความดีต่างๆ แม้เพียงเล็กน้อยก็จะได้รับผลตอบแทนจากพระเจ้า มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ให้ใช้คนอื่นกระทำความดีและห้ามปรามความชั่ว ให้มีความอดทนต่อทุกสิ่งที่มาประสบ เป็นต้น

2. ให้มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความสามารถ และมีความคิดสร้างสรรค์ ในข้อนี้ควรเริ่มตั้งแต่แต่งงาน คือ ทั้งพ่อและแม่จะต้อง อดยากมีลูก ซึ่งจะทำให้มีการเตรียมตัวเพื่อลูก และเมื่อคลอดแล้วควรให้ลูกดื่มนมแม่ ถ้าทำไม่ได้ควรให้ลูกดื่มนมแม่จนลูกอายุสองขวบ

การส่งเสริมให้เด็กมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดต้องอาศัยอาหารบำรุงเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์ และเมื่อคลอดแล้ว อาหารต้องมีคุณค่าและปริมาณพอเหมาะกับความต้องการของร่างกาย พ่อแม่ควรจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้เล่นและกระทำการต่าง ๆ ได้มากที่สุด เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ ควรพูดคุยกับลูกมาก ๆ ตั้งแต่ลูกยังนอนแบบเบาๆ เหมือนกับลูกเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่ง คอยตอบคำถามต่าง ๆ ของลูก เมื่อมีโอกาสควรพาลูกไปในที่ต่าง ๆ และชี้ชวนให้ลูกสังเกตธรรมชาติ ผู้คนในสังคม สัตว์ สิ่งของให้ลูกได้สัมผัสสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เป็นอันตราย ไม่ควรกักขังลูกไว้ในคอกแคบ ๆ เป็นเวลานาน เพราะจะยับยั้งการเรียนรู้ของลูก

นอกจากนี้เพื่อให้ลูกรู้จักคิดเป็นแก้ปัญหาเป็นรู้จักใช้สติปัญญาไตร่ตรอง พ่อแม่ควรฝึกให้ลูกแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยพ่อแม่เป็นผู้คอยช่วยเหลือบ้างเล็กน้อย หรือ เล่าเรื่องต่างๆ อาจเป็นชีวิตจริงหรือนิทาน เมื่อเล่าจบก็ซักถามลูกก็ได้ ถ้าต้องการให้ลูกมีความรู้กว้างขวางก็ควรฝึกลูกให้รักการอ่านเพื่อโตขึ้นจะได้ค้นคว้าหาความรู้ได้ ด้วยตนเอง นิสนี้ควรฝึกตั้งแต่เล็กเริ่มตั้งแต่อายุก่อนสองขวบ คือหาหนังสือที่มีรูปภาพสวยๆ มาให้ลูกดูและเล่าให้ฟังเมื่อลูกอ่านหนังสือได้ ควรพาไปร้านหนังสือให้เด็กมีโอกาสเลือกเอง ข้อสำคัญพ่อแม่ควรสะสมหนังสือดีๆ ไว้ในบ้านโดยเฉพาะหนังสือเกี่ยวกับมุสลิมที่เด็กจะหยิบอ่านได้สะดวก การอ่านช่วยให้สติปัญญาเพิ่มพูน และเป็นวิธีให้การอบรมแก่ลูกโดยทางอ้อม คัมภีร์อัลกุรอานที่พระเจ้าประทานมานั้น ในอายะห์แรกก็เริ่มด้วยข้อความที่ว่า " จงอ่านเถิด " (ซูเราะห์อัลอะลัก) แสดงว่า การอ่านเป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่งในการศึกษาหาความรู้เมื่ออ่านแล้วจะต้องรู้จักนำมาคิดและ พิจารณาไตร่ตรอง ถ้าจะให้เกิดผลดีควรให้ลูกนำมาปฏิบัติด้วย

ด้านการส่งเสริมความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ของลูก ควรส่งเสริมให้ลูกกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างเหมาะสมกับวัย เช่น ลูกอายุขวบครึ่งควรจับช้อน ป้อนข้าวเอง พ่อแม่ควรฝึกให้ลูกจับช้อนเอง ถึงข้าวจะหกเลอะเทอะบ้างก็ไม่เป็นไร

3. เพื่อให้มีคุณธรรม มีจรรยาบรรณ มีการขัดเกลาจิตใจ ในข้อนี้ควรสอนมารยาทการเข้าสังคม การพบปะคนอื่นให้นอบน้อมต่อตนเองไม่หยิ่งทะนง ให้พูดเสียงเบา รู้จักเป็นผู้ฟังที่ดีมีมารยาทในการฟัง ให้มีมารยาทแบบอิสลาม เช่น ในการรับประทานอาหาร การนอน การเข้าบ้าน เป็นต้น สอนการอยู่ร่วมกันกับคนอื่นให้รู้จัก อื่อเพื่อ เสียสละสอนจริยธรรม เช่น ซื่อสัตย์ ยุติธรรม ตรงต่อเวลา ความสะอาด มีระเบียบ เป็นต้น

4. เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ คือ มีปัจจัยยังชีพ พ่อแม่ควรให้โอกาสลูกได้ศึกษาหาความรู้เพื่อนำมาประกอบอาชีพ ควรให้เงินจือจุนการศึกษาแก่ลูก ๆ จนกระทั่งเรียนจบ

พ่อแม่ควรสอนลูกจากเรื่องที่เขาเข้าใจได้ง่ายก่อนเรื่องที่เขาไม่เข้าใจยาก เช่น สอนเรื่องการล้างหน้า แปรงฟัน ก่อนสอนเรื่องความยุติธรรม เป็นต้น และควรสอนให้เหมาะสม กับการเรียนรู้แต่ละวัยของลูกอาจจัดลำดับการเรียนรู้แต่ละวัยของลูกได้เป็น 4 ชั้นดังนี้

1. **ตั้งแต่วัยทารก** ตามหลักจิตวิทยา สิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญมากต่อเด็กในวัยขวบแรก พ่อแม่ควรสร้างสิ่งแวดล้อมของมุสลิมที่ดีให้มีขึ้นในบ้าน เด็กจะได้เห็นตั้งแต่แรกเกิด เริ่มตั้งแต่การวางตัวของพ่อแม่ให้ถูกต้องตามแนวทางของอิสลาม

เช่น กล่าวสละมเมื่อเข้าบ้านอ่านคัมภีร์กุรอ่านทุกเช้า ฟังกุรอ่านจากเทปหรือวิทยุ การออกอุทานด้วยพระนามของอัลลอฮ์ซุบฮานะฮูวะตะอาลา การถอดรองเท้าก่อนเข้าบ้าน การพาลูกไปมัสยิดบ้าง การให้เด็กรู้จักเวลาละหมาด และเห็นพ่อแม่ละหมาดพร้อมกัน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กคุ้นเคย และยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของเขาและไม่รู้สึกขัดเขินเมื่อปฏิบัติ

2. **อายุสามขวบขึ้นไป** เด็กวัยนี้โดยเฉพาะอายุ 3 - 5 ขวบ เป็นวัยที่ชอบเลียนแบบมากที่สุด อาจเลียนแบบการกระทำของพ่อแม่ ครู หรือบุคคลที่เด็กชอบ และเป็นวัยที่สนใจฟังนิทาน และเรื่องเล่าต่าง ๆ พ่อแม่ควรเล่าเรื่องนี่ต่าง ๆ จริยวัตรของท่านนี้ มุฮัมมัดคือลลลลลลลลลลลลลลลลลลลล หรือเรื่องของวีรสตรีในประวัติศาสตร์อิสลาม เป็นต้น เมื่อจบเรื่องแล้วอาจมีการพูดคุยซักถามและให้เด็กแสดงความคิดเห็นบ้าง สิ่งที่เด็กได้รับจากการบอกเล่าของพ่อแม่จะฝังใจเด็ก และเด็กจะประทับใจ คุณสมบัติที่ดีของบุคคลต่าง ๆ ในเรื่องและนำไปเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนต่อไป นอกจากนี้ควรฝึกให้เด็กอ่านกุรอ่านตั้งแต่อายุ 3 ขวบ โดยอ่านตามพ่อแม่ก่อนเข้านอน หรือตอนเช้าเสียงกุรอ่านนี้เด็กได้คุ้นเคยแล้วตั้งแต่เกิดและรู้ความจริงอ่านตามได้ไม่ยาก ควรฝึกให้อ่านกุรอ่านสั้น ๆ บทใดบทหนึ่งซ้ำกันเป็นเวลานานจนกว่าจะจำได้ เมื่ออายุ 5 ขวบครึ่ง - 6 ขวบจึงค่อยสอนกุรอ่านอย่างจริงจัง ถ้าสอนติดต่อกันทุกวัน ๆ ละประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง เด็กปกติทั่วไปจะเรียนกุรอ่านจบและอ่านได้คล่องเมื่ออายุ 7 หรือ 8 ขวบ และควรหัดให้เด็กละหมาดโดยทำตามพ่อแม่ตั้งแต่อายุก่อน 3 ขวบ ควรสอนไปเรื่อย ๆ จนเด็กละหมาดได้ถูกต้อง เมื่ออายุ 7 ขวบ ควรใช้ให้เด็กทำละหมาด อธิบายเหตุผลในการกระทำ แล้วค่อย ๆ สอดแทรกจิตสำนึกของอิสลาม ให้แก่ลูกทีละน้อย เรื่องละหมาดเป็นเรื่องสำคัญรองลงมาจากรื่องการให้รู้จักพระเจ้า พ่อแม่ต้องพยายามเน้นให้ลูกเห็นความสำคัญของการละหมาด และมีความอดทนในการใช้ลูก ๆ ให้อ่านปฏิบัติละหมาด

3. *อายุสิบขวบขึ้นไป* เป็นวัยที่ควรจะเรียนรู้หน้าที่ของมุสลิมและหัดปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจริงจังอันที่จริงขั้นนี้ได้เริ่มมาตั้งแต่ขั้นที่หนึ่งแล้ว คือเห็นและทำตามผู้ใหญ่ เมื่อถึงขั้นนี้ควรพยายามให้เด็กละหมาดอย่างเคร่งครัดผู้ใหญ่ควรดูแลให้เด็กมีชุดละหมาดที่สะอาดอยู่เสมอ หัดให้ถือศีลอดด้วยการตื่นขึ้นรับประทานอาหารเช้าพร้อมกับพ่อแม่ หัดให้เด็กบริจาคเงินด้วยการเตรียมเหรียญใหม่ และเก็บไว้เฉพาะที่เขาจะหยิบเองได้ พร้อมกับสอนให้เด็กรู้ผลบุญของการบริจาค ซึ่งเด็กจะภูมิใจว่าได้ให้เงินแก่คนที่ต้องการแทนที่จะซื้อของเล่น

4. *อายุ 13 ปีขึ้นไป* วัยนี้เด็กได้เรียนรู้เรื่อง ๆ อื่นจากโรงเรียนมาแล้วได้รู้ด้านอื่น ๆ มากและคบเพื่อนมากบางทีได้รับการต่อต้านจากศาสนิกอื่นซึ่งอาจมาในรูปคำถามที่เด็กยังชี้แจงเองไม่ได้หรือคำเยาะหยันเป็นต้น ดังนั้นพ่อแม่จึงควรใกล้ชิดลูก เพื่อคอยสั่งสอนและชี้แจงวิธีรับและวิธีตอบปฏิกริยาเหล่านั้นพ่อแม่ควรปลูกฝัง ให้เด็กรู้จักต่อสู้เพื่ออิสลาม หมายถึง รู้จักต่อต้านความเข้าใจผิดต่าง ๆ เกี่ยวกับอิสลามต่อต้านสิ่งที่จะมาทำลายอิสลามไม่ว่าจะมาในรูปคำถามหรือด้วยการเขียนก็ได้ ถ้าเด็กมีความสามารถในการเขียน

4.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาวัฒนธรรมของมุสลิมมีความผูกพันกับข้อปฏิบัติทางศาสนา เพราะหลักปฏิบัติทางศาสนาได้กำหนดข้อปฏิบัติไว้ให้มุสลิมปฏิบัติโดยเคร่งครัดและมีงานวิจัยในประเทศที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามที่มีผลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

อัจฉรา บุญชู (2519 : 46) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและความเชื่อในศาสนาของชาวมุสลิมในภาคใต้ของไทย พบว่า ระดับการศึกษาและความเชื่อในศาสนาอิสลามมีความสัมพันธ์ในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุพัตน์ บิลอับดุลลาห์ (2530 : 108) ได้ศึกษาการรับรู้ของผู้ปกครองไทยมุสลิม ในการส่งเสริมวินัยแห่งตนของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า วิธีการส่งเสริมวินัยแห่งตนที่ผู้ปกครองไทยมุสลิมส่งเสริมแก่นักเรียน ในด้านความซื่อสัตย์ ความรู้สึกผิดชอบและความรับผิดชอบ โดยการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างสม่ำเสมอของผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก คือ การเอาใจใส่ดูแลให้เด็กมีความซื่อสัตย์ ความรู้สึกผิดชอบและความรับผิดชอบ ทำตามข้อตกลงที่ได้ตกลงไว้กับเด็ก เช่น ลงโทษเมื่อทำผิดข้อตกลง หรือให้รางวัลเมื่อเด็กทำได้ตามข้อตกลงในเรื่องความซื่อสัตย์ ความรู้สึกผิดชอบ พ่อแม่หรือผู้ปกครองทุกคนยึดแนวเดียวกันในการทำตามข้อตกลงที่ได้ตกลงไว้กับเด็กในเรื่องความซื่อสัตย์ ความรู้สึกผิดชอบและความรับผิดชอบ

วิรัช ลังประเสริฐ (2530 : 46) ได้ศึกษาความต้องการของผู้นำชุมชนมุสลิมที่มีต่อโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้นำชุมชนต้องการให้บุคลากรในโรงเรียนมีความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมอิสลาม ดังนั้นสิ่งที่ทางโรงเรียนควรจะทำก็คือการสำรวจว่าครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นนั้น ๆ มากน้อยเพียงใดเพื่อเป็นแนวในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมต่อไป

ประกาศัญญ์ เหลาอ่อน (2539 : 63) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนเด็กวัยอนุบาลหลายวัฒนธรรมพบว่า ปัญหาการสอนเด็กต่างศาสนา ครูมีความลำบากในการปรับเนื้อหา กิจกรรมและสื่อให้เหมาะสม เด็กต่างศาสนาบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมบางกิจกรรมซึ่งมีผลต่อหลักศาสนาของเด็กเด็กในชั้นเรียนมีการแบ่งแยกกัน เช่น เด็กไทยมุสลิมจับกลุ่มเล่นกันเอง ไม่ให้ศาสนาอื่นเล่นด้วย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยเกิดขึ้นกับตัวเด็ก ตั้งแต่แรกเกิด พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดพฤติกรรมความรู้สึกร วัฒนธรรมและสังคมให้ กับเด็ก เมื่อมาสู่โรงเรียนครูเป็นผู้มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนและสานสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน เพื่อช่วยกันพัฒนาเด็กให้มีการพัฒนาพัฒนาการในทุกด้าน แต่ในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานครพบว่า มีนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามถึง 31,933 คน การจัดการเรียนการสอนที่มีหลาย วัฒนธรรมทำให้เกิดปัญหาจากการจัดการเรียนและการปรับตัวของเด็ก ซึ่งจากการศึกษาของแบงค์ (Bank :1994) พบว่าครูมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเด็กให้เริ่มจากจุดที่ถูกต้องเพราะเป็นฐานที่สำคัญมากในการศึกษาในชั้น ต่อๆ ไป ซึ่งควรควรเข้าใจในหลักการเลี้ยงดูเด็กให้ตรงกับพัฒนาการตลอดจนการปรับการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับศาสนาและวัฒนธรรมโดยเฉพาะด้าน การปฏิบัติ การแสดงออกและการมีระเบียบวินัย ดังนั้น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน จึงจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญใน การปรับตัวของเด็กจากบ้านสู่โรงเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการด้านการส่งเสริมพัฒนาการ ทางสังคมของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อนำข้อความรู้ที่ได้มาเป็นข้อมูล พื้นฐานให้กับครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้สอดคล้องตามหลักศาสนา โดยเฉพาะ เด็กอิสลามที่เรียนรวมในโรงเรียนพุทธได้เรียนอย่างมีความสุขและเกิดการบูรณาการการอยู่ร่วมกัน และความเข้าใจอันดีต่อกันของครูและผู้ปกครองต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน มีรายละเอียดในการศึกษาค้นคว้าตามลำดับ ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามและเป็นผู้ที่มีบุตรเรียนชั้นอนุบาล 1-2 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตต่างๆ ทั้งหมด 8 โรงเรียน จำนวน 339 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชากรทั้งหมดที่เป็นผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 ปีการศึกษา 2546 และนับถือศาสนาอิสลามในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตต่างๆ จำนวน 8 โรงเรียน ดังนี้ โรงเรียนนาหลวง โรงเรียนสามัคคีบำรุง โรงเรียนบางมด (ตันเป่าวิทยาคาร) โรงเรียนราษฎร์บูรณะ โรงเรียนราชพฤกษ์อนุชามีอุทิศ โรงเรียนวัดทุ่งครุ โรงเรียนคลองรางจาก และโรงเรียนชุมชนทองประดิษฐ์อนุสรณ์ มีทั้งหมด 339 คน จากการส่งแบบสอบถามทุกคน ได้แบบสอบถามคืนและตรวจสอบความสมบูรณ์คงเหลือ 305 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.90

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ มาตรฐานประมาณค่า 4 ระดับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยคำถาม 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และสถานะทางสังคม เป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม 3 ด้าน คือ การปฏิบัติ การแสดงออกและการมีระเบียบวินัย มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม 4 ระดับตามแนวของลิเคิร์ต (Likert)

ตอนที่ 3 เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือซึ่งเป็นแบบสอบถาม ตามแบบลิเคิร์ต (Likert) 4 ระดับ

3. นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามให้มีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกด้าน

โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ผู้ปกครองมีความต้องการมากที่สุด	ให้	4	คะแนน
ผู้ปกครองมีความต้องการมาก	ให้	3	คะแนน
ผู้ปกครองมีความต้องการน้อย	ให้	2	คะแนน
ผู้ปกครองมีความต้องการน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

การแปลความหมายคะแนนแบบสอบถามตอนที่ 2 ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
3.50 ถึง 4.00	มีความต้องการมากที่สุด
2.50 ถึง 3.49	มีความต้องการมาก
1.50 ถึง 2.49	มีความต้องการน้อย
1.00 ถึง 1.49	มีความต้องการน้อยที่สุด

วิธีการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเรื่องความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติ การแสดงออก และด้านการมีระเบียบวินัย จากเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษามา จำนวน 62 ข้อ

2. นำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบข้อคำถามและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาและเนื้อหาความครอบคลุมของเนื้อหาตามจุดประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

- 2.1 รศ.วราภรณ์ รักวิจัย ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฝ่ายประถม
- 2.2 อาจารย์พวงผกา จิตติยศรา ผู้อำนวยการโรงเรียนสามัคคีบำรุง
- 2.3 อาจารย์วิไลลักษณ์ กาวีมี ครูผู้สอนปฐมวัยที่นับถือศาสนาอิสลาม

โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) โดยเฉลี่ยเท่ากับ 0.68

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์การตัดสิน ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญ 2 ใน 3 คน จากแบบสอบถามทั้งหมด 62 ข้อ ตัดออก 12 ข้อ โดยผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าควรปรับข้อคำถามที่มีความหมายใกล้เคียงกัน การใช้คำให้กะทัดรัดและการใช้ภาษาให้ชัดเจน

ได้แก่ ตอนที่ 2 ด้านการปฏิบัติตนเอง ข้อ 1, 10 ด้านการปฏิบัติต่อผู้อื่น ข้อ 4, 10 ด้านการแสดงออกทางกาย ข้อ 5, 7, 13, 14 การแสดงออกทางวาจา ข้อ 5, 9 และ ด้านการมีระเบียบวินัย ข้อ 7, 8 และตอนที่ 3 โดยจำแนกความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีเด็กมุสลิม ตามเนื้อหา บทบาทของผู้ปกครอง บทบาทของผู้บริหารและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านศาสนา คงเหลือข้อคำถามทั้งสิ้น 50 ข้อ

4. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try – out) กับผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 50 คน มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

5. แก้ไขภาษาของแบบสอบถามในบางส่วนอีกครั้งหนึ่ง และจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ไปยังสำนักการศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทุ่งครุ ถึงผู้บริหารโรงเรียนในเขตทุ่งครุ เพื่อขอความร่วมมือจากทางโรงเรียนในการแจกแบบสอบถามให้ผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยนำหนังสือจากสำนักการศึกษา ไปเสนอหัวหน้าสถานศึกษาที่ผู้วิจัยใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในการวิจัยผ่านครูประจำชั้นให้กลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และวิธีตอบแบบสอบถามเพื่ออธิบายให้ผู้ปกครองฟังอีกครั้งหนึ่ง ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองทั้งหมด

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ 7 มกราคม ถึงวันที่ 23 มกราคม 2547 จำนวน 339 ฉบับ ได้แบบสอบถามคืนและตรวจสอบความสมบูรณ์คงเหลือ 305 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.90

4. นำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตรวจสอบความแตกต่างของข้อมูลต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ เสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

2. ข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมในเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) เป็นรายด้าน

3. ทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมในเขตทุ่งครุ จำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ เพศ และสถานะทางสังคม โดยใช้การทดสอบหาค่า t (t -test)

4. ทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมในเขตทุ่งครุ จำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ อายุ สถานะทางเศรษฐกิจ และระดับการศึกษา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – Way Analysis of Variance) ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มขึ้นไป และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe')

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แก่

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1) ค่าร้อยละ (บุญชม ศรีสะอาด . 2535 : 101)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ
f แทน ความถี่
N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2) ค่าเฉลี่ย (ชูศรี วงศ์รัตนะ . 2544 : 69)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ชูศรี วงศ์รัตนะ . 2544 : 69)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 $\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
 $(\sum X)^2$ แทน คะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
N แทน จำนวนคะแนนทั้งหมดหรือประชากรในกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่

2.1 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) ระหว่างเนื้อหา กับจุดประสงค์ โดยใช้สูตรของโรวินลลี และแฮมเบลตัน (Rowinelli and Hambleton, 1977) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ . 2539 : 249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับจุดประสงค์
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ . 2538 : 200)

$$\alpha = \frac{k}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	k	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมของความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ
	S_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

3.1 วิเคราะห์หาค่า t (t-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม โดยใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตน์ . 2544 : 165)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่มีการแจกแจงแบบที
	\bar{X}_1, \bar{X}_2	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2
	S_1^2, S_2^2	แทน	ความแปรปรวนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2
	n_1, n_2	แทน	ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และกลุ่มที่ 2

3.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way Analysis of Variance) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป โดยใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตน์ . 2544: 236)

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าสถิติที่มีการแจกแจงแบบเอฟ
	MS _B	แทน	ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
	MS _w	แทน	ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีทดสอบเชฟเฟ้ (Scheffe') (ซูตริ มงศ์รัตน์. 2544: 248 อ้างอิงจาก Byrkit. 1975 : 276-277)

$$CV_d = \sqrt{(k-1)(F^*)(MS_{within})(2/n)}$$

เมื่อ	k	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	F*	แทน	ค่า ที่เปิดจากตาราง
	MS _{within}	แทน	ค่า Mean square within group
	n	แทน	จำนวนหน่วยตัวอย่างในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (degree of freedom)
F	แทน	การแจกแจงแบบเอฟ (F-distribution)
SS	แทน	ผลบวกของค่าความเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Sum of square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยความเบี่ยงเบนยกกำลังสอง
*	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยจำแนกการนำเสนอข้อมูลเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบ ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามเพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และสถานะทางสังคมของผู้ปกครอง

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อคิดเห็นอื่น ๆ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละ ของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	139	45.60
หญิง	166	54.40
2. อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	23	7.50
25 - 45 ปี	245	80.30
มากกว่า 45 ปี	37	12.20
3. ฐานะทางเศรษฐกิจ		
ไม่เกิน 5,000 บาท	133	43.60
5,001 - 10,000 บาท	107	35.10
มากกว่า 10,000 บาท	65	21.30
4. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	117	38.40
มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่าปริญญาตรี	157	51.50
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	31	10.10
5. สถานะทางสังคม		
มุสลิมทั่วไป	296	97.00
ผู้ที่มีตำแหน่งทางศาสนา	9	3.00
รวม	305	100.00

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.40 อายุสูงสุดอยู่ระหว่าง 25 - 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 80.30 รายได้สูงสุดไม่เกิน 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.60 ส่วนการศึกษาส่วนใหญ่ระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 51.50 และส่วนใหญ่มีสถานะทางสังคมเป็นมุสลิมทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 97.00

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน

ความต้องการของผู้ปกครอง	\bar{X}	S	ระดับ
1. ด้านการปฏิบัติ			
1.1 การปฏิบัติตนเอง	3.36	.45	มาก
1.2 การปฏิบัติต่อผู้อื่น	3.12	.36	มาก
รวม	3.24	.35	มาก
2. ด้านการแสดงออก			
2.1 การแสดงออกทางกาย	3.13	.44	มาก
2.2 การแสดงออกทางวาจา	3.30	.45	มาก
รวม	3.21	.40	มาก
3. ด้านการมีระเบียบวินัย	3.06	.41	มาก
รวม	3.19	.33	มาก

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยทุกด้านได้แก่ ด้านการปฏิบัติ ด้านการแสดงออก และด้านการมีระเบียบวินัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.24, 3.21$ และ 3.06 ตามลำดับ)

ตอนที่ 2.1 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือ

ศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน ด้านการปฏิบัติ

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนด้านการปฏิบัติต่อตนเอง

ความต้องการของผู้ปกครองด้านการปฏิบัติต่อตนเอง	\bar{X}	S	ระดับ
1. การปรุงอาหารสำหรับเด็กมุสลิมควรมีการแยกครัวและผู้ปรุงอาหาร	3.45	.80	มาก
2. ครูควรเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดอาหารให้กับเด็กมุสลิม	3.60	.67	มากที่สุด
3. อาหารสำเร็จรูปที่จัดให้เด็กควรมีตรา "ฮาลาล" รับรอง	3.61	.71	มากที่สุด
4. ครูควรเอาใจใส่ดูแลการรับประทานอาหารสำเร็จรูปของเด็กมุสลิม	3.52	.70	มากที่สุด
5. ผู้ปกครองพอใจที่จะเตรียมอาหารมาให้เด็กรับประทานที่โรงเรียนเอง	1.97	.95	น้อย
6. เด็กควรรับประทานอาหารกลางวันที่โรงเรียนจัดให้กับเพื่อน	3.27	.84	มาก
7. เด็กควรล้างมือด้วยสบู่ทั้งก่อนและหลังรับประทานอาหาร	3.48	.77	มาก
8. ให้เด็กล้างมือให้สะอาดก่อนและหลังรับประทานอาหารด้วยน้ำสะอาด	3.58	.68	มากที่สุด
9. ครูต้องฝึกเด็กให้ชำระหลังขับถ่ายทุกครั้ง	3.49	.74	มาก
10. เด็กควรแปรงฟันทุกครั้งหลังรับประทานอาหาร	3.65	.63	มากที่สุด
รวม	3.36	.45	มาก

จากตาราง 3 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการปฏิบัติต่อตนเองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.36$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการมากที่สุด 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 10, 3, 2, 8 และข้อ 4 ($\bar{X} = 3.65, 3.61, 3.60, 3.58$ และ 3.52 ตามลำดับ) ส่วนในข้อที่ผู้ปกครองมีความต้องการน้อย ได้แก่ ข้อ 5 ($\bar{X} = 1.97$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนด้านการปฏิบัติต่อผู้อื่น

ความต้องการของผู้ปกครองด้านการปฏิบัติต่อผู้อื่น	\bar{X}	S	ระดับ
1. เด็กอิสลามควรยกเว้นการนั่งสมาธิ	2.81	1.15	มาก
2. ในกิจกรรมนั่งสมาธิเพื่อให้เด็กมุสลิมเรียนรู้ควรให้เด็กนั่งนิ่ง ๆ ได้	2.93	.98	มาก
3. ในการทำกิจกรรมที่ต้องจับมือควรแยกเด็กชายเด็กหญิง	2.63	1.06	มาก
4. เด็กทุกคนควรมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา เช่น กีฬาสี กิจกรรมรักการอ่าน	3.78	.57	มากที่สุด
5. ครูควรอนุญาตให้เด็กไปร่วมละหมาดตามหลักศาสนาในโรงเรียนได้	3.69	.65	มากที่สุด
6. เด็กควรเรียนตามตารางกิจวัตรประจำวันที่โรงเรียนกำหนด ส่วนการละหมาดควรพิจารณาตามความเหมาะสม	3.06	1.06	มาก
7. โรงเรียนควรจัดสถานที่สำหรับการละหมาดของเด็กอิสลามโดยเฉพาะ	3.68	.68	มากที่สุด
8. ควรอนุญาตให้เด็กมุสลิมเล่นกับเด็กมุสลิมเท่านั้น	1.38	.74	น้อยที่สุด
9. เด็กมุสลิมควรเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับเพื่อน	3.66	.66	มากที่สุด
10. ครูควรสอนให้เด็กรู้จักปฏิบัติตามพระจริยวัตรของศาสดา เช่น การให้ทาน การให้อภัยผู้อื่น	3.67	.65	มากที่สุด
รวม	3.12	.36	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการปฏิบัติต่อผู้อื่นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.12$) พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการมากที่สุด 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 4, 5, 7, 10 และข้อ 9 ($\bar{X} = 3.78, 3.69, 3.68, 3.67, 3.66$ ตามลำดับ) ส่วนในข้อที่ผู้ปกครองต้องการน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อ 8 ($\bar{X} = 1.38$)

ตอนที่ 2.2 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน ด้านการแสดงออก

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนด้านการแสดงออกทางกาย

ความต้องการของผู้ปกครองด้านการแสดงออกทางกาย	\bar{X}	S	ระดับ
1. ไม่ควรให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมทุกชนิดหน้าเสาธง นอกจากยืนสงบนิ่ง	2.02	1.03	น้อย
2. ให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงได้ ยกเว้นการสวดมนต์	3.46	.85	มาก
3. ควรให้เด็กมุสลิมกล่าวสละมทุกครั้ง เมื่อพบครูและเพื่อนที่เป็นมุสลิม	3.55	.78	มากที่สุด
4. ควรให้เด็กทำความเคารพผู้อาวุโสด้วยการยกมือไหว้ตามธรรมเนียมไทย	3.30	.84	มาก
5. ควรให้นักเรียนสวมชุดนักเรียนที่ปกปิดมิดชิดและคลุมผมมาโรงเรียน	3.33	.90	มาก
6. ควรให้เด็กชายสวมกางเกงขาวมาโรงเรียนได้ตามความเหมาะสม	3.09	1.02	มาก
7. เด็กชายมุสลิมสามารถเลือกสวมกางเกงได้ตามความเหมาะสม	2.47	1.06	มาก
8. ควรให้เด็กหญิงชายแต่งกายถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้สังคม	3.08	1.04	น้อย
9. โรงเรียนควรสนับสนุนให้นักเรียนหญิงแต่งกายถูกต้องตามหลักศาสนาและให้เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น	3.43	.80	มาก
10. ควรฝึกนิสัยเด็กผู้หญิงในการเปลี่ยนเครื่องแต่งกายในที่มิดชิด	3.57	.72	มากที่สุด
รวม	3.13	.44	มาก

จากตาราง 5 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม มีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแสดงออกทางกายอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.13$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการมากที่สุด 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 10 และข้อ 3 ($\bar{X} = 3.57, 3.55$ ตามลำดับ) ส่วนในข้อที่ผู้ปกครองต้องการน้อย ได้แก่ ข้อ 1 ($\bar{X} = 2.02$)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนด้านการแสดงออกทางวาจา

ความต้องการของผู้ปกครองด้านการแสดงออกทางวาจา	\bar{X}	S	ระดับ
1. ควรรอนุญาตให้เด็กกล่าว "อัสสะลามุอะลัยกุม" เพื่อทักทายเพื่อนและครูที่เป็นมุสลิมทุกครั้งี่พบ	3.60	.76	มากที่สุด
2. เด็กควรกล่าวว่า "สวัสดี" เมื่อพบครูและเพื่อนเพื่อฝึกวัฒนธรรมไทย	3.35	.85	มาก
3. สำหรับเด็กมุสลิมให้เด็กกล่าวคำปฏิญาณตนว่า "อัสฮะดุลลิลลาฮิลลา ลัลลอฮ์" ในพิธีหน้าเสาธงทุกวัน	3.60	.74	มากที่สุด
4. เด็กควรกล่าว " บิซมิลลาฮ์ " ก่อนการรับประทานอาหาร และกล่าว " อัลอัมดุลิลลาฮ์ " หลังรับประทานอาหาร	3.69	.69	มากที่สุด
5. เด็กควรกล่าวคำขอบคุณว่า "ยาซากัลลอฮ ซุค็อยรอน"	3.49	.82	มาก
6. ควรฝึกให้เด็กทักทายครูเพื่อขอพรก่อนและหลังการเข้าห้องน้ำ	3.36	.89	มาก
7. เด็กสามารถเข้า – ออกห้องน้ำได้โดยมีต้องกล่าวใด ๆ	1.69	.90	น้อย
8. ครูควรฝึกให้เด็กเห็นความสำคัญของการปฏิบัติศาสนกิจ	3.64	.66	มากที่สุด
9. ครูควรฝึกให้เด็กกล่าวคำขอบคุณกับเพื่อน ๆ ให้ถูกต้องตามวัฒนธรรมไทย	3.30	.86	มาก
10. อนุญาตให้เด็กมุสลิมยื่นสงบนิ่งขณะเพื่อนสวดมนต์ได้	3.34	.89	มาก
รวม	3.30	.45	มาก

จากตาราง 6 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม มีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแสดงออกทางวาจาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.30$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการมากที่สุด 4 ข้อ ได้แก่ ข้อ 4 , 8 , 1 และข้อ 3 ($\bar{X} = 3.69, 3.64 , 3.60 , 3.60$ ตามลำดับ) ส่วนในข้อที่ผู้ปกครองต้องการน้อย ได้แก่ ข้อ 7 ($\bar{X} = 1.69$)

ตอนที่ 2.3 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน ด้านการมีระเบียบวินัย

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนด้านการมีระเบียบวินัย (N = 305)

ความต้องการของผู้ปกครองด้านการมีระเบียบวินัย	\bar{X}	S	ระดับ
1. เด็กควรปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนเพื่อเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม	3.61	.66	มากที่สุด
2. เด็กไม่ควรเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ในโรงเรียน เช่นการไหว้ครู การแห่เทียน	2.73	1.12	มาก
3. เด็กมุสลิมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือพิธีกรรมตามประเพณีได้ โดยให้หนึ่งหนึ่งเพื่อการเรียนรู้เพื่อน	2.92	1.02	มาก
4. การสอนที่เกี่ยวกับศาสนาควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาพพระหรือสื่อเกี่ยวกับศาสนาในการสอน	2.48	1.04	น้อย
5. ครูสามารถเลือกใช้สื่อที่สัมพันธ์กับเนื้อหาการเรียนการสอนอิสระเพื่อการเรียนรู้	3.37	.75	มาก
6. เด็กสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนาอื่นได้ แต่ไม่ต้องร่วมกิจกรรม	3.37	.81	มาก
7. ครูควรสอนเด็กมุสลิมตามหลักปฏิบัติทางศาสนา	3.61	.68	มากที่สุด
8. เด็กมุสลิมสามารถเข้าไปในศาสนสถานอื่นได้เพื่อการเรียนรู้	3.03	.91	มาก
9. ครูควรหลีกเลี่ยงการประดิษฐ์ที่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม เช่น การประดิษฐ์กระทง	2.61	1.04	มาก
10. เด็กสามารถประดิษฐ์สื่อการเรียนรู้ได้ทุกเทศกาลเพราะถือว่าเป็นการเรียนรู้	2.94	.99	มาก
รวม	3.06	.41	มาก

จากตาราง 7 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม มีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการมีระเบียบวินัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.13$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการมากที่สุด 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1 และข้อ 7 ($\bar{X} = 3.61, 3.61$) ในข้อที่ผู้ปกครองมีความต้องการมาก 3 ข้อ ได้แก่ ข้อ 5, 6 และข้อ 7 ($\bar{X} = 3.37, 3.37, 3.03$) ส่วนในข้อที่ผู้ปกครองมีความต้องการน้อย ได้แก่ ข้อ 4 ($\bar{X} = 2.48$)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบ ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามเพศ อายุฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และสถานะทางสังคมของผู้ปกครอง

ตอนที่ 3.1 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบ ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามเพศ

ตาราง 8 เปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามเพศของผู้ปกครอง

ความต้องการของผู้ปกครอง	N		\bar{X}		S		t	p
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง		
1. ด้านการปฏิบัติ								
1.1 การปฏิบัติต่อตนเอง	139	166	3.36	3.35	.47	.43	.235	.814
1.2 การปฏิบัติต่อผู้อื่น	139	166	3.09	3.15	.39	.34	1.458	.146
โดยรวมด้านการปฏิบัติ	139	166	3.23	3.25	.37	.34	.604	.546
2. ด้านการแสดงออก								
2.1 การแสดงออกทางกาย	139	166	3.16	3.10	.44	.43	1.183	.238
2.2 การแสดงออกทางวาจา	139	166	3.26	3.34	.47	.43	1.493	.136
โดยรวมด้านการแสดงออก	139	166	3.21	3.22	.42	.39	.191	.849
3. ด้านการมีระเบียบวินัย	139	166	3.04	3.08	.42	.41	.798	.425
ความต้องการของผู้ปกครองโดยรวม	139	166	3.18	3.20	.25	.32	.545	.586

จากตาราง 8 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีเพศต่างกันมีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในด้านการปฏิบัติ ด้านการแสดงออก และในด้านการมีระเบียบวินัยไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 3.2 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบ ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามอายุของผู้ปกครอง

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามอายุของผู้ปกครอง (N=305)

ความต้องการของผู้ปกครอง		ต่ำกว่า 25 ปี (N=23)	25 – 45 ปี (N=245)	มากกว่า 45 ปี (N=37)
1. ด้านการปฏิบัติ				
1.1 การปฏิบัติต่อตนเอง	\bar{X}	3.36	3.36	3.36
	S	.39	.44	.55
	ระดับ	มาก	มาก	มาก
1.1 การปฏิบัติต่อผู้อื่น	\bar{X}	3.19	3.11	3.18
	S	.18	.37	.40
	ระดับ	มาก	มาก	มาก
โดยรวมด้านการปฏิบัติ	\bar{X}	3.28	3.23	3.27
	S	.24	.35	.44
	ระดับ	มาก	มาก	มาก
2. ด้านการแสดงออก				
2.1 การแสดงออกทางกาย	\bar{X}	3.17	3.13	3.10
	S	.39	.44	.45
	ระดับ	มาก	มาก	มาก
2.2 การแสดงออกทางวาจา	\bar{X}	3.31	3.31	3.23
	S	.36	.44	.53
	ระดับ	มาก	มาก	มาก
โดยรวมด้านการแสดงออก	\bar{X}	3.24	3.22	3.17
	S	.32	.40	.44
	ระดับ	มาก	มาก	มาก
3. ด้านการมีระเบียบวินัย				
	\bar{X}	2.98	3.08	3.00
	S	.42	.41	.46
	ระดับ	มาก	มาก	มาก
ความต้องการโดยรวม	\bar{X}	3.20	3.20	3.17
	S	.25	.33	.38
	ระดับ	มาก	มาก	มาก

จากตาราง 9 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี อายุ 25 – 45 ปี และอายุมากกว่า 45 ปี มีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.20, 3.20,$ และ 3.17 ตามลำดับ)

ตาราง 10 เปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านการปฏิบัติ					
1.1 การปฏิบัติต่อตนเอง					
ระหว่างกลุ่ม	.000	2	.000	.001	.999
ภายในกลุ่ม	63.041	302	.209		
รวม	63.041	304			
1.2 การปฏิบัติต่อผู้อื่น					
ระหว่างกลุ่ม	.253	2	.126	.934	.394
ภายในกลุ่ม	40.853	302	.135		
รวม	41.106	304			
โดยรวมด้านการปฏิบัติ					
ระหว่างกลุ่ม	.067	2	.034	.259	.772
ภายในกลุ่ม	39.123	302	.130		
รวม	39.191	304			
2. ด้านการแสดงออก					
2.1 การแสดงออกทางกาย					
ระหว่างกลุ่ม	.071	2	.035	.182	.834
ภายในกลุ่ม	58.827	302	.195		
รวม	58.898	304			
2.2 การแสดงออกทางวาจา					
ระหว่างกลุ่ม	.209	2	.105	.507	.603
ภายในกลุ่ม	62.251	302	.206		
รวม	62.461	304			
โดยรวมด้านการแสดงออก					
ระหว่างกลุ่ม	.103	2	.052	.312	.732
ภายในกลุ่ม	50.004	302	.166		
รวม	50.461	304			
3. ด้านการมีระเบียบวินัย					
ระหว่างกลุ่ม	.365	2	.182	1.043	.354
ภายในกลุ่ม	52.857	302	.175		
รวม	53.222	304			
ความต้องการของผู้ปกครองโดยรวม					
ระหว่างกลุ่ม	.019	2	.010	.084	.920
ภายในกลุ่ม	34.885	302	.116		
รวม	34.905	304			

จากตาราง 10 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่มีอายุแตกต่างกันมีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการปฏิบัติ ด้านการแสดงออก และด้านการมีระเบียบวินัยไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 3.3 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบ ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

ความต้องการของผู้ปกครอง		ไม่เกิน 5,000 บาท (N=133)	5,001 – 10,000 บาท (N=107)	มากกว่า 10,000 บาท (N=65)
1. ด้านการปฏิบัติ				
1.1 การปฏิบัติต่อตนเอง	\bar{X} S ระดับ	3.34 .43 มาก	3.36 .50 มาก	3.38 .40 มาก
1.2 การปฏิบัติต่อผู้อื่น	\bar{X} S ระดับ	3.15 .37 มาก	3.11 .37 มาก	3.09 .34 มาก
โดยรวมด้านการปฏิบัติ	\bar{X} S ระดับ	3.25 .36 มาก	3.24 .38 มาก	3.24 .30 มาก
2. ด้านการแสดงออก				
2.1 การแสดงออกทางกาย	\bar{X} S ระดับ	3.10 .45 มาก	3.12 .45 มาก	3.19 .39 มาก
2.2 การแสดงออกทางวาจา	\bar{X} S ระดับ	3.31 .46 มาก	3.27 .48 มาก	3.32 .36 มาก
โดยรวมด้านการแสดงออก	\bar{X} S ระดับ	3.21 .42 มาก	3.19 .42 มาก	3.26 .33 มาก
3. ด้านการมีระเบียบวินัย				
	\bar{X} S ระดับ	3.06 .43 มาก	3.06 .43 มาก	3.07 .36 มาก
ความต้องการโดยรวม				
	\bar{X} S ระดับ	3.19 .34 มาก	3.18 .36 มาก	3.21 .27 มาก

จากตาราง 11 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่มีรายได้มากกว่า 10,000 บาท มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน และมีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท มีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.21, 3.19$ และ 3.18 ตามลำดับ)

ตาราง 12 เปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง (N=305)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านการปฏิบัติ					
1.1 การปฏิบัติตนเอง					
ระหว่างกลุ่ม	.088	2	.044	.212	.809
ภายในกลุ่ม	62.953	302	.208		
รวม	63.041	304			
1.2 การปฏิบัติต่อผู้อื่น					
ระหว่างกลุ่ม	.230	2	.115	.850	.428
ภายในกลุ่ม	40.876	302	.135		
รวม	41.106	304			
โดยรวมด้านการปฏิบัติ					
ระหว่างกลุ่ม	.009	2	.005	.036	.965
ภายในกลุ่ม	39.181	302	.130		
รวม	39.191	304			
2. ด้านการแสดงออก					
2.1 การแสดงออกทางกาย					
ระหว่างกลุ่ม	.328	2	.164	.846	.430
ภายในกลุ่ม	58.570	302	.194		
รวม	58.898	304			
2.2 การแสดงออกทางวาจา					
ระหว่างกลุ่ม	.144	2	.072	.350	.705
ภายในกลุ่ม	62.316	302	.206		
รวม	62.461	304			
โดยรวมด้านการแสดงออก					
ระหว่างกลุ่ม	.166	2	.083	.502	.606
ภายในกลุ่ม	49.942	302	.165		
รวม	50.108	304			
3. ด้านการมีระเบียบวินัย					
ระหว่างกลุ่ม	.002	2	.001	.005	.995
ภายในกลุ่ม	53.220	302	.176		
รวม	53.222	304			
ความต้องการของผู้ปกครองโดยรวม					
ระหว่างกลุ่ม	.029	2	.014	.125	.883
ภายในกลุ่ม	34.876	302	.115		
รวม	34.905	304			

จากตาราง 12 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีรายได้ต่างกัน มีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 3.4 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบ ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ความต้องการของผู้ปกครอง		ประถมศึกษา (N=117)	มัธยมศึกษาหรือ ต่ำกว่าปริญญาตรี (N=157)	ตั้งแต่ปริญญาตรี ขึ้นไป (N=31)
1. ด้านการปฏิบัติ				
1.1 การปฏิบัติต่อตนเอง	\bar{X} S ระดับ	3.31 .53 มาก	3.38 .41 มาก	3.46 .25 มาก
1.2 การปฏิบัติต่อผู้อื่น	\bar{X} S ระดับ	3.11 .40 มาก	3.12 .34 มาก	3.20 .33 มาก
โดยรวมด้านการปฏิบัติ	\bar{X} S ระดับ	3.21 .41 มาก	3.25 .32 มาก	3.33 .25 มาก
2. ด้านการแสดงออก				
2.1 การแสดงออกทางกาย	\bar{X} S ระดับ	3.09 .41 มาก	3.11 .46 มาก	3.31 .35 มาก
2.2 การแสดงออกทางวาจา	\bar{X} S ระดับ	3.27 .51 มาก	3.30 .42 มาก	3.39 .32 มาก
โดยรวมด้านการแสดงออก	\bar{X} S ระดับ	3.18 .43 มาก	3.21 .39 มาก	3.35 .30 มาก
3. ด้านการมีระเบียบวินัย				
ความต้องการโดยรวม	\bar{X} S ระดับ	2.99 .43 มาก	3.10 .41 มาก	3.15 .34 มาก
	\bar{X} S ระดับ	3.16 .37 มาก	3.20 .31 มาก	3.30 .24 มาก

จากตาราง 13 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่าปริญญาตรี และมีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.30, 3.20$ และ 3.16 ตามลำดับ)

ตาราง 14 เปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านการปฏิบัติ					
1.1 การปฏิบัติตนเอง					
ระหว่างกลุ่ม	.671	2	.336	1.625	.199
ภายในกลุ่ม	62.370	302	.207		
รวม	63.041	304			
1.2 การปฏิบัติต่อผู้อื่น					
ระหว่างกลุ่ม	.209	2	.104	.771	.464
ภายในกลุ่ม	40.897	302	.135		
รวม	41.106	304			
โดยรวมด้านการปฏิบัติ					
ระหว่างกลุ่ม	.362	2	.181	1.408	.246
ภายในกลุ่ม	38.829	302	.129		
รวม	39.191	304			
2. ด้านการแสดงออก					
2.1 การแสดงออกทางกาย					
ระหว่างกลุ่ม	1.243	2	.622	3.256	.040*
ภายในกลุ่ม	57.655	302	.191		
รวม	58.898	304			
2.2 การแสดงออกทางวาจา					
ระหว่างกลุ่ม	.343	2	.172	.835	.435
ภายในกลุ่ม	62.117	302	.206		
รวม	62.461	304			
โดยรวมด้านการแสดงออก					
ระหว่างกลุ่ม	.711	2	.356	2.174	.116
ภายในกลุ่ม	49.397	302	.164		
รวม	50.108	304			
3. ด้านการมีระเบียบวินัย					
ระหว่างกลุ่ม	1.039	2	.520	3.007	.051
ภายในกลุ่ม	52.183	302	.173		
รวม	53.222	304			
ความต้องการของผู้ปกครองโดยรวม					
ระหว่างกลุ่ม	.551	2	.275	2.420	.091
ภายในกลุ่ม	34.354	302	.114		
รวม	34.905	304			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (sig. \leq .05)

จากตาราง 14 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีการศึกษาระดับต่างกัน มีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแสดงออกทางกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 15 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน ด้านการแสดงออกทางกาย จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ระดับการศึกษา	\bar{X}	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรีขึ้นไป
ประถมศึกษา	3.09	-	.12	.22*
มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่าปริญญาตรี	3.11		-	.20
ปริญญาตรีขึ้นไป	3.31			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (sig. \leq .05)

จากตาราง 15 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแสดงออกทางกาย สูงกว่าผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3.5 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบ ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามสถานะทางสังคมของผู้ปกครอง

ตาราง 16 เปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามสถานะทางสังคมของผู้ปกครอง

ความต้องการของผู้ปกครอง	N		\bar{X}		S		t	p
	มุสลิมทั่วไป	ผู้ที่มีตำแหน่งทางศาสนา	มุสลิมทั่วไป	ผู้ที่มีตำแหน่งทางศาสนา	มุสลิมทั่วไป	ผู้ที่มีตำแหน่งทางศาสนา		
1. ด้านการปฏิบัติ								
1.1 การปฏิบัติต่อตนเอง	296	9	3.36	3.38	.46	.26	.182	.856
1.2 การปฏิบัติต่อผู้อื่น	296	9	3.12	3.17	.36	.30	.405	.686
โดยรวมด้านการปฏิบัติ	296	9	3.24	3.28	.36	.25	.323	.747
2. ด้านการแสดงออก								
2.1 การแสดงออกทางกาย	296	9	3.12	3.25	.44	.37	.858	.392
2.2 การแสดงออกทางวาจา	296	9	3.30	3.25	.45	.40	.336	.737
โดยรวมด้านการแสดงออก	296	9	3.21	3.25	.40	.36	.277	.782
3. ด้านการมีระเบียบวินัย	296	9	3.06	3.15	.42	.31	.650	.517
ความต้องการของผู้ปกครองโดยรวม	296	9	3.19	3.24	.34	.25	.430	.667

จากตาราง 16 พบว่า ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีสถานะทางสังคมต่างกันมีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อคิดเห็นอื่น ๆ

โดยคัดเลือกความคิดเห็นที่มีความถี่การตอบ 77 คน ซึ่งเป็นคำตอบทั้งหมดที่ได้มา คิดเป็นร้อยละ 25.25 ของ 305 คน พบว่าผู้ปกครองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ดีสำหรับโรงเรียนที่มีเด็กมุสลิม ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาวิชาที่เรียนควรเน้นการเรียนการสอนในเรื่อง

1.1 การปฏิญาณตน (73 คน) คิดเป็นร้อยละ 94.80 ของ 77 คน

1.2 การละหมาด (69 คน) คิดเป็นร้อยละ 89.61 ของ 77 คน

1.3 การรักษาความสะอาด (52 คน) คิดเป็นร้อยละ 67.53 ของ 77 คน

1.4 การสละมา (54 คน) คิดเป็นร้อยละ 70.13 ของ 77 คน

2. ด้านบทบาทของผู้ปกครองมุสลิมกับการจัดการเรียนการสอน

2.1 ผู้ปกครองควรดูแลการเรียนการสอนของลูกหลังเลิกเรียน เช่น การทบทวนสิ่งที่เรียนและปฏิบัติพร้อม ๆ กับลูก (77 คน) คิดเป็นร้อยละ 100 ของ 77 คน

2.2 พ่อแม่หรือผู้ปกครองดูแลเรื่องการศึกษาสนกิจเพราะเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองรับผิดชอบ (55 คน) คิดเป็นร้อยละ 71.42 ของ 77 คน

3. ด้านบทบาทของผู้บริหารกับการพัฒนาการเรียนการสอนที่เอื้อกับศาสนา

3.1 ผู้บริหารควรมีความรู้ในทุก ๆ ศาสนา เพื่อเข้าใจในข้อปฏิบัติและข้อจำกัดของแต่ละศาสนา เพื่อเอื้อให้แต่ละศาสนาอย่างเหมาะสม เช่น การจัดพิธีกรรมทางศาสนาแต่ละศาสนาเพื่อการเรียนรู้ของเด็ก การแต่งกาย (51 คน) คิดเป็นร้อยละ 66.23 ของ 77 คน

4. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านศาสนา

4.1 ควรสนับสนุนในการปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การละหมาด การสละมา การท่องดูอาร์ (59 คน) คิดเป็นร้อยละ 76.62 ของ 77 คน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนใน ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้มาสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครอบครัว ได้แก่ เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และสถานะทางสังคม

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน ด้านการปฏิบัติ การแสดงออก และการมีระเบียบวินัย มีความแตกต่างกันดังนี้

1. ผู้ปกครองที่มีเพศต่างกัน มีระดับความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมแตกต่างกัน
2. ผู้ปกครองที่มีอายุต่างกัน มีระดับความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมแตกต่างกัน
3. ผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันมีระดับความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมแตกต่างกัน
4. ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมแตกต่างกัน
5. ผู้ปกครองที่มีสถานะทางสังคมต่างกัน มีระดับความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามและเป็นผู้ที่มีบุตรเรียนชั้นอนุบาล 1 – 2 ปีการศึกษา 2546 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทุ่งครุ ดังนี้ โรงเรียนนาหลวง โรงเรียนสามัคคีบำรุง โรงเรียนบางมด (ตันเปาว์วิทยาการ) โรงเรียนราษฎร์บูรณะ โรงเรียนคลองรางจาก โรงเรียนวางราชพฤกษ์นุชมีอุทิศ โรงเรียนวัดทุ่งครุ และโรงเรียนซุสินทองประดิษฐ์อนุสรณ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โดยใช้ประชากร ทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 339 คน จากการส่งแบบสอบถามไปยังผู้ปกครองจำนวน 339 คนได้รับแบบสอบถามคืน 305 คน คิดเป็นร้อยละ 89.97

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นแบบสอบถามความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนา อิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และสถานะทางสังคม ข้อคำถามตอนนี้มีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับมาตราประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ จำนวน 50 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนที่มีเด็กมุสลิม เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ค่าทางสถิติต่าง ๆ ดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และสถานะทางสังคม โดยคำนวณหาค่าความถี่ ร้อยละ

วิเคราะห์ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) เป็นรายด้าน

เปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม ในเขตทุ่งครุ จำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ เพศ และสถานะทางสังคม โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

เปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมในเขตทุ่งครุ จำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ และระดับการศึกษา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way Analysis of Variance) ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มขึ้นไป และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe) และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในรูปตารางประกอบคำอธิบาย

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน ปรากฏผลสรุปเป็น

1. ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการให้มีการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนด้านการปฏิบัติ การแสดงออกและการมีระเบียบวินัย ระดับมาก
2. ผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามมีความต้องการต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนโดย จำแนกตาม เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจและสถานะทางสังคม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการด้านการแสดงออกทางกาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน พบว่าผู้ปกครองมีความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกการอภิปรายเป็น 3 ประเด็นดังนี้

1. ความต้องการของผู้ปกครองด้านการปฏิบัติ ซึ่งหมายถึง การแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและผู้อื่นในการอยู่ร่วมกันในสังคม ผู้วิจัยแบ่งพฤติกรรมเป็น 2 ด้าน คือ การปฏิบัติต่อตนเอง หมายถึง การทำกิจวัตรประจำวันของเด็กในการดูแลตนเอง เช่น การเลือกรับประทานอาหาร การขับถ่าย การรักษาความสะอาดของร่างกาย และการปฏิบัติต่อผู้อื่น หมายถึง การแสดงออกของเด็กในการตอบสนองความต้องการของผู้อื่น เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การปฏิบัติตนในห้องเรียน จากการวิจัยพบข้อที่ผู้ปกครองต้องการมากที่สุด ที่จะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1.1 ด้านการปฏิบัติต่อตนเองผู้ปกครองมีความต้องการให้ทางโรงเรียนส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด มีข้อ 10. เด็กควรแปรงฟันทุกครั้งหลังรับประทานอาหาร ข้อ 3. อาหารสำเร็จรูปที่จัดให้เด็กควรมีตรา "ฮาลาล" รับรอง ข้อ 2. ครูควรเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดอาหารให้กับเด็กมุสลิม ข้อ 8. ให้เด็กล้างมือให้สะอาดก่อนและหลังรับประทานอาหารด้วยน้ำสะอาด และข้อ 4. ครูควรเอาใจใส่ดูแลการรับประทานอาหารสำเร็จรูปของเด็กมุสลิม ซึ่งอภิปรายได้ดังนี้

การส่งเสริมความสะอาดในการรับประทานอาหาร คือ การให้เด็กแปรงฟันทุกครั้งหลังรับประทานอาหาร และการให้เด็กล้างมือด้วยสบู่ทั้งก่อนและหลังรับประทานอาหาร ซึ่งสัมพันธ์กับหลักปฏิบัติในการทำกิจวัตรประจำวันของศาสนาอิสลามในเรื่องการทำความสะอาดในเบื้องต้นที่เด็กควรได้ปลูกฝังให้เป็นลักษณะนิสัย เพราะความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา การที่มุสลิมรักษาไว้ซึ่งความสะอาดในเรื่องต่างๆ เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความศรัทธา กล่าวได้ว่าความสะอาดจัดเป็นคุณธรรมที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งนำไปสู่พฤติกรรม หรือการปฏิบัติในอันที่จะนำมาซึ่งความสุข ความเจริญและความสันติของมนุษย์ในสังคม ทั้งนี้เพราะหากมนุษย์ไม่มีความสะอาดในจิตใจ ขาดความบริสุทธิ์ใจหัวใจมีแต่โรคภัย พฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกมาย่อมต้องขาดความสะอาด ความถูกต้องชอบธรรมไปด้วย สำหรับการแปรงฟันนั้นเป็นสิ่งที่ท่านศาสดาทรงสอนและปฏิบัติไว้เป็นอย่างมากด้วยเห็นความสำคัญของสิ่งนี้ ความสะอาดของปากขึ้นอยู่กับความสะอาดของฟันเป็นสำคัญและปากจะเป็นประตูสำคัญที่สุดประตูหนึ่งที่เชื้อโรคจะเข้าสู่ร่างกาย หากปล่อยให้ปากมีกลิ่นที่ไม่สะอาดย่อมเป็นที่รังเกียจของคู่สนทนา และในเรื่องมารยาทในการบริโภคหรือการกิน การดื่มท่านศาสดาได้กล่าวไว้ว่า ความจำเริญของการรับประทานอาหาร คือ การชำระล้างมือก่อนกินและชำระล้างมือและปากหลังการกิน (เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2537 : 203) ซึ่งสัมพันธ์กับการศึกษาของ นันทา แทนธานี (2534 : 30-35) ในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กซึ่งสนับสนุนให้เด็กรักษาความสะอาดของฟันโดย การแปรงฟันและหัดใช้จันเป็นนิสัย ตลอดจนมีการฝึกให้มีสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหารด้วยการแปรงฟันให้เป็นเวลา จะเห็นได้ว่าความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธาที่มีต่อศาสนา ดังนั้นผู้ปกครองไม่เพียงต้องการให้ครูดูแลเรื่องความสะอาดในการรับประทานอาหารเท่านั้น ผู้ปกครองคาดหวังว่าครูสามารถปลูกฝังให้เด็กในระดับปฐมวัยในโรงเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมนี้และสร้างสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหารอีกด้วย

ด้านลักษณะอาหารที่จัดให้กับเด็กปฐมวัยในโรงเรียน ผู้ปกครองมีความต้องการให้ครูเห็นความสำคัญของการจัดอาหารให้กับเด็กมุสลิมโดยเฉพาะอาหารสำเร็จรูป เพราะอาหารที่มุสลิมสามารถรับประทานได้ต้องมีตราฮาลาล กล่าวคือเป็นอาหารที่อนุญาตให้รับประทานได้ ซึ่งอาหารที่มีตรา ฮาลาลนี้จะผ่านการตรวจสอบจากสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นอาหารซึ่งปรุงโดย เนื้อ เป็ด ไก่ และอื่นๆ ซึ่งเป็นสัตว์ที่ถูกฆ่าโดยมุสลิมเท่านั้น กล่าวคือศาสนาอิสลามห้ามรับประทานอาหารที่ไม่ได้เชือดตามหลักศาสนา รวมทั้งสัตว์ที่ตายเอง สัตว์ที่ตายด้วยการเจาะคอ สัตว์ที่ตายด้วยการถูกตี สัตว์ที่ตายเพราะพลัดตกจากที่สูง สัตว์ที่ตายเพราะถูกขวิดชน ถูกสัตว์ป่ากิน สัตว์ที่ล่าสัตว์อื่นเป็นอาหาร สัตว์ที่เชือดโดยมิได้กล่าวนามของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของตลอดจนเลือดของสัตว์ที่ได้จากการเชือดเป็นต้น (วิรัช ลังประเสริฐ, 2530 : 78-79) ดังนั้น การเลือกรับประทานอาหารสำเร็จรูปจึงเป็นเรื่องที่ผู้ปกครองมุสลิมเห็นว่ามีความสำคัญ เพราะในปัจจุบันมีอาหารสำเร็จรูปหลากหลายรูปแบบและมีการโฆษณาชวนเชื่อหรือมีโฆษณาของเล่นของแถม ซึ่งอาจจะทำให้เด็กเลือกรับประทานอาหารที่ไม่ถูกต้องตามหลักศาสนา โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยชอบของหวานที่เป็นขนมเพราะร่างกายเด็กปฐมวัยต้องการน้ำตาลเพื่อสร้างพลังงานให้กับร่างกาย รสหวานของขนมจึงเป็นสิ่งจูงใจเด็กมาก เพราะขนมส่วนใหญ่จะเป็นแป้งที่ให้น้ำตาลเมื่อเด็กได้ขนมจะทำให้เด็กสดชื่น (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2541 : 63) ซึ่งในภาวะปัจจุบันมีขนมปรุงแต่งสำเร็จรูปมากที่อาจมีการปรุงไม่เป็นที่ไปตามหลักศาสนาอิสลาม ดังนั้นครูที่มักเรียนมุสลิมควรที่จะเข้าใจและเห็นความสำคัญ เพราะการบริโภคอาหารเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่ทำให้มุสลิมแตกต่างไปจากศาสนาอื่น เป็นความแตกต่างที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งการมีสุขภาพที่ดีของมุสลิมทั้งสิ้น (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2537 : 193) สำหรับข้อที่ผู้ปกครองพอใจที่จะเตรียมอาหารมาให้เด็กกับประทานเองที่โรงเรียนผู้ปกครองมีความต้องการ อยู่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะผู้ปกครองประสงค์ให้เด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมของเด็ก ซึ่งในบางโรงเรียนสามารถจัดอาหารให้ถูกต้องตามหลักศาสนาได้ และโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครก็ได้จัดบริการอาหารกลางวันฟรี ซึ่งสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองได้ส่วนหนึ่งทำให้ผู้ปกครองมีความต้องการอยู่ในระดับน้อย ประกอบกับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองตามข้อมูลพื้นฐานร้อยละ 43.60 มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท

1.2 ด้านการปฏิบัติต่อผู้อื่นผู้ปกครองมีความต้องการให้ทางโรงเรียนส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด มีข้อ 4. เด็กทุกคนควรมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา เช่น กีฬาสี กิจกรรมรักการอ่าน ข้อ 5. ครูควรอนุญาตให้เด็กไปร่วมละหมาดตามหลักศาสนาในโรงเรียนได้ ข้อ 7. โรงเรียนควรจัดสถานที่สำหรับการละหมาดของเด็กอิสลามโดยเฉพาะ ข้อ 10. ครูควรสอนให้เด็กอิสลามรู้จักปฏิบัติตามพระจริยวัตรของศาสดา เช่น การให้ทาน การให้อภัยผู้อื่น และข้อ 9. เด็กมุสลิมควรเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับเพื่อน ซึ่งอภิปรายได้ดังนี้

ผู้ปกครองมีความต้องการให้เด็กทุกคนควรมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา เช่น กีฬาสี กิจกรรมรักการอ่าน กล่าวคือกิจกรรมใดที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาในข้อห้ามต่าง ๆ เด็กปฐมวัยในโรงเรียนสามารถปฏิบัติได้เช่นเดียวกับเพื่อนเพื่อการเรียนรู้ เพราะเด็กปฐมวัยสามารถซึมซับการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับเพื่อการพัฒนาการในทุกด้านของเด็กเช่น การที่เด็กได้เล่นได้กระทำการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพทางสมองของเด็ก (Sroufe.et.al : 1992) การจัดการศึกษาที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งสัมพันธ์กับขอบข่ายของการศึกษาในอิสลามที่ว่า การศึกษาแบบอิสลามนั้นผู้เรียนสามารถจะศึกษาวิชาใดก็ได้ที่ไม่เป็น

อันตรายต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในกรอบของอิสลาม (อามีนะห์ ตำรงค์ผล, 2544 : 106) ซึ่งเป็นไปได้ว่าผู้ปกครองได้เข้าใจถึงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กกับการเรียนรู้ทางสังคมจากการปฏิสัมพันธ์ ซึ่ง กุลยา ดันดิผลาซีวะ (2545 : 11) กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการสร้างเสริมประสบการณ์สัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการสร้างเสริมกิจกรรมทางสังคม

ทางด้านกิจกรรมทางศาสนา ผู้ปกครองต้องการให้เด็กปฐมวัยในโรงเรียนไปร่วมละหมาดตามหลักศาสนาในโรงเรียนได้และควรมีสถานที่ละหมาดของเด็กอิสลามโดยเฉพาะ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการละหมาดนั้นเป็นหลักการข้อสองจากห้าประการที่มุสลิมทั้งชายหญิงต้องปฏิบัติ ดังที่สมาคมนักปฏิสัมพันธ์ (วิวัช ลังประเสริฐ, 2530 : 78) กล่าวว่า การละหมาดไม่บังคับสำหรับเด็กชายหญิงที่ยังเล็ก แต่ผู้ปกครองต้องให้เด็กละหมาดเมื่อเขามีอายุ 7 ปี และผู้ปกครองต้องพิจารณาถึงโทษเมื่อเขาทั้งละหมาดหลังจากเขามีอายุ 10 ปี ดังพระวจนะของท่านศาสดามุฮัมมัดว่า " จงใช้ให้เด็กของท่านละหมาดเมื่อเด็กมีอายุครบ 7 ปี และลงโทษเมื่อเขาทั้งละหมาด เมื่อเขาอายุ 10 ขวบ " ตามที่ผู้ปกครองต้องการให้เด็กปฐมวัยในโรงเรียนร่วมละหมาดในโรงเรียนได้นั้น อาจเพื่อเป็นการปลูกฝังการละหมาดให้กับเด็กตั้งแต่ยังเล็ก หากที่โรงเรียนมีการจัดให้ละหมาดในเด็ก 7 ปีขึ้นไป ซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการซึมซับและการได้เห็นตัวอย่างจากบุคคลซึ่งเกิดจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนจะเลียนแบบและ การเลียนแบบนี่จะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของต้นแบบ (วาสนา บุญจันทร์, 2539 : 11 ; อ้างอิงจาก Bandura, 1977 : 10 – 29)

สิ่งที่ผู้ปกครองมีความต้องการน้อย คือการให้เด็กมุสลิมเล่นกับเด็กมุสลิมเท่านั้น อาจเป็นเพราะเด็กปฐมวัยในโรงเรียนนั้น เด็กมีพัฒนาการทางสังคมตามวัยดังเช่น กุลยา ดันดิผลาซีวะ (2542 : 69) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยว่า การเล่นกับเพื่อนมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางสังคม สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนทั้งนี้เพราะการเรียนรู้สังคมที่บ้านเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมเบื้องต้นให้เด็กเท่านั้น สังคมนอกบ้านซึ่งเป็นสังคมใหญ่กว่า จะช่วยให้เด็กเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพ การปรับตัวและการแก้ปัญหาทางสังคม การเล่นทำให้เด็กแต่ละคนมีความเป็นตนเอง (egocentric) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของเด็กก่อนวัยเรียน เพราะต้องพึ่งเพื่อน ต้องเข้าใจเพื่อนและยอมรับกฎจึงจะเล่นกับเพื่อนได้ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม การมีเพื่อนเป็นความต้องการจำเป็นของคนทุกคน ดังนั้น ผู้ปกครองจึงไม่ต้องการให้เด็กมุสลิมเล่นกับเด็กมุสลิมเท่านั้น

2. ความต้องการของผู้ปกครองด้านการแสดงออก หมายถึง ลักษณะการกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ใน การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ผู้วิจัยแบ่งการแสดงออกเป็น 2 ทาง คือ การแสดงออกทางกายซึ่งหมายถึง การแสดง กิริยาท่าทางขณะพบปะกับผู้อื่น และการปฏิบัติที่เหมาะสมตามหลักศาสนา เช่น การไหว้ การแต่งกาย การปฏิบัติ กิจกรรมหน้าเสาธง และการแสดงออกทางวาจา หมายถึง การใช้คำพูดและภาษาในการสื่อสารกับบุคคลอื่น เช่น การทักทาย การกล่าวอำลา การกล่าวคำแสดงตนต่อหน้าผู้อื่น จากการศึกษาวิจัยพบข้อที่ผู้ปกครองต้องการมากที่สุด ที่จะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

2.1 ด้านการแสดงออกทางกายผู้ปกครองมีความต้องการให้ทางโรงเรียนส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด มีข้อ 10. ควรฝึกนิสัยเด็กผู้หญิงในการเปลี่ยนเครื่องแต่งกายในที่มิดชิด ข้อ 3. ควรให้เด็กมุสลิมกล่าวสละมทุกครั้ง เมื่อพบครูและเพื่อนที่เป็นมุสลิม และข้อ 2. ให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงได้ ยกเว้น การสวดมนต์ ซึ่งอภิปรายได้ดังนี้

ผู้ปกครองต้องการปลูกฝังลักษณะนิสัยในการเปลี่ยนเครื่องแต่งกายในที่มีดซิด สืบเนื่องจากหลักของ ศาสนาอิสลามเกี่ยวกับการแต่งกาย ได้บัญญัติเอาไว้ว่า ห้ามสตรีเปิดเผยส่วนของร่างกายโดยให้ใส่เสื้อผ้าคลุม ร่างกายในที่มีดซิด ส่วนผมต้องปิดด้วยผ้าคลุมศีรษะเมื่อออกนอกบ้านเพราะว่าจะได้ไม่เป็นที่สังเกตและถูกเวรอาชญากรรม การกระทำเช่นนี้เป็นสิ่งที่ไม่ให้เกิดอารมณ์โกรธจากผู้พบเห็น (วิรัช ลังประเสริฐ, 2530 : 79) และที่โรงเรียนในระดับปฐมวัยก็จัดให้เด็กมีการเปลี่ยนชุดนอนในการพักผ่อนตอนกลางวัน ดังนั้นผู้ปกครองจึงเห็นว่าควรควรได้ฝึก สุนิษัยในการเปลี่ยนเครื่องแต่งกายในที่มีดซิดตั้งแต่เด็กเพื่อติดเป็นนิสัยให้รู้จักการระมัดระวังในการเปิดเผยส่วน ต่างๆ ของร่างกายให้ผู้อื่นเห็น และสอดคล้องตามหลักศาสนาด้วย

ผู้ปกครองเห็นว่าควรปลูกฝังให้เป็นลักษณะนิสัย คือ การกล่าวสละมทุกครั้งเมื่อพบครูและเพื่อนที่เป็น มุสลิม เพราะศาสนากำหนดให้มุสลิมเมื่อพบปะกันให้กล่าวสละม คือผู้ทักทายให้กล่าวว่า "อัสสะลามูอะลัยกุม" ผู้รับการทักทายต้องกล่าวว่า "วะอะลัยกุมุสสะลาม" การกล่าวสละมเป็นวัฒนธรรมหนึ่งของอิสลามในการทักทาย ด้วยการให้และรับสละมอันเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดสายสัมพันธ์แห่งความรัก ความปรารถนาดีต่อกันหรือที่ก่อให้เกิด สัมพันธภาพและภราดรภาพและยังเป็นการขอพรจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้า ให้โปรดประทานความสันติสุขแก่ผู้ที่พบกัน (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2537 : 174) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าในเด็กปฐมวัยสามารถปฏิบัติได้เพราะถือเป็นการทักทาย ตามหลักศาสนาแต่ที่ยังไม่ปรากฏอยู่อาจเป็นเพราะครูพุทธไม่เข้าใจหลักศาสนาและภาษาที่ยากต่อการพูด

ส่วนการแสดงออกทางกายที่ผู้ปกครองมีความต้องการอยู่ในระดับน้อย ในข้อที่ให้เด็กหญิงเด็กชาย แต่งกายถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้สังคม สืบเนื่องจากข้อกำหนดเบื้องต้นเกี่ยวกับการ แต่งกาย กล่าวคือการแต่งกายสำหรับผู้ชายให้ปกปิดอวัยวะอย่างน้อยที่สุดตั้งแต่สะดือจนถึงหัวเข่า ห้าม แต่งกายด้วยผ้าไหม และห้ามใช้เครื่องประดับประเภททองคำ เงิน สำหรับผู้หญิงให้ปกปิดตั้งแต่คอไปจนถึง ข้อมือและข้อเท้า อนุญาตให้ผู้หญิงเปิดเผยส่วนของร่างกายได้เฉพาะใบหน้ากับมือเท่านั้น ห้ามผู้หญิงแต่งกาย วัตถุที่แสดงให้เห็นสัดส่วนของร่างกาย ห้ามใช้ผ้าบางโปร่งแสงที่สามารถมองเห็นถึงสิ่งที่อยู่ภายใน และผู้หญิง ต้องมีผ้าคลุมศีรษะด้วย (ประกายจันทร์ เหล่าอ่อน, 2539 : 10-11) จึงทำให้ผู้ปกครองไม่ต้องการให้เด็กหญิงชาย แต่งกายตามกฎระเบียบของโรงเรียน แต่อาจเลือกแต่งกายตามความเหมาะสม เช่น เด็กชายสวมกางเกงขายาว มาโรงเรียนได้ ในขณะที่เด็กหญิงสามารถใส่เสื้อผ้าแขนยาวและมีผ้าคลุมผมตามหลักศาสนา ถ้าผู้ปกครองประสงค์ จะปลูกฝังเด็กเพราะไม่ขัดกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน

2.2 ด้านการแสดงออกทางวาจา ผู้ปกครองมีความต้องการให้ทางโรงเรียนส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด มีข้อ 4. เด็กควรกล่าว "บิซมิลลาฮ์" ก่อนการรับประทานอาหารและกล่าว "อัลฮัมดุลิลลาฮ์" หลังรับประทานอาหาร ข้อ 8. ครูควรฝึกให้เด็กเห็นความสำคัญของการปฏิบัติศาสนกิจ ข้อ 1. ควรอนุญาต ให้เด็กกล่าว "อัสสะลามูอะลัยกุม" เพื่อทักทายเพื่อนและครูที่เป็นมุสลิมทุกครั้งที่ได้พบ และข้อ 3. สำหรับเด็กมุสลิม ให้เด็กกล่าวคำปฏิญาณตนว่า "อัสฮะดูลิลลาฮิลลาอิลลาฮ์" ในพิธีหน้าเสาธงทุกวัน ซึ่งอภิปรายได้ดังนี้

เกี่ยวกับการขอพรขณะปฏิบัติกิจกรรมประจำวันที่โรงเรียน เช่น การกล่าว "อัสสะลามูอะลัยกุม" เพื่อทักทายเพื่อนและครูอิสลามเมื่อพบกัน การกล่าว "บิซมิลลาฮ์" ก่อนการรับประทานอาหาร และกล่าว "อัลฮัมดุลิลลาฮ์" หลังรับประทานอาหาร ข้อ การกล่าวขอพรก่อนและหลังการเข้าห้องน้ำ การกล่าวปฏิญาณตน สำหรับความต้องการในด้านนี้อาจสืบเนื่องมาจาก มุสลิมคือผู้ที่มีความศรัทธา ความตระหนักว่า ทุกสรรพสิ่งใน จักรวาลรวมทั้งทุกชีวิตถูกบังเกิดขึ้นด้วยความเมตตาปราณีจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้า และทุกชีวิตจะต้องกลับคืนสู่พระองค์

ดังนั้นวิถีชีวิตของมุสลิมจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งการรำลึกถึงพระองค์ ด้วยการสรรเสริญ ด้วยกราบขอบพระคุณ ขอความเมตตาจากพระองค์ ขอภัยผิดจากพระองค์ ฯลฯ อยู่ตลอดเวลา (เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2537 : 147) ส่วนการกล่าวปฏิญาณตนทางศาสนาอิสลามถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดของมุสลิมทั่วโลก ในการที่จะประกาศความศรัทธาในการยอมรับสภาพของพระผู้เป็นเจ้าเพียงพระองค์เดียว และเป็นหลักการข้อแรกในห้าประการของหลักการอิสลามอีกด้วย (วิรัช ลังประเสริฐ. 2530 : 73) และสำหรับการขอพรในกิจกรรมต่างๆ นั้น เช่น ก่อนและหลังเข้าห้องน้ำ เป็นการปฏิบัติตามพระจริยวัตรของศาสดาซึ่งหากถือปฏิบัติก็จะได้รับผลตอบแทนจากพระผู้เป็นเจ้า จะเห็นได้ว่ารายละเอียดต่าง ๆ ในการขอพรนั้นครูและผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมของแต่ละศาสนา ซึ่งผู้ปกครองได้เสนอข้อคิดเห็นว่าควรจัดให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การเชิญผู้ปกครองที่มีความรู้ทางศาสนามีส่วนในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น นอกจากนี้เพื่อเป็นการให้ความรู้กับครูที่ฟังปฏิบัติต่อเด็กต่างศาสนาและเพื่อเป็นการสร้างให้ชุมชนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อครูและโรงเรียนต่อไป

จากการศึกษาของ เอื่องอรุณ เนื่องศรี (2545 : 5-7) พบว่า การพัฒนาการศึกษาเพื่อสังคมยุคใหม่เป็นการแข่งขันกันก็จริงแต่สิ่งที่โรงเรียนต้องตระหนักเสมอ คือ การสร้างให้เด็กได้เรียนรู้ตามพัฒนาการ ตามอายุ การให้เด็กรู้จักสังเกต สัมผัส เด็กจะได้เรียนรู้ด้วยการซึมซับเป็นอย่างดีแต่ทั้งนี้ต้องเป็นการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนต้องใส่ใจอยู่เสมอกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของชุมชน พร้อมปรับและพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการ โรงเรียนต้องเป็นสถานที่ที่ชุมชนสัมผัสได้ มิใช่เป็นที่เฉพาะของครูและนักเรียนเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประภาญจน์ เหลาอ่อน. (2539 : 80) ที่ว่าผู้บริหารจะต้องเห็นความสำคัญและสนับสนุนแหล่งประสบการณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยเริ่มจากการช่วยให้บรรดาผู้ใหญ่ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่ตนมีอยู่ เกิดความภูมิใจ โดยจัดเป็นกิจกรรมหรือโครงการเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรม จากแนวคิดดังกล่าว ส่วนภาควิชาควรให้ความสำคัญในเชิงศาสนาวัฒนธรรมซึ่งอาจจัดให้มีการอบรมครู ผู้บริหารที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นที่ต่างศาสนาเพื่อการเรียนรู้ซึ่งกันและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

3. ความต้องการของผู้ปกครองด้านการมีระเบียบวินัย หมายถึง การบังคับควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เวลา เป็นไปตามเงื่อนไข กฎ เกณฑ์ กติกา หรือข้อตกลงที่สังคมกำหนดไว้ เช่น การละหมาด การปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ จากการวิจัยพบข้อที่ผู้ปกครองต้องการมากที่สุด ที่จะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

ด้านการมีระเบียบวินัยผู้ปกครองมีความต้องการให้ทางโรงเรียนส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด มีข้อ 1. เด็กควรปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนเพื่อเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม และข้อ 7. ครูควรสอนเด็กมุสลิมตามหลักปฏิบัติทางศาสนา ซึ่งอภิปรายได้ดังนี้ผู้ปกครองเห็นว่า เด็กควรปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนเพื่อเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมและครูควรสอนเด็กมุสลิมตามหลักปฏิบัติทางศาสนา ในข้อนี้อาจเป็นเพราะเด็กปฐมวัยยังอยู่ในวัยที่เน้นการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งสัมพันธ์กับการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมของ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542ข : 24) ซึ่งกล่าวว่าพฤติกรรมทางสังคมเป็นทักษะทางสังคมด้านมนุษยสัมพันธ์ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เด็กต้องได้รับการกระตุ้นให้รู้จักการเล่นร่วมกับผู้อื่น สัมพันธ์กับผู้อื่น การให้เด็กมีโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับเด็กอื่นจะทำให้เด็กเรียนรู้การมีส่วนร่วม

การแบ่งปัน การตอบสนองตามความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น แต่ในขณะที่เดียวกันก็ควรได้สอนให้เด็กได้ปฏิบัติตามหลักศาสนาและสัมพันธ์กับการศึกษาของ สุชา จันทรเอม. (2536 : 229) เกี่ยวกับวิธีการฝึกฝนเด็กเพื่อจะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคมได้ เด็กที่อยู่ในวัฒนธรรมต่าง ๆ กันมักจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน บิดามารดาและครูจะเป็นผู้ถ่ายทอดให้เด็กถึงวัฒนธรรมของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ลักษณะของวัฒนธรรมเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดแนวทางการฝึกฝนเด็กว่าจะเติบโตขึ้นเป็นคนชนิดใด ซึ่ง ชูนิล (วราภรณ์ รักรวิชัย. 2540 : 21 ; อ้างอิงจาก Sunal : 1990) เชื่อว่า เด็กที่ได้รับการยอมรับในวัฒนธรรมของตนจากสังคมจะพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อวัฒนธรรมของชุมชนของตน ซึ่งจะเกิดความรู้สึกที่ดีและภาคภูมิใจในสถานภาพของตน ดังนั้นผู้ปกครองจึงเห็นว่าควรจะฝึกฝนเด็กในเรื่องศาสนาตั้งแต่เด็กอยู่ในระดับปฐมวัย

ส่วนเรื่องการร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนได้แก่อข้อ 2. เด็กไม่ควรเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น การไหว้ครู การแห่เทียน เด็กมุสลิมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือพิธีกรรมตามประเพณีได้ โดยให้หนึ่งหนึ่งเพื่อการเรียนรู้เพื่อน เด็กสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนาอื่นได้แต่ไม่ต้องร่วมกิจกรรม เด็กมุสลิมสามารถเข้าไปใน ศาสนสถานอื่นได้เพื่อการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก จะเห็นว่าผู้ปกครองมีความต้องการที่สัมพันธ์กันในเรื่องการจัดการเรียนการสอนซึ่งสามารถจัดให้เด็กได้ตามปกติ แต่ในเนื้อหาที่เกี่ยวกับศาสนา ผู้ปกครองคิดว่าสามารถให้เด็กได้เรียนรู้ในศาสนาอื่นได้แต่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่ขัดต่อหลักศาสนา เช่น การประดิษฐ์กระทงในประเพณีลอยกระทง หรือสามารถหนึ่งหนึ่งๆ ขณะเข้าร่วม กิจกรรมตามประเพณีได้ เช่น การไหว้ครู เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นได้ แต่ในขณะที่เดียวกันเพื่อป้องกันความสับสนกับเด็ก ครูควรอธิบายให้เข้าใจในแต่ละกิจกรรมของแต่ละศาสนาและประเพณี เพื่อการเข้าใจอันดีและการเรียนรู้ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งสัมพันธ์กับการศึกษาเรื่อง การศึกษาความต้องการของผู้นำชาวไทยมุสลิมที่มีต่อโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนชาวไทยมุสลิม ในเขตกรุงเทพมหานคร ของ วิรัช ลังประเสริฐ. (2530 : 75) ที่ประชาชนในชุมชนต้องการให้ข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในท้องถิ่นนี้ได้เรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ตลอดจนได้มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นในหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนาอิสลาม เพราะถ้าเข้าใจจะทำให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น น่าจะมีการส่งเสริมลักษณะดังกล่าวให้เกิดขึ้นในตัวครูซึ่งเป็นผู้สอน หากครูไม่มีความรู้ความเข้าใจจะไม่สามารถอธิบายให้เด็กเข้าใจได้ จะเห็นได้ว่าการถ่ายทอดวัฒนธรรมในช่วงนี้จะทำให้เด็กได้เรียนรู้ได้ดีกว่า และโดยเฉพาะในโรงเรียนเด็กเริ่มเข้าสังคม การเรียนรู้สังคมใหม่กับสังคมที่บ้านอาจทำให้เด็กสับสนได้ ดังนั้นผู้ที่ช่วยให้เด็กลดความสับสนดังกล่าวคือ ครู ซึ่งสอดคล้องกับ กุลยา ดันติผลสาชีวะ (2542ข : 23) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนว่า คุณภาพของโรงเรียนปฐมวัยจะได้ต้องมีผู้ปกครองมา มีส่วนร่วมในการจัดการกับเด็ก โรงเรียนไม่สามารถสอนโดยแยกเด็กออกจากครอบครัว เด็กควรได้เรียนรู้ร่วมกันทั้งโรงเรียนและผู้ปกครอง การที่โรงเรียนทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมได้จะมีประโยชน์กับเด็กมาก มีผู้ปกครองไม่น้อยที่สนใจกิจกรรมในโรงเรียน ครูควรให้ออกโอกาสแก่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม สิ่งที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง คือ คุณค่าของสัมพันธ์ของผู้ปกครองเมื่อพบโรงเรียน ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปกครอง นักเรียนและโรงเรียนกล่าวคือ 1) ผู้ปกครองและโรงเรียนได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับสถานการณ์ทางบ้านและโรงเรียนของเด็ก ที่ผู้ปกครองสามารถบอกครู ครูสามารถบอกผู้ปกครองที่จะนำไปสู่การพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพได้ ลดข้อขัดแย้งระหว่างครูและผู้ปกครอง 2) ผู้ปกครองและโรงเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกับพัฒนาการเด็ก การสอนเด็ก หลักสูตรและการดำเนินการร่วมมือเชิงบริหารงานการศึกษา

ร่วมกันระหว่างครูและโรงเรียน 3) โรงเรียนสามารถใช้โอกาสการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ทั้งทางด้านการเลี้ยงดู พัฒนาการการร่วมแก้ปัญหาเด็กจากการเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสานต่อการเรียนของเด็กระหว่างโรงเรียนและบ้านด้วย ดังนั้นการศึกษาสำหรับผู้ปกครองจะบรรลุจุดประสงค์ได้เป็นอย่างดีนั้น ต้องทำให้ผู้ปกครองมีจิตสำนึกในการปฏิบัติตามบทบาทของการเป็นผู้ปกครองให้สูงขึ้น มีอิสระสร้างสรรค์ ปรับปรุง และพัฒนาการดูแลด้วยการตัดสินใจด้วยตนเองที่ดีและมีเหตุผล ซึ่งการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายนี้ได้ ขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพที่ดีของโรงเรียนกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมโรงเรียนพร้อมให้ข้อมูลและการตัดสินใจร่วมกัน

ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนผู้ปกครองเห็นว่า ครูควรหลีกเลี่ยงการประดิษฐ์ที่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม เช่น การประดิษฐ์กระทง และเด็กสามารถประดิษฐ์สื่อการเรียนได้ทุกเทศกาลเพราะถือว่าเป็นการเรียนรู้นี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองเห็นความสำคัญในการศึกษาที่จะเรียนรู้ได้ในทุกเรื่องเพื่อการเรียนรู้สังคมและเรียนรู้โลกปัจจุบัน เพราะสังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงแข่งขันไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบท การเปลี่ยนแปลงของสังคมมีผลกระทบโดยตรงต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แต่สิ่งที่สำคัญที่ผู้ปกครองทุกรุ่นต้องยึดเสมอ คือการมุ่งดูแลและส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้มีการเจริญเติบโตอย่างเต็มศักยภาพทั้งทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์สังคม ด้านสติปัญญาและรวมทั้งด้านจริยธรรม (จنگล คำมี, 2544 : 45) ซึ่งสัมพันธ์กับความสำคัญของการศึกษาดมหลักศาสนาที่ว่า " อิสลามเน้นหนักในเรื่องของการศึกษาเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะการศึกษาทำให้นุชนชาติเกิดการพัฒนา การศึกษาจะเป็นประโยชน์ทั้งในดุนยาและอาคิรัตโดยเป็นประโยชน์ทั้งกับตนเอง คนในความรับผิดชอบตลอดจนคนในสังคม " ดังนั้น เป้าหมายการศึกษาในอิสลามจึงมิใช่เพื่อการเอาตัวรอดแต่เพียงตนเองทั้งในโลกนี้และโลกหน้าแต่เพียงลำพัง ดังนั้นผู้ที่มีความรู้จึงต้องทำหน้าที่บอกกล่าว ตักเตือนเชิญชวนบุคคลอื่นให้อยู่ในหนทางที่ถูกต้อง (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2537 : 126) ซึ่งจากผลการวิจัยยังพบว่าผู้ปกครองมีความต้องการในเรื่องบทบาทของผู้ปกครองที่ควรดูแลการเรียนการสอนของลูกหลังเลิกเรียน เช่น การทบทวนสิ่งที่เรียนและปฏิบัติศาสนกิจพร้อมๆ กับลูก มีความดีในการตอบ 77 คน ร้อยละ 100 ของผู้ตอบหรือร้อยละ 25.25 จากแบบสอบถามทั้งหมด ซึ่งตามหลักศาสนาถือเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครองในการถ่ายทอดอิสลามทั้งในเรื่องความศรัทธาและการปฏิบัติ ตลอดจนการศึกษาคัมภีร์อัลกุรอานหากผู้สอนเพียงให้อ่านได้ ท่องจำได้ แต่ไม่เข้าใจความหมาย หากสอนโดยบอกแต่ว่าต้องไม่ทำเช่นนั้น เช่น ต้องไม่กินหมู แต่ต้องละหมาด ฯลฯ โดยไม่ได้ให้เด็กทราบเหตุผล ให้เกิดความเข้าใจ แต่สอนในลักษณะบังคับหรือบอกๆ ไปพอให้พ้นหน้าที่ การสอนลักษณะนี้จึงเป็นอันตรายต่อเด็ก เพราะเมื่อเกิดความไม่เข้าใจ ไม่ศรัทธาทุกอย่างจะเป็นเรื่องของการบินบังคับ และเมื่อถูกเพื่อน ๆ ตามเขาจะไม่สามารถตอบได้ ทำให้ขาดความเชื่อมั่นและอาจไม่กล้าแสดงตนเป็นมุสลิมอีกต่อไป (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2537 : 134) จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการทำให้ลักษณะของชีวิตความเป็นอยู่และการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกัน การพัฒนาของมนุษย์ต้องอาศัยแรงขับเคลื่อนทางชีววิทยา วัฒนธรรมจึงแสดงให้เห็นถึงการใช้นโยบายของชีวิตอย่างพอเพียงและเหมาะสม สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดช่วงประสบการณ์ของเด็กแต่ละคนซึ่งมีผลต่อพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ของเด็ก (สุมน อมรวิวัฒน์, 2534 : 270)

4. เปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามเพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสถานะทางสังคม พบว่า ผู้ปกครองที่มีเพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสถานะทางสังคมต่างกันมีความต้องการไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะผู้ปกครองที่ นับถือศาสนาอิสลามมีวิถีในการดำเนินชีวิตหรือรูปแบบแห่งพฤติกรรมของมุสลิมตลอดจนสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นมา ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความศรัทธาในพระเจ้าเป็นเจ้าเพียงองค์เดียว และ มุฮัมหมัด (ศอลย) คือศาสนทูตของพระองค์ ทำให้การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยไปในทางเดียวกัน ซึ่งสัมพันธ์กับ ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ (2539 : 254) ที่ว่า "อิสลาม" อบรมแต่ละบุคคลให้เป็นศาสนิกชนที่ดีพร้อมในความประพฤติ ศีลธรรม มารยาท อณามัย รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ มีความเสียสละเพื่อสันติสุขของส่วนรวม บุคคลผู้เลื่อมใสและประพฤติดีอยู่ในคำสอนเช่นนี้ จะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้เสมอ อิสลามถือว่าศาสนาเป็นคำสอนที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่เป็นความเชื่อถือที่เป็นมवलความรำลึกจากวัตถุบุคคลหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มุสลิมไม่มีเพียงแต่จะต้องเป็นผู้เลื่อมใสในอิสลามเท่านั้น ยังจะต้อง "ประพฤติอิสลาม" ด้วยเป็นอาจิดตามกรอบแห่งหลักธรรม และวินัยปฏิบัติเป็นการเสมอภาคกันทุกคนด้วย สังคมจึงจะยอมรับว่าเป็น "สมาชิก" แห่งศาสนาเดียวกัน ทั้งนี้ได้หมายความว่า มุสลิมทุกคนต้องเท่ากัน ในการปฏิบัติตนตามอิสลามชั้นอุดม เพราะแต่ละบุคคลย่อมมีร่างกายอุปนิสัยใจคอ พฤติการณ์ สิ่งแวดล้อม และความเคยชินต่างกัน เป็นธรรมดาแต่จะอย่างไรก็ตาม มุสลิมจำต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับคำสอนตามแรงศรัทธาและตามแต่ร่างกายจะอำนวยให้ ข้อแตกต่างระหว่างมุสลิมจะมีอยู่ที่ตรงที่ ใครจะประพฤติตัวให้ใกล้เคียงอุดมการณ์มากน้อยกว่ากัน มิใช่แตกต่างกันในระหว่างผู้ประพฤติธรรมฝ่ายหนึ่งกับผู้ไม่ประพฤติธรรมเลยก็ได้ อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเสาวนีย์ จิตต์หมวด (2537 : 381) กล่าวว่าเมื่อวัฒนธรรมอิสลามไม่ได้มีที่มาจากเพียงความคิดความเชื่อของมนุษย์แต่ละคนหรือคนหนึ่งคนใดเท่านั้น หากแต่มาจากพระเจ้าเป็นเจ้าเป็นสำคัญ ฉะนั้นวัฒนธรรมอิสลามจึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สถานที่ สิ่งแวดล้อม หรือค่านิยมของมนุษย์ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมอิสลามจึงถูกจัดว่าเป็นวัฒนธรรมที่แข็ง และด้วยเหตุนี้มุสลิมทุกคนจึงมีหน้าที่ทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมอิสลามให้แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไป และมีหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมอิสลามให้คงอยู่ต่อไป ดังนั้นผู้ปกครองจึงเห็นว่าการถ่ายทอดให้เด็กได้เรียนรู้ในวัฒนธรรมอิสลามตั้งแต่ยังเล็กจะทำให้เด็กซึมซับวัฒนธรรมอิสลามได้ดีกว่าเริ่มเมื่อเด็กโตแล้ว ซึ่งพัฒนาการทางสังคมก็เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอิสลามที่เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้และผู้ปกครองก็ประสงค์ให้ ครูได้มีส่วนสานความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนเพื่อให้เด็กเรียนรู้ในทางเดียวกัน ดังนั้นครูจึงควรมีความรู้ ความเข้าใจในการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและความเหมาะสมตามวัยของเด็ก เพื่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและผู้ปกครองต่อไป

5. เปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความต้องการต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานในการวิจัย โดยผลการวิจัยพบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในด้าน การแสดงออกทางกาย ซึ่งหมายถึง การแสดงกิริยาท่าทางขณะพบปะกับผู้อื่น และการปฏิบัติที่เหมาะสมตาม หลักศาสนา สูงกว่าผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า

การศึกษาของพ่อแม่มีผลต่อการเลี้ยงดูเด็กใน 2 กรณี พ่อแม่ที่มีการศึกษาดีอาจมีอาชีพที่ด้อยมาให้การดูแลเด็กในแง่การศึกษาให้ความสนใจมาก ในขณะที่ครอบครัวที่มีการศึกษาต่ำจะให้ความสนใจกับการทำมาหากินมากกว่า ด้วยลักษณะที่ต่างกันนี้ทำให้โอกาสของเด็กต่อการพัฒนาตามวัยอันควรลดลง เด็กก่อนวัยเรียนจึงได้รับการดูแลที่แตกต่างกัน (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542ก : 148) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วรณา บุญนวน (2541 : 13) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม ที่ว่าการศึกษาของบิดามารดาเป็นปัจจัยภายในบุคคลที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจต่อข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ความรู้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการพิจารณากระทำสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผล ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสและแนวโน้มในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลบุตร และแนวบุตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของบุตร มีการติดต่อกับแหล่งประโยชน์ต่างๆ ได้มากกว่าและง่ายกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า และอาจเป็นเพราะในปัจจุบันการแสดงออกทางศาสนาในสังคมยังไม่ชัดเจน มุสลิมบางคนยังไม่เห็นความสำคัญของการปฏิบัติศาสนกิจ จึงไม่ยอมที่จะแสดงตนในทางศาสนาทำให้ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีคิดว่าในด้านการแสดงออกทางกายนั้น ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยทุกคนควรได้เห็นความสำคัญในการปฏิบัติศาสนกิจดังกล่าวเพื่อความคงไว้ซึ่งศาสนาต่อไป ในขณะที่ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาเองก็มีความต้องการในการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมในด้านการแสดงออกเช่นกัน แต่เห็นควรให้เด็กค่อย ๆ เรียนรู้เพราะเด็กในวัยนี้ยังเล็กและอาจจะสับสนในพฤติกรรมต่าง ๆ ทางสังคมได้ หากไม่มีการปลูกฝังมาตั้งแต่เกิด ซึ่งสัมพันธ์กับการศึกษาของเสาวนีย์ จิตต์หมวด (2537 : 134) ที่ว่าผู้ที่อยู่ในฐานะพ่อแม่จะต้องทำหน้าที่ต่างๆ ที่อิสลามได้กำหนดไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอบรมสั่งสอนเพื่อให้ลูก ๆ ปฏิบัติในสิ่งที่พระองค์ทรงใช้และละเว้นในสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม เพราะการปฏิบัติดังกล่าวจะเป็นหนทางให้พ้นจากไฟนรกและได้รับสวรรค์เป็นการตอบแทนในปรโลก ซึ่งการที่พ่อก็ดี แม่ก็ดีจะทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างดี พ่อแม่ นั้นจะต้องมีความรู้หรือผ่านการศึกษาหาความรู้และเป็นผู้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง และสม่ำเสมอ เพราะบิดามารดาที่ขาดความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการทางสังคมและบุคลิกภาพของเด็กเป็นผู้สร้างพื้นฐานที่ไม่มั่นคงแก่เด็กเป็นเหตุที่ทำให้เด็กเติบโตเป็นบุคคลที่ไม่มีคุณภาพ จนก่อให้เกิดปัญหาต่อตัวเองและสังคม (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2523 : 6-26) ดังนั้นความรู้ความเข้าใจของบิดามารดาในเรื่องเด็กเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาและส่งผลต่อพัฒนาการเด็ก

จากผลการวิจัยจะสังเกตได้ว่าผู้ปกครองไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดต่างให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมกับเด็กปฐมวัยเพราะเด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ประสบการณ์รอบตัว โดยประสบการณ์ที่เด็กได้รับในระยะ 5 ปีแรกมีความสำคัญต่อเด็กมากเพราะเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพเมื่อเด็กโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ และผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชนเพราะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนให้ประโยชน์แก่ทั้งครู โรงเรียน เด็กและผู้ปกครอง ทำให้การจัดการศึกษามีคุณค่าและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้ปกครองเป็นทั้งทรัพยากรบุคคล ผู้สร้างสถานบรรยากาศชั้นเรียนที่ดีและที่สำคัญทำให้การจัดหลักสูตรการศึกษา มีคุณค่าต่อเด็กและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับครูและโรงเรียนจะเลือกใช้ตามที่เห็นเหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ปกครอง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยครั้งนี้มีแนวทางที่จะให้โรงเรียนที่มีนักเรียนไทยมุสลิม ได้นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อความเข้าใจต่อกันและสร้างเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านสังคม ดังนี้

1. ควรให้รัฐมนตรีโยบายจัดการเรียนร่วมระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ในช่วงเช้าหรือบ่าย วันละ 1 ชั่วโมง เพื่อการปลูกฝังแต่ละศาสนา
 2. ในระดับปฐมวัยสามารถสอนได้ตามปกติ แต่ควรเน้นในเรื่องต่อไปนี้
 - 2.1 การปฏิบัติตน
 - 2.2 การทักทาย การสลามกับครูและเพื่อนที่เป็นมุสลิม
 - 2.3 การแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักศาสนา
 - 2.4 ความสะอาด
 3. การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันครูพุทธควรได้ดูแลเด็กในเรื่องต่อไปนี้
 - 3.1 การเลือกรับประทานอาหารสำเร็จรูป
 - 3.2 การรักษาความสะอาด เช่น การล้างมือ การแปรงฟัน
 - 3.3 ควรจัดสถานที่ให้นักเรียนเปลี่ยนเสื้อผ้าให้มิดชิด
 - 3.4 ควรจัดสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อการปฏิบัติศาสนกิจ
 4. เพื่อให้ครูผู้สอนที่มีเด็กมุสลิมในชั้นเรียนได้เข้าใจในวัฒนธรรมอิสลามควรปฏิบัติดังนี้
 - 4.1 ควรจัดให้มีการพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดอบรมครูและผู้บริหารที่ปฏิบัติงานอยู่ในชุมชนไทยมุสลิม เกี่ยวกับศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยมุสลิม เพื่อจะได้ปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี
 - 4.2 จัดให้มีครูสอนศาสนาเป็นครูพิเศษ ในโรงเรียน
 5. จัดโครงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
 - 5.1 เชิญผู้ปกครองที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นวิทยากรในการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอิสลามเช่น อาหาร ดนตรี ฯลฯ
 - 5.2 จัดให้มีการสัมมนาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่อยู่ในชุมชน โดยเชิญผู้บริหาร ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา เข้าร่วมสัมมนาเพื่อหาแนวทางที่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ของผู้ปกครองมุสลิม ระดับจังหวัด ระดับภาค เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับศาสนาหรือวัฒนธรรมของเด็กที่สามารถใช้ได้จริงในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยเฉพาะเรื่องหลักปฏิบัติที่เหมาะสมในโรงเรียน
3. ควรมีการศึกษาปัญหาและความต้องการของครูไทยมุสลิมที่มีต่อการบริหารโรงเรียนที่มีเด็กต่างศาสนาเพื่อการจัดการเรียนการสอนที่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2541, เมษายน). "เด็กปฏิเสธอาหาร". วารสารการศึกษาปฐมวัย. 2 (2) : 60-69.
- _____. (2542ก). การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน : 3 – 5 ขวบ. กรุงเทพฯ : โชติสุขการพิมพ์ .
- _____. (2542ข). การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เอกสารคำสอน สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2545). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัย. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ.2540 (อายุ 3-6 ปี). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กมลนันท์ ริงสายธ. (2543). การศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2536). แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กิติมา อมรชาติ. (2541). แพลและเรียบเรียง. เมื่อดอกไม้บาน รวมบทความเกี่ยวกับสตรีและเด็กในอิสลาม. กรุงเทพฯ : อิสลามิค อะคาเดมี.
- เกศินี เกิดอนันต์. (2539). การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองเดียวในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- "ครูบังคับให้เด็กนักเรียนกราบไหว้พระพุทธรูป". (2528,27 พฤศจิกายน). เดลินิวส์. หน้า 20 .
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงานสํานักนายกรัฐมนตรี. (2523). การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : เอราวันการพิมพ์.
- งามดา ยงศิริ. (2535). ประมวลบทความทางวิชาการ. กรุงเทพฯ : สถาบันพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จงกล เกษตุ้ม. (2541). การศึกษาเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองรุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย กับผู้ปกครองรุ่นปัจจุบันในตำบลสาวะถี จังหวัดขอนแก่น . ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จงกล คำมี. (2544, เมษายน). "การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองต่างรุ่น". วารสารการศึกษาปฐมวัย. 5 (4) : 38-46.
- จรรยา สุวรรณชาติ. (2537). ทศนคติของปู่ ย่า ตา ยายและบิดา มารดาที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และผลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก. กรุงเทพฯ : สถาบันพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จรัญ มะลูลีม และคณะ. (2539). ไทยกับโลกมุสลิม. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทมาศ ชื่นบุญ และคณะ. (2518 : 110). จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

- จันทร์เพ็ญ กาญจนรัตน์. (2533). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่อยู่ในโครงการแม่สอนลูกในเขตพื้นที่เกษตรกรรมชนบทในจังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย. พิษณุโลก : ภาควิชาการอนุบาลศึกษา วิทยาลัยครูพิษณุโลกสงคราม.
- แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. (2531). การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันและอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉวีวรรณ กิณางศ์. (2533). การศึกษาเด็ก. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ชูศรี วงศ์วิเศษ. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศรี หล้าเพชร. (2517). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความเชื่อมั่นในตนเองและคุณธรรมแห่งพบเมืองดี. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ. (2528). ปัจจัยทางจิตวิทยาในวัยที่เกี่ยวกับกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย รายงานการวิจัยฉบับที่ 32. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดุขฎิ โยเหลา. (2535). รายงานการวิจัยฉบับที่ 47 การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทยโดยใช้การวิเคราะห์เมตา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ถวิล รัชชลี. (2526). การศึกษาพัฒนาการทางด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคมของเด็กก่อนวัยเรียนเขตบางกะปิ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทรงพร สุทธิธรรม. (2534). การศึกษาความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองจัดกิจกรรมนิทานเพื่อส่งเสริมการคลายยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทีศนา แคมมณีและคณะ. (2536). หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนัย อุดมพันธ์. (2541). การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธีรพร กุลนันทน์. (2530). การศึกษาผลของการเล่นต่างกลุ่มอายุที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- นันทา แทนธานี. (2534). การศึกษาดัชนีแปรบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิกา ทองไทย. (2525). หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนสำหรับพ่อแม่ในเขตชุมชนเกษตรกรรมชนบท. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นรินทร์ ชันธิวัช. (2542). การศึกษาเปรียบเทียบและการปฏิบัติทางศาสนาของชาวมุสลิมในอยุธยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล .
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประกายจัญไร เหลลาอ่อน. (2539). การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนเด็กวัยอนุบาลหลายวัฒนธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา : จังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การประถมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ประมวล ดิถลินสัน. (2527). จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา.
- ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ. (2539). มุสลิมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- พระครูวินัยธรประจักษ์ จุกกธมโม (จำปาทอง). (2545). ศาสนาในโลกปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุเทพ เรืองศรี. (2539). การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างพุทธและอิสลาม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- พวงเล็ก วรกุล. (2538). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดสภาพการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการและความพร้อมทางการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียน. สงขลา : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา.
- เพ็ญศรี จรณะสมบุรณ์. (2526). ปัญหาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิมสังกัด กรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การประถมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2523). เด็กก่อนวัยเรียนเรียนรู้จะได้อย่างไร. ปทุมธานี : สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์.
- _____. (2535). การเล่นของเด็ก. เอกสารคำสอนวิชา ปว.333. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มุณีเราะห์ บินติมุณิน. (2543). บทความทางวิชาการ. www.islamic.com.
- โมฮัมหมัด อับดุลกาเดร์. (2527, ธันวาคม). "การแยกความแตกต่างและรวบรวมความเหมือนเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนในชาติ". อัลกอรีด 20. หน้า 9-13.
- ยวดี เทียรประสิทธิ์. (2536). การพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- เยาวลักษณ์ หาญชिरพงษ์. (2532). ปัจจัยที่มีผลต่อระดับพัฒนาการด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคมของเด็กก่อนวัยเรียน. วิทยานิพนธ์ วศ.ม.(วิทยาศาสตร์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวนุช ทานาม. (2545). ศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสอนภาษาจีน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์. (2531). ความรู้เกี่ยวกับแม่และเด็ก เอกสารประกอบคำสอนประกอบวิชา 413 394 การศึกษาสำหรับแม่และเด็ก. กรุงเทพฯ : ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนวดี รอดภิรมย์. (2533). การศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- แรมจันทร์ แลสันกลาง. (2542). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของครอบครัวที่มีผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา) เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สุวีริยา.
- วิณี ชิตเชิดวงศ์ และสมประสงค์ ประสงค์เงิน. (2530). รายงานการวิจัยการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบ การให้การศึกษากับบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในจังหวัดชลบุรี. ชลบุรี : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน .
- วรรณ นุญนวน. (2541). พัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคมของเด็ก วัย 2-5 ปีในเขตชุมชนแออัดเทศบาล จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. (วิทยาศาสตร์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- วราภรณ์ รักรวิชัย. (2540). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์.
- วริยา สมประชา. (2538). การศึกษาพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเพื่อพัฒนาทางสังคม. ราชบุรี : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน . คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. ถ่ายเอกสาร.
- วาโร เฟิงสวัสดิ์. (2542). การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย. สกลนคร : โปรแกรมวิชาการวัดผลการศึกษา. คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร.
- วาสนา นุญจันทร์. (2539). พฤติกรรมทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วาสนา พรหมทอง. (2545). การศึกษาการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองครอบครัวชาวประมง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วิรัช ลังประเสริฐ. (2530). การศึกษาความต้องการของผู้นำชาวไทยมุสลิมที่มีต่อโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนชาวไทยมุสลิม ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สายวริน จินวุฒิ. (2541). การศึกษาบทบาทของบิดา บทบาทของมารดาในฐานะตัวทำนายพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลิทธิชัย ไวยพุก. (2520). ปัญหาการสอนวิชาศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ปีกการศึกษา 2520. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันทน์เอม. (2543). จิตวิทยาเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรัสวดี ปุณฺโฑ. (2539). การศึกษาวิธีที่ครูใช้แก้ปัญหาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลในกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การประถมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ป.) เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาพัฒนาการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุมาลี คุ่มชัยสกุล. (2544, มกราคม). "การสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย", วารสารการศึกษาปฐมวัย, 5(1) : 12-19.
- สมน อมรวิวัฒน์. (2532). การศึกษาเชิงมนุษยวิทยาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ : หน่วยปฏิบัติการวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2534). การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัฒน์ บิลล์อับดุลลาห์. (2530). การรับรู้ของผู้ปกครองไทยมุสลิมในการส่งเสริมวินัยแห่งตนของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา : ภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การประถมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2535). ผู้หญิงมุสลิมกับการดำเนินชีวิตในยุคไฮเทค. กรุงเทพฯ : ทางนำ.
- _____. (2537). วัฒนธรรมอิสลาม. กรุงเทพฯ : ทางนำ.
- อรทัย รัตนมณี. (2538). การศึกษาบทบาทของบิดา ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในเขตเมือง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อนุพล มาชนะสารวุฒิ. (2543). ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสันติศึกษา จ.เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- อัจฉรา บุญชู. (2519). ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและความเชื่อในศาสนาของชาวไทยมุสลิมภาคใต้ของไทย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- อามีนะห์ ดำรงผล. (2544). *สารานุกรมเกี่ยวกับชีวิตมุสลิม*. กรุงเทพฯ : บริษัท นักชา พับลิชชิง .
- อารี เกษมวดี. (2533). *ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอม*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อิมรอน มะลูลีม. (2524). *ศาสนาอิสลามเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อำไพพรรณ ปัญญาโรจน์. (2545). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ : คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- Andrews, D. (1988). "Social Development in Early Children,". *A paper presented at the Development of Model for Preschool Skills Development Conference*. Bangkok : The National Commission of Primary Education.
- Bank, A Jame. (1994). *An introduction to Multicultural education*. Washington : University of Washington.
- Freud,S. (1949). *An Outline of Psychoanalysis*. New York : Macmillan.
- Gesell, A. and F.L. Ilg. (1964). *The Children From Five to Ten*. New York : Harper and Brother Publishers.
- Leeper, S.H. and others. (1979). *Good school for Young Children*. New York : Macmillan.
- Mary,J. (1981,May). "Peer Interaction Competencies of Preschoolers Rates Hight of Low is Sociometric Status", *Dissertation Abstracts*. International 2 (5) : 463.
- Mussen, P. H. (1963). *The Psychological Development of child*. New York : Engle Wood Cliffs.
- Seefeldt, C. (1980). *Teaching Young Children*. New Jersey : Prentic-Hall.
- Sroufe,L.and D.B. (1992). *Child Development : Its Nature and Course 2nd ed*. New York : McGraw-Hill.
- Sunal, C. (1994). *Early childhood social studies*. Iowa : Iowa state University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. รศ.วราภรณ์ รักวิจัย	ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฝ่ายประถม
2. อาจารย์พวงผกา จิตติยศรา	ผู้อำนวยการโรงเรียนสามัคคีบำรุง
3. อาจารย์วีไลลักษณ์ กาวีมี	ครูผู้สอนปฐมวัยที่นับถือศาสนาอิสลาม

ภาคผนวก ข
รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1. โรงเรียนนาหลวง
2. โรงเรียนสามัคคีบำรุง
3. โรงเรียนบางมด (ต้นเปาวิทยาคาร)
4. โรงเรียนราษฎร์บูรณะ
5. โรงเรียนรางวัลพระราชทานสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก
6. โรงเรียนวัดทุ่งครุ
7. โรงเรียนคลองรางจาก
8. โรงเรียนชุมชนทองประดิษฐ์อนุสรณ์

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม
ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามเรื่อง ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนฉบับนี้ ใช้สำหรับสอบถามผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทุ่งครุ
2. คำตอบของท่านจะเก็บเป็นความลับและจะไม่มีผลกระทบต่อท่านประการใด จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านโปรดตอบคำถามทุกข้อให้ตรงกับความต้องการของท่าน

ลักษณะทั่วไปของแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว ประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐานของครอบครัวได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสถานะทางสังคม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามซึ่งเป็นข้อคำถามมีคำตอบให้เลือก เกี่ยวกับความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน ซึ่งจำแนกตามพฤติกรรม 3 ด้าน ดังนี้

1. การปฏิบัติ

- 1.1 การปฏิบัติต่อตนเอง
- 1.2 การปฏิบัติต่อผู้อื่น

2. การแสดงออก

- 2.1 การแสดงออกทางกาย
- 2.2 การแสดงออกทางวาจา

3. การมีระเบียบวินัย

แบบสอบถามนี้เป็นแบบมาตราประมาณค่า มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 4 หมายถึง ผู้ปกครองมีความต้องการมากที่สุด
- 3 หมายถึง ผู้ปกครองมีความต้องการมาก
- 2 หมายถึง ผู้ปกครองมีความต้องการน้อย
- 1 หมายถึง ผู้ปกครองมีความต้องการน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านในการตอบแบบสอบถามและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

นางสาววรุณ เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา

แบบสอบถาม

ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยใน
โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตทุ่งครุ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ปกครอง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงที่สุด

1. เพศ
 - ชาย
 - หญิง
2. อายุ
 - ต่ำกว่า 25 ปี
 - 25 – 45 ปี
 - มากกว่า 45 ปี
3. ฐานะทางเศรษฐกิจ
 - ไม่เกิน 5,000 บาท
 - 5,001 – 10,000 บาท
 - 10,000 บาทขึ้นไป
4. ระดับการศึกษา
 - ประถมศึกษา
 - มัธยมศึกษาและต่ำกว่าปริญญาตรี
 - ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป
5. สถานะทางสังคม
 - มุสลิมทั่วไป
 - ตำแหน่งทางศาสนา
 - อิหม่าม
 - ครูสอนศาสนา
 - อื่น ๆ.....

ตอนที่ 2 ความต้องการของผู้ปกครองที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน ซึ่งจำแนกตามพฤติกรรม 3 ด้านคือ การปฏิบัติ การแสดงออก และการมีระเบียบวินัย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำถามข้างหลังข้อความที่เห็นว่าตรงกับความต้องการของท่านมากที่สุด ในช่องใด ช่องหนึ่งเพียงช่องเดียว โดยมีระดับคำตอบไว้ 4 คำตอบ ดังนี้ ต้องการมากที่สุด ต้องการมาก ต้องการน้อย และต้องการน้อยที่สุด

1. การปฏิบัติ

การปฏิบัติต่อตนเอง หมายถึง การทำกิจวัตรประจำวันของเด็กในการดูแลตนเอง เช่น การเลือกรับประทานอาหาร การขับถ่าย และการรักษาความสะอาดของร่างกาย

ลำดับ ที่	รายการที่ท่านต้องการให้โรงเรียนปฏิบัติ	ระดับความต้องการ			
		4	3	2	1
1.	การปรุงอาหารสำหรับเด็กมุสลิมควรมีการแยกครัวและผู้ปรุงอาหาร				
2.	ครูควรเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดอาหารให้กับเด็กมุสลิม				
3.	อาหารสำเร็จรูปที่จัดให้เด็กควรมีตรา "ฮาลาล" ครอบ				
4.	ครูควรใส่ใจดูแลการรับประทานอาหารสำเร็จรูปของเด็กมุสลิม				
5.	ผู้ปกครองพอใจที่จะเตรียมอาหารมาให้เด็กรับประทานที่โรงเรียนเอง				
6.	เด็กควรรับประทานอาหารกลางวันโรงเรียนจัดให้กับเพื่อน				
7.	เด็กควรล้างมือด้วยสบู่ทั้งก่อนและหลังรับประทานอาหาร				
8.	ให้เด็กล้างมือให้สะอาดก่อนและหลังรับประทานอาหารด้วยน้ำสะอาด				
9.	ครูต้องฝึกเด็กให้ชำระหลังขับถ่ายทุกครั้ง				
10.	เด็กควรแปรงฟันทุกครั้งหลังรับประทานอาหาร				

การปฏิบัติต่อผู้อื่น หมายถึง การแสดงออกของเด็กในการตอบสนองความต้องการของผู้อื่น เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การปฏิบัติตนในห้องเรียน

ลำดับ ที่	รายการที่ท่านต้องการให้โรงเรียนปฏิบัติ	ระดับความต้องการ			
		4	3	2	1
1.	เด็กอิสลามควรยกเว้นการนั่งสมาธิ				
2.	ในกิจกรรมนั่งสมาธิเพื่อให้เด็กมุสลิมเรียนรู้ควรให้เด็กนั่งนิ่ง ๆ ได้				
3.	ในการทำกิจกรรมที่ต้องจับมือควรแยกเด็กชายเด็กหญิง				
4.	เด็กทุกคนควรมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา เช่น กีฬาสี กิจกรรมรักการอ่าน				
5.	ครูควรอนุญาตให้เด็กไปร่วมละหมาดตามหลักศาสนาในโรงเรียนได้				
6.	เด็กควรเรียนตามตารางกิจวัตรประจำวันที่โรงเรียนกำหนด ส่วนการละหมาดควรพิจารณาตามเหมาะสม				
7.	โรงเรียนควรจัดสถานที่สำหรับการละหมาดของเด็กอิสลามโดยเฉพาะ				
8.	ควรอนุญาตให้เด็กมุสลิมเล่นกับเด็กมุสลิมเท่านั้น				
9.	เด็กมุสลิมควรเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับเพื่อน				
10.	ครูควรสอนให้เด็กรู้จักปฏิบัติตามพระจริยวัตรของศาสดา เช่น การให้ทาน การให้อภัยผู้อื่น				

2. การแสดงออก

การแสดงออกทางกาย หมายถึง การแสดงกิริยาท่าทางขณะพบปะกับผู้อื่น และการปฏิบัติที่เหมาะสมตามหลักศาสนาเช่น การไหว้ การแต่งกาย การปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง

ลำดับ ที่	รายการที่กำหนดการให้โรงเรียนปฏิบัติ	ระดับความต้องการ			
		4	3	2	1
1.	ไม่ควรให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมทุกชนิดหน้าเสาธง นอกจากยืนสงบนิ่ง				
2.	ให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงได้ ยกเว้น การสวดมนต์				
3.	ควรให้เด็กมุสลิมกล่าวสวัสดีทุกครั้ง เมื่อพบครูและเพื่อนที่เป็นมุสลิม				
4.	ควรให้เด็กทำความเคารพผู้อาวุโสด้วยการยกมือไหว้ตามธรรมเนียมไทย				
5.	ควรให้เด็กหญิงสวมชุดนักเรียนที่ปกปิดมิดชิดและคลุมผมมาโรงเรียน				
6.	ควรให้เด็กชายสวมกางเกงขายาวมาโรงเรียนได้เพื่อปลุกฝังตามหลักศาสนา				
7.	เด็กชายมุสลิมสามารถเลือกสวมกางเกงได้ตามเหมาะสม				
8.	ควรให้เด็กหญิงชายแต่งกายถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้สังคม				
9.	โรงเรียนควรสนับสนุนให้นักเรียนหญิงแต่งกายถูกต้องตามหลักศาสนาและให้เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น				
10.	ควรฝึกนิสัยเด็กผู้หญิงในการเปลี่ยนเครื่องแต่งกายในที่มิดชิด				

การแสดงออกทางวาจา หมายถึง การใช้คำพูดและภาษาในการสื่อสารกับบุคคลอื่น เช่น การทักทาย การกล่าวอำลา การกล่าวคำแสดงตนต่อหน้าผู้อื่น

ลำดับ ที่	รายการที่ท่านต้องการให้โรงเรียนปฏิบัติ	ระดับความต้องการ			
		4	3	2	1
1.	ควรรอนุญาตให้เด็กกล่าว " อัสสะลามุอะลัยกุม " เพื่อทักทาย เพื่อนและครูที่เป็นมุสลิมทุกครั้งที่พบ				
2.	เด็กควรกล่าวคำว่า " สวัสดี " เมื่อพบครูและเพื่อนเพื่อฝึกวัฒนธรรมไทย				
3.	สำหรับเด็กมุสลิมให้เด็กกล่าวคำปฏิญาณตนว่า " อัซฮะตุลลิลลาฮิลลาอัลลอฮ์ " ในพิธีหน้าเสาธงทุกวัน				
4.	เด็กควรกล่าว " บิซมิลลาฮ์ " ก่อนการรับประทานอาหาร และกล่าว " อัลฮัมดุลิลลาฮ์ " หลังรับประทานอาหารอิ่ม				
5.	ควรฝึกให้เด็กกล่าวคำขอบคุณว่า " ยาซากัลลอฮ ซุค็อยรอน "				
6.	ควรฝึกให้เด็กทอ้งดูอาร์เพื่อขอพรก่อนและหลังการเข้าห้องน้ำ				
7.	เด็กสามารถเข้า-ออกห้องน้ำได้โดยมิต้องกล่าวใด ๆ				
8.	ครูควรฝึกให้เด็กเห็นความสำคัญของการปฏิบัติศาสนกิจ				
9.	ครูควรฝึกให้เด็กกล่าวคำขอบคุณกับเพื่อน ๆ ให้ถูกต้องตามวัฒนธรรมไทย				
10.	อนุญาตให้เด็กมุสลิมยื่นสงบนิ่งขณะเพื่อนสวดมนต์ได้				

3. การมีระเบียบวินัย หมายถึง การบังคับควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เวลา เป็นไปตามเงื่อนไขหรือข้อตกลงที่สังคมกำหนดไว้ เช่น การละหมาด การปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ

ลำดับ ที่	รายการที่ท่านต้องการให้โรงเรียนปฏิบัติ	ระดับความต้องการ			
		4	3	2	1
1.	เด็กควรปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนเพื่อเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม				
2.	เด็กไม่ควรเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น การไหว้ครู การแห่เทียน				
3.	เด็กมุสลิมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือพิธีกรรมตามประเพณีได้ โดยให้ที่นั่งเพื่อการเรียนรู้เพื่อน				
4.	การสอนที่เกี่ยวกับศาสนาควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาพพระหรือสื่อเกี่ยวกับศาสนาในการสอน				
5.	ครูสามารถเลือกใช้สื่อที่สัมพันธ์กับเนื้อหาการเรียนการสอนอิสระเพื่อการเรียนรู้				
6.	เด็กสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนาอื่นได้ แต่ไม่ต้องร่วมกิจกรรม				
7.	ครูควรสอนเด็กมุสลิมตามหลักปฏิบัติทางศาสนา				
8.	เด็กมุสลิมสามารถเข้าไปในศาสนสถานอื่นได้เพื่อการเรียนรู้				
9.	ครูควรหลีกเลี่ยงการประณามที่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม เช่น การประณามผู้กระทำความผิด				
10.	เด็กสามารถประณามผู้กระทำความผิดได้ทุกเทศกาลเพราะถือเป็นการเรียนรู้				

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นอื่น ๆ

ท่านผู้ปกครองคิดว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีสำหรับโรงเรียนที่มีเด็กมุสลิมควรเป็นดังนี้ (บอกเฉพาะที่จำเป็นที่สุดตามหลักศาสนาและเด็กจำเป็นต้องเรียนรู้)

1. เนื้อหาวิชาที่เรียนควรเน้นเกี่ยวกับการเรียนการสอนในเรื่องใดบ้าง

.....

2. บทบาทของผู้ปกครองมุสลิมกับการจัดการเรียนการสอนมุสลิม

.....

3. บทบาทของผู้บริหารกับการพัฒนาการเรียนการสอนที่เอื้อกับศาสนา

.....

4. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านศาสนา

.....

5. ความคิดเห็นอื่นๆ

.....

.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาววรรณช เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา
วันเดือนปีเกิด	25 กรกฎาคม 2517
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	75/4 หมู่ 4 แขวงบางมด เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	อาจารย์ 1 ระดับ 5
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนสามัคคีบำรุง 75 หมู่ 4 แขวงบางมด เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร 10140
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2530	ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเอนกดิษฐาราม
พ.ศ.2533	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางใหญ่
พ.ศ.2536	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางใหญ่
พ.ศ.2540	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) การศึกษาปฐมวัย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
พ.ศ.2547	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) การศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร